

Tamara Michailovna

Pannonia Books
2 Spadina Road
Toronto 4, Canada

Tomparkály

ÉLŐ KÖNYVEK
*
MAGYAR KLASSZIKUSOK

AZ ELŐSZÓT ÍRTA
GRÓF KLEBELSBERG KUNO

ÉLŐ KÖNYVEK
★
MAGYAR KLASSZIKUSOK
XXV. KÖTET

A BEVEZETÉSEKET ÍRTÁK

Ambrus Zoltán	Kapi Béla	Radó Antal
Baltazár Dezső	Kéky Lajos	Rákosi Jenő
Berzeviczy Albert	Kozma Andor	Ravasz László
Császár Elemér	Lányi József	Sajó Sándor
Dézi Lajos	Négyesy László	Szász Károly
Galamb Sándor	Pekár Gyula	Tordai Ányos
Hevesi Sándor	Pintér Jenő	Vargha Gyula
	Voinovich Géza	

A KISFALUDY-TÁRSASÁG
MEGBIZÁSÁBÓL KIADJA
A FRANKLIN-TÁRSULAT BUDAPESTEN

TOMPA MIHÁLY MUNKÁI

ELSŐ KÖTET

KISEBB KÖLTEMÉNYEK

RAVASZ LÁSZLÓ BEVEZETÉSÉVEL

A KISFALUDY-TÁRSASÁG

MEGBIZÁSABÓL KIADJA

A FRANKLIN-TÁRSULAT BUDAPESTEN

PH
3132
K5
Aot. 25

Nyomatott finom famentes puhelykönnyű
papiroson a Franklin-Társulat betűivel.

1090153

TOMPA MIHÁLY.

Írta RAVASZ LÁSZLÓ.

Ennek a bevezetésnek az a célja, hogy néhány vonással megrajzolja Tompa Mihály életét; ismertesse lelki alkatát és költészetét; kijelölje irodalomtörténeti helyét és megállapítsa értékét.

A Tompa Mihály élete aránylag változatosság és esemény nélküli élet volt: egy református falusi pap élete a múlt században. Nem is a külső események érdekesekek benne, hanem belső emberének kialakulása. Éppen ezért egyszerű életrajz helyett magát a költőt mutatjuk be élete különböző korszakaiban s ezzel a biográfia átalakul lelki arcképpé.

1817 szeptember 28-án született Rimaszombaton. Családja eredetileg székely nemes család volt, legalább ez a hagyomány szállt köztük apáról fiúra. A kisborosnyói Tompáknak egyik ivadéka átkerülhetett Gömörbe és elszegényedvén, falusi gazdálkodóvá vált, s azok lettek leszármazottjai is. A költő apja azonban csizmadia mester volt, bőbeszédű, bohém lélek, aki szerette az italt, a verset és a szereplést és valami ifjúkori botlás terhe alatt csöndesen kallódott egész életén át. A költő korán árvaságra jutott; édes anyját már öt éves korában elveszítette és mivel apja nem tudta nevelni, nagyszüleihez került Igricibe. *Gyermeksége* ezen a szép vidéken telt el. Már magában hordozta később kibontakozó egyéniségének minden csiráját. Mindenekfelett érzékeny volt, szeretetre, megértésre és gyöngédségre vágyott, de ezt

nem találta meg. Kemény volt hozzá a világ, nagyszülei éppúgy, mint iskolamestere. Már ekkor különös és talányos lélek lehetet: zárkózott, szótalán, néha megokolatlanul vidám, máskor csöndes és merengő. Leperegtek gyermekevei a nélkül, hogy boldog emberi kapcsolatok a lelkét felderítették volna. E miatt nem lett soha közvetlenné, nyílttá és nem tudta megszeretni az embereket. Már az iskolapadban kezdte marni lelkét az a «hideg féreg», a melyről később, férfi élete egyik legmegrendítőbb megnyilatkozásában, *Fiam születésekor* c. versében beszélt. Teher volt reá nézve az ember, akár rokon, játszótárs vagy tanító volt. Nem tudta igazán kisírni magát, nem voltak boldog titkai, nem oldódott fel előtte a legnagyobb remekmű, maga az ember. Lagerlöf mondja a gerléről, hogy még a tiszta vizet is felzavarja szárnyával, mielőtt inna belőle: Tompa növekvő szárnyai is csak arra voltak jók, hogy felzavarja orcája előtt az élet tiszta vizét. Annál nagyobb szeretettel vonzódott a természethez. Mint egy fiók Pán élt együtt a nagy, csodálatos Élővel: remegett virágfakadáskor, fájt és befele sírt, mikor megindult az őszi hervadás óriás liturgiája. Ismerős, de lefátyolozott arcú személyiséggé vált előtte erdő és mező, virág és kőszikla, forrás és délibáb s mindezekkel összefolyt homályos érzése, hangulata, megokolatlan öröme és megokolatlan fájdalma. Úgy élt benne a természetben, mintha Hegel ama tantételét akarná igazolni, hogy a természetben a fogalom öntudatlanul bujdosik, mint egy alvajáró, várván azt, hogy a tiszta, teremő gondolatban, rendező *fogalomban* felszabaduljon és magára ismerjen. A Tompa természetszemléletében mindig megmaradt ez a kötöttség. Petőfi felszabadult alóla s a természet csak *eszköz* volt számára, a melyen érzései és gondolatai áttüzeltek; Tompa mindig bele volt kötözve a természetbe, annak élő darabja volt, de úrrá felette nem lett soha. Ezért önlík át természeti képcin az a fájdalom, a melyről legmegrázóbban Pál apostol beszél, aki szerint a teremített mindenség nyög és

sóhajtozva várja az Isten fiainak dicsőséges megjelenését, hogy önnön ítélete alól felszabaduljon.

Tompa már a falusi iskolában ifjúvá serdült. Egy jószemű akadémikus rektor, Bihari György felfedezte szokatlan tehetségét és addig unszolta a nagyszülőket, míg unokájukat beadták a pataki iskolába.

Tompa *ifjúkorának* évei az Alma Mater ölén teltek el. Osztálytársai közül kimagaslott koránál és érettségénél, sőt testi erejénél fogva is. A nagy barna fiú úgy járt apró-cseprő pajtásai között, mint egy holló a verbek között. Kapható volt minden vidámságra, testi erejét szívesen megmutatta, teleszította magát nótával és adomával, csak érzékeny lelke maradt a régi, a mely úgy érezte magát a legvidámabb baráti körben is, mintha álarcos bálban járna. Hamar verselgetett, hevesen vitakozott, nagy nekibúsulással vigadott, de mégis mintha állandó megaláztatás terhét hordozná és valami elvesztett, visszahozhatatlan szépségre, csöndre és megértésre vágnék. Szegénysége miatt jómódú nemes fiúk inasdiákja volt, a kiknek szeszélyeit is sokszor teljesítenie kellett, bár semmi se volt lényétől idegenebb, mint az engedelmeskedés és az alkalmazkodás. Járt legációba, voltak diákszerelmei, halk, panaszos verseket irogatott, az iskolai fegyelem vesszőcsapásai alatt a gályarabok martýriumát érezte. Egyik tanára valami diákcsiny miatt 20 éves korában nyilvánosan kegyetlenül megcsapatta; erre felháborodott, keserű és lázadó lélekkel ment el Sárbogárdra preceptornak, de újra visszatért az iskolába, mert lelkének mérhetetlen szomjúságát nem oltotta el semmi és öntudatlanul is érezte, hogy ez a fészek, a melyik néha annyi gyötrelemmel volt teljes, mint a vadgalamboké, nagyra hivatott szellemének igazi otthona. Közben nevelőséget vállalt neves családoknál, mindenik új barátsággal és új, futó szerelemmel járt. Legnevezetesebb volt ezek között az az idő, amit Péchy Tamás, a későbbi miniszter és házelnök atyjának házában töltött el. Tanítványával Eperjesre került, itt ismer-

kedett meg a tiszta lelkű, édeskedvű Kerényi Frigyessel és kötött vele holtig tartó barátságot. Megpróbált Miskolcra menni tanárnak, de a választásnál elbukott és ő megint visszalúzódtott a csalódás tövisével vérző lelkében. Kerényi Frigyes révén megismerkedett Petőfivel is, s mivel már költeményeit a pesti jobb lapok, sőt maga az Athenæum is közölte, rámosolygott az írói pálya csábító szépsége és Tompában felébredt a vágy, hogy Pestre kerüljön. Felköltözött Pestre, de pénze hamar elfogyott, súlyos betegen a Rókus-kórházba került. Belátta, hogy nem neki való a pesti élet, az írói pálya izgalmaikat az ő érzékeny idegzete nem bírja, izgatott, heves író társaival megférfni nem tud és minden nap új szenvedést hoz reá. Hiába került bele a Tízek Társaságába, hiába fogadta Petőfi barátjául és társául: Tompát nem bírták el barátai és Tompa nem bírta el barátait. Jókor érkezett a megnyugtató fordulat; meghívták Bejére papnak, bár még papi diplomáját nem szerezte meg, csak absolutoriuma volt a bölcseleti, jogi és theológiai tanfolyamok végzéséről. Hazament és a nem túlságosan jóakarató cenzorokból álló vizsgáló bizottság előtt megszerezte papi oklevelét és elfoglalta kis parókiáját. Tompa már ekkor ismert nevű költő volt. Már első könyve megjelent *Népregék és népmondák* (1846), Szuhay Mátyásával a Kisfaludy-Társaság pályázatán dícséretet nyert, a díjat Arany Toldija vitte el, sőt a Társaság tagjává is választotta (1847) és ő székét a *Vámosujfalusi jegyző* című elbeszélésével el is foglalta.

Ifjúságának éveiben előttünk áll már az eljövendő Tompa, tehetségének alapvonásaival és tragikumának alaptényezőivel. Már benne van az a betegség, amely egész életének legnagyobb belső eseménye és elhatárolója. Megírta már legszebb népdalait, (*Télen nyáron pusztán az én lakásom, Békót tettem kesely lovam lábára, A tilinkóm nem szól, elhasadt stb.*), amelyek a Petőfiéhez foghatóak; regéi, mondái elbeszélő képességét olyan fokon mutatják, amelyen túl ő nem fejlődött soha. Át-

ment sok muló szerelmen ; nemes kisasszonyok, forróvérű leányok szeme megakadt rajta és ő tüzet fogott, de a döntő pillanatban ösztönszerűen visszahúzódt, mint a csiga. Ezek a szerelmek muló epizódok voltak csupán és Tompa még mindig nem találkozott olyan nővel, aki párja, társa, felesége és szerelmese lehetett volna. Mély, költői barátság jött létre közte és Pogány Karolina között, aki tolcsvai Bónis Barnabás földbirtokosnak volt a felesége. Nemeslelkű, melegszívű, költői hajlamú fiatal úriasszony volt, a kihez Tompa a tiszta barátság kissé romantikus érzéseivel vonzódott és aki-ben az eszményi nőiség költői képét ölelte körül ábrándos hódolattal. Neki ajánlotta két első verskötetét s szép költői leveleket irogatott hozzá. Petőfinek nagyon közeli barátja volt, azután keserű ellensége. Miután tökéletes ellentéte volt Petőfinek : emez sanguinikus, ő melan-kolikus természet, Petőfi csupa nyíltság és robbanás, Tompa zárkózott, befele évődő, Petőfi átlátszó, mint az üvegkristály, Tompa millió apró belső töréstől csillogó, mint az opál, Petőfi nem tudott mást, csak parancsolni, Tompa egyet nem tudott : engedelmeskedni ; világos, hogy nem tudták megérteni egymást. Rövid idő alatt halálosan összepereltek és véglegesen szakítottak. Tompa felindulásában Petőfi leveleit elégette s csak élete végén kért egyet kárpótlásul Aranytól, az elhamvasztott drága kincs és az elvesztett barátság avar emlékeképpen. A való világban, az emberek között még mindig nem tudott elhelyezkedni, valami zaklatottság és üldözöttség látszik rajta ; diákpályája szaggatottsága miatt keveset tanult, kontemplációja megakadályozta a kemény, fárasztó munkában. Felvette magába környezetének minden élő hagyományát, költői emlékét, de ebben a ködvilágban nem tudott különböztetni ; a valóság nem volt eléggé költői reá nézve és költészete nem élő valóság. Magányosan állott a reformkor nagy és meglepő kibontakozásában, mint ahogyan a pásztorfiú nézi a völgy lábánál a hegytetők felett zúgó vihart. Ez a korszak bezáródik

azzal, hogy 1848 április közepén Gräfenbergbe megy gyógyulást keresni, a honnan csak júliusban tér vissza. Októberben mint a 2-ik nemzetőrszázad tábori papja bevonul, de a schwechati ütközet után karácsonyra már hazatér. 1849-ben Kelemérre megy, jobb eklézsiába, hihetetlenül rossz parokiába és megesküszik egyetlen mély és igaz szerelmével, a kékszemű, szelíd, szorgalmas leánnyal: Soldos Emiliával, kit holtáig szeretett és holtáig gyötört, ki reá nézve csenddé, jótéteménnyé vált és aki édes gyötrődések között szövődött bele életébe, mint a szenvedésben hű társa, a kínok vánkosán puhakezű ápolója, utolsó éveinek halványarcú, hervatag, hősies diakonisszája. Utolsó versei neki szólnak, első hozzá írott verse édes elegia: *Piros hajnalban volt útnak indulásom.*

Most már a *férfi* Tompa áll előttünk. Ez a korszak egy rettentő történelmi eseménnyel kezdődik, a mely megnémította a költőt, ajkára fagyasztotta a szót, hogy azután a legsodálatosabb énekeket csalja ki lantján. A szabadságharc titáni fellobogása és tragikus hamvába halása Tompára nézve olyan élnény volt, a mely éppen méreteinél fogva szétfeszítette lelke alkotó erőit és amíg végbement, költői tárgygyá, Tompára nézve, éppen pusztító nagyságánál fogva, nem válhatott. Mikor ég az erdő, hallgat a csalogány. Tompa egyéni életében is ezt a korszakot egy óriási fájdalom fekete emlékköve nyitja meg. Első gyermeke, akinek születésekor egyik legszebb versét írta (*Fiam születésekor*), hirtelen meghal, neje, súlyos betegen, kórággyba kerül. Mégegyszer mosolygott ugyan a családi boldogság Tompára, mikor második fia, Géza megszületett, bár e fiú születésekor szinte elveszítette feleségét. Rettentő világromlásban, pusztai magányosságban, mintegy szétdúlt templom oromfalán a fészket rakó fecsképár, nevelték egyetlen reménységüket a fáradt és beteges szülők. Tudták, hogy ez a gyermek minden, több gyermeket a beteg asszony szíve alatt nem hordozhat. A gyermek négy éves korában meghalt.

Tompán olyan érzés vett erőt, a milyen az Ábrahám szívét járta volna át, ha az angyal a pusztító kést nem ragadja meg.

Már 1851 óta hanvai pap volt és onnan sehova sem ment el, fanyar bonmot-ja szerint; a hanvai pap hanvai Hanván hanvadjanak el. Visszautasított minden csábító meghívást, kitért a közbizalom elől, a mely magasabb tisztségre akarta emelni és berendezkedett élete legfőbb művének elvégzésére, a nagy passio végigélésére. Ebben a korszakban, a magyar történelem egyik legnagyobb éjszakájában, Tompa és kora megtalálták egymást. Bús, balog világ volt. Minden szív fájt és ezer sebből vérzett, mindenki idegen és szenvedő volt. Egyik szenvedő a másiknak terhére esett, nem lehetett beszélni, csak nyugtalankodni, nem lehetett aludni, csak virrasztani, kétségbeesetten is remélni kellett és reménykedések között mindennap kétségbe kellett esni. Tompa megtalálta lelkének atmoszféráját, megérkezett abba a világba, a melynek számára eleve rendelteték az ő különös lelke: a kibeszélhetetlen fájdalomnak és síró vigasztalások korszakába. Ebből az éjszakából csaptak fel költeményeinek nagyszerű pásztortüzei. A biblia, a történelem, a természet örök és ismeretes képei, helyzetei preformált alkalmainak voltak számára, hogy az egész nemzetnek mindenki által érzett, de senki által ki nem beszélt érzéseit, gondolatait megénekelje. Valami síró, háborgó és mégis reménykedő hangulat ez, *adventi profétizmus*, a melyben Tompa lelke egy elnyomott és háborgó nemzet áldott tolmácsolója lőn. Szinte gondviselészerű ez a találkozás. Nincs magyar költő, aki alkalmasabb lett volna e korszak zengő kommentárjává válni, mint ő és nincs korszak, amely a Tompa lelkétől jobban visszhangzott volna, mint ez, a melyben ledöntött oltárok, felégetett erdők és kiszáradt mezők sokszorozó erővel verték vissza a nagy jajgatónak jeremiádjait és jósigéit. Credo quia absurdum est, zengett biblikus erővel, ótestamentomi hévvel, adventi búval és adventi remény

nyel a legfájóbb magyar szív költői éneke. *A madár fiaihoz, A gólyához, Pusztán, Új Simeon, Télen, November, Kazinczy Ferenc emlékezete, Ikarus, Forr a világ, Héber legenda* című költeményei olyan hatást és olyan értéket mutatnak, mint a magyar irodalomtörténet kevés költeménye.

1865-ben a Tompa betegsége súlyosabb fordulatot vett és megkezdődött életének utolsó korszaka: *lassú haldoklása* és szomorú vége, amelynél megrázóbbat alig mutat fel a magyar szellem története. Éreje elhagyta, termete megroskadt, haja megöszült, arca ónszínűvé vált. Izgatottsága szinte az örültség határáig fokozódott, szelleme boniladozni kezdett és egész lelki alkata élő, fájó, feloszló hulla lőn. Skoda József bécsi orvos kimondta reá a halálos ítéletet, amelyet négy esztendő infernális szenvedései hajtottak végre. Fájdalmai nagyobbak voltak és halálosabbak, hogysen költői tárgyak lehettek volna. Ő sohasem tudta elmondani, más sohasem tudta megérteni. Türelmetlensége majdnem mániává vált, összeférhetetlenségét már csak az a szenvedő árnyék, hitvese tudta elhordozni, világos pillanataiban síró bocsánatkérés, zokogó kiengesztelődés, az állandóan megújuló rohamokban pedig szármalmasan tomboló, lázadó féreg volt. Végül 1868 július 30-án felesége karjai között örökre megpihent. Egy-két gyöngyszem maradt fenn ebből az időből, amelyek története a köveket megolvasztó kínokról beszél.

Tompa lelki alkatáról az eddigiek után megállapíthatjuk, hogy nem volt átlátszó, nem volt kristályos. Szellemének opálszerűsége első pillantásra feltűnik és bár rendkívüli szépségeket és képességeket látunk benne, mindig érezzük, hogy tehetsége tragikus belső töréseknek az áldozata, még inkább: eredménye. Képességei egymást inkább gátolták, mint fejlesztették. Lelke gyökerében finom és nagyon mély líraiság rejtőzött. Meg volt benne az az érzékeny pont, amelyen keresztül a világ érzésekké válik és az érzések világgá alvadnak. De félénk, finom, nagyon

mély érzései erős kontemplációja miatt hamar reflexióvá válnak és a belső remegés és személyes líra helyett könnyen bölcselkedéssé hidegülnek. Szeretett a dolgokra viszszeatekinteni. Történetekben és multban élő ember volt. Líraisága ezen a ponton szomszédos az epikával. És Tompa észrevétlenül beérkezett az elbeszélő költészet birodalmába. De azért idegen volt itten az ő művészete; nem a plasztikus lélek-ábrázolás, nem a jellemet kibontó és közben az élet egységét, tragikumát, benső kiengesztelődését feltűntető erő, hanem bizonyos érzésnek, gondolatnak, tanulságnak eseményekben való jelenetezése. Bár Tompa kitűnő adomázó volt és a magyar adomában, — e műfajt az irodalomtörténetírók meglehetősen elhanyagolták — éppen annyi költői érték van, mint a népdalban, mégis tulajdonképpen epikai ereje nem olyan fejlett, mint a líraisága. Éppen ezért a rövidebb, a kisebb arányú konceptiókra alkalmas csupán és a jellemeket nem annyira fejlődésükben mutatja be, mint inkább egy adomaszerű számbavételnek döntő pillanatában. Mint ahogy az adomákban a történet csak vázlat, kezdet és alkalom, a tulajdonképpen cél a csattanó, a Tompa elbeszélő költeményeinek is ilyen csattanói vannak, nem annyira ötlet, mint inkább egy kis miniatűr prédikáció vagy erkölcsi tanúság, talán epigramma. Regéiben pedig valami kedves, naiv népmagyarázat az, amiért készül az elbeszélés: egy-egy földrajzi vagy természetfura-ságnak, különlegességnek a magyarázata. Szerette ezt a műfajt, mert kedve telt benne, ha addig nézett egy jelenséget, amíg mögötte kialakult az általános életnek egy olyan darabja, amelynek eredménye az illető jelenséget érthetőbbé tette, a szívünkhöz közelebb hozta és megmagyarázta. Így jött arra a különös inspirációra is, hogy kertjében minden virágot egy-egy emberi típusnak fogjon fel, valami általános erény vagy gyarlóság hordozójául megismerhesse és vázlatos, néha primitív történeteket képzeljen el, amelyekből ez a vonás kiüt-közik. A nefelejts neki bánat volt, az ibolya szerénysége

nagyravágyást és csalódásokat takart, a rózsza királynő méltóság díszét és terhét hordozza. Bármily eredetiek és egészen Tompára vallók a virágregék, a költő szüretének nem a legjobb bora. A morális reflexió reáfekszik a tárgyakra s szétválasztja a valóság és a gondolat synthesisét. A virág alapjelentése elhalványítja és csenevész általánossággá teszi az emberi életet, az emberi élet tipikus mindennapisága pedig elnyomja, sőt omladéka alá temeti a virágok és az örökegy természet különös költészetét. De kortársai nagyon szerették e költeményeket s a Tompa szép epitáfiumát Arany a reájuk való utalás leleményéből írta meg. Mindenesetre nagyon érdekes alkotások: a magyar Aufklärung és a magyar rousseauianizmus ölelkezik bennük.

Tompának ez a vonása, amit epikai beállításnak vagy keretezésnek nevezhetek, még a legmagasabb rendű lírájában is megnyilvánul. Lelkének legcsodálatosabb kitéréseit valamely adottság vagy helyzet keretében foglalta össze és egy önállóan is élő képhez vagy személyhez fűzte. *A madár fiaihoz*, *A gólyához*, *Ikarus*, *Héber legenda*, stb. verseiben is megtaláljuk ezt a beállítást. Egy-egy epikailag is elmondható eset az, amelynek tolmácsolása közben lírájának forró szökökútja fellövell. Nem allegóriák ezek a költemények, amint az irodalomtörténet helytelenül nevezi, hanem egy uralkodó kép jelenítő keretébe foglalt megáradó líra. Világos tehát, hogy Tompa oeuvre-jéből a moralizálás és a bölcselkedés felé húzódnó költemények kevésbbé értékesek, míg a belső és egyéni, a szenvedélyes lírába áthajló költemények a legsikerültebbek.

Tompa költői formák tekintetében nem teremtett újat. Hiányzott belőle Vörösmartynak áradó dikciója, Petőfinek vulkáni képsorozata és Aranynak plasztikaisága. De azért dikciója erős és zengő, képei bőven ömlenek és néha meglepően ábrázol. Különös szépséget ad költeményeinek az az egyszerűség, tisztaság és komolyság, amellyel gondolatait kifejezi. Nem annyira a tárgyaiban, mint inkább abban, *ahogyan* dalol, kétségtelen-

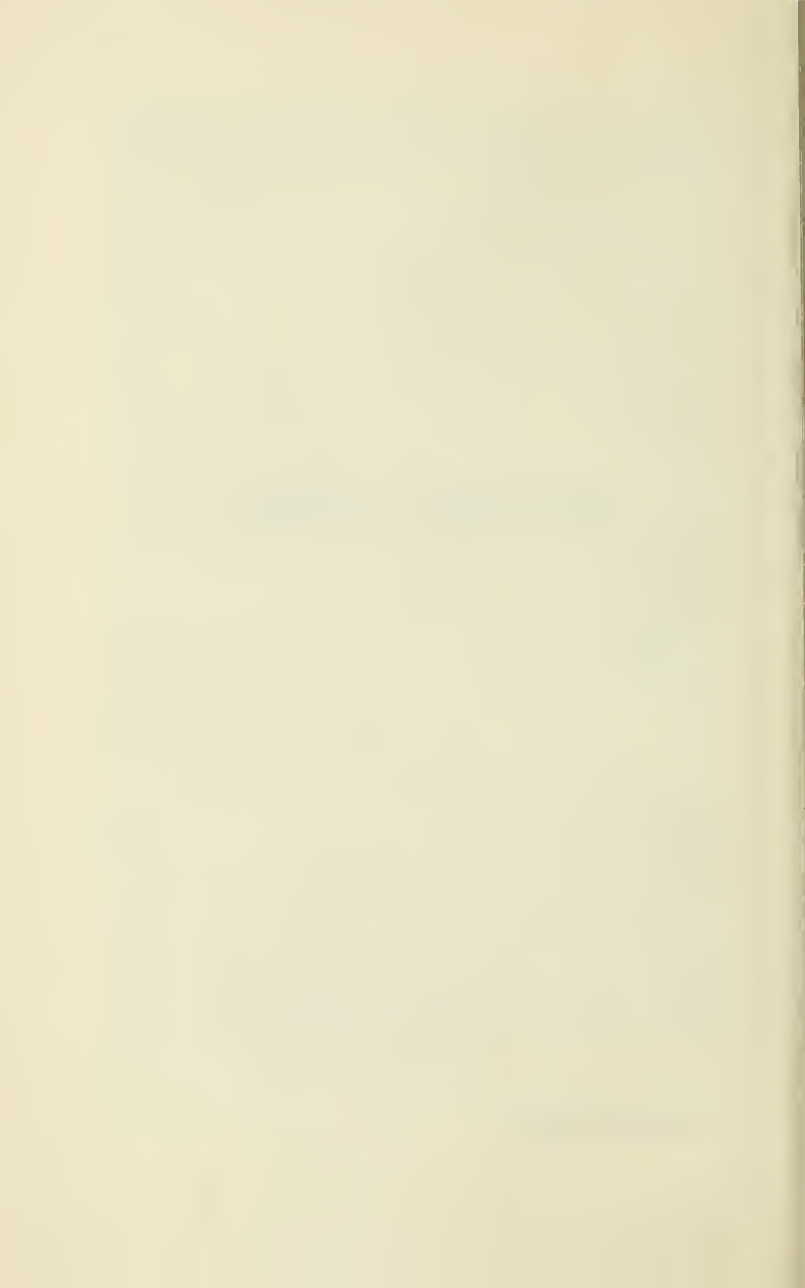
nül a magyar kálvinizmus kifejezője. Nyelvét bibliai zamat jellemzi és az az állandó remegés, amely az elszakadni nem tudó kép és a gondolat között, a hirtelen képpé váló gondolat és a még gyorsabban gondolattá váló kép között bizonyos elfojtott idegességgel végbe megy. Különösképpen komoly költő. Akkor sikerül valami, ha halálosan komoly a gondolat és az érzés. Mintha idegen volna, amikor tréfál; humora alig van, később sarcasmus és irónia, állandó elégedetlenség és bizonyos csendes háborodás tartotta fogva az emberek kicsinyisége, dőresége, értéktelensége és nevetséges volta miatt. Mintha egy kis malicia is vegyült volna ebbe az élet-szemléletbe, amely alkalmas volt arra, hogy lassanként átvezessen az ő élete végének dantei fordulóira. Egész egyénisége és élete olyasvalami volt, amit újabban dekadensnek szoktak nevezni és Tompa ilyen szellemmel, ilyen fizikummal, sőt ilyen véggel a legkonstitutívabb magyar költő volt. Mindig pozitívumokról énekelt, mindig felfele szállt, pedig útja lefele tartott. Igehirdetése és költészete néhol egészen közel ér egymáshoz s csak az választja el, hogy amabban prózát, emebben verset ír. Ha elgondoljuk, hogy egy olyan lélek és olyan élet, amilyen az övé volt, ötven esztendővel később zendül meg, előttünk állana a legtipikusabb dekadens költő, de Tompa ugyanazzal a lelki alkattal és idegrendszerrel, egy egyébként széthulló és bizonyos mértékig negatív korban, nagy, örök pozitívumokat, kipróbált életszabályokat és az élet elismert igazságait hirdette. A halál rokona az élet dogmatikusa volt.

Tompa irodalomtörténeti helyzetét keresve, az a csatlódás ejthet rabul, amely a hegyek szemléleténél tréfálja meg az embert. Nagy távolságból bizonyos hegycsúcsok édes testvéreknek, talán azonegy gerinc hajlásainak látszanak, közelről azonban kiderül, hogy egészen más hegyképletekhez, egymástól független csoportokhoz tartoznak. Tompát szokás Petőfi és Arany mellé tenni harmadiknak, holott ő egy más hegyrendszernek a végső

nyúlánya. Reá nagy hatással volt Petőfi és pajzán, kötekedő, virtuskodó dalaiban, diákos szókimondásában néha az ő stílusára ismerünk. Nagy hatással volt rá Arany, akihez egész életén át a legbensőbb barátsággal ragaszkodott; egy-egy képe, fordulata, leleménye Tompát szemmel láthatóan ihletik és észrevétlenül utánzásra bírják. De Tompa tulajdonképpen Vörösmartynak egy kisebb, kései mása és úgy viszonylik hozzá, mint a második virágzás fürtei a júniusi akác-gejzirokhoz. Egy szövetből való a romantikájuk és nagyon hasonlítanak embereik, érzéseik, lélekábrázolásaik. Természetesen egyiknek a lantja dur és a másiké moll skálán játszik. Az egyik vidám, életteljes, tavaszt hozó, ébresztő, eget földet betöltő és átteremtő erő, a másik az ősz kedves bánata, búcsuzás és lemondás költészete, a hosszú telet kiváró és még nagy éjszakákat virrasztó távoli reménységeknek és közeli nagy bánatoknak az éneke. Vörösmarty a reformkorral szövődik össze és lesz annak költői inspirációja, Tompa az elnyomatás idején találja meg magát és válik nemzet megeredt zokogásává. Egy emberöltő távolából felelgetnek egymásnak és közöttük a magyar tragédia és a magyar dicsőség gátszakasztó vizei zúgnak el. Éppen ezért Tompa az elnyomás alatt élő magyaroknak a költője, atyja és barátja Végvárinak.

Tompának még legkevesebbé sikerült költeményei is érintik a XIX. század költői termelésének közép vonalát. Ezen alul nem olvasunk verset tőle. Legtöbb költeménye az átlag fölé emelkedik és egy nagy, mély, született művészi lélek alkotásaképpen beszél hozzánk. De van egy »Tompá Classis«, 20—30 vers, amely felér a magyar irodalomtörténet legjavával. Jobbat senki sem írt, olyat is csak a legnagyobbak. Egyenjogú társ és osztályos atyafi e versek révén a legnagyobb magyar költőkkel: Vörösmartyval, Petőfivel és Aranyval.

DALOK, ÓDÁK

BÓNIS-POGÁNY KAROLINA SZELLEMÉNEK.

Hol vagy? hová lól, dicső asszony!
Nemtő, ki köztünk lakozék!
Mit vétettünk: hogy elszakasszon
Haragjában tőlünk az ég?
Harmincnégy év! — s lelked megkérlik . . .
Hogy mondjuk el sirod porán:
Te élhetél késő vénségig,
S elmúlásod mindig korán . . .!

Menten minden világi máztúl
— Távol hiú vágy s ösztönök, —
Vevéd élted kalauzául:
Mi a lélekben szent, örök.
Érzelméd volt szűz-tiszta harmat,
Fény, fény melyet befogadott;
S mit csak egy felsőbb lény akarhat:
Az volt a te akaratod!

Mást gyógyítván, tenszíved enyhült,
Jutalmát a tettben lelé:
Követte azt, mint a delejtűt,
Ha fordult a nyomor felé.
Áldozni! e mondást nem értéd,
Pedig áldoztál eleget;
Nézvén kezed jótéteményét:
Hogy az másképp nem is lehet!

Lelked most a felhők közt tűnt el,
 Ábrándiból szárnyat kötött :
 Majd álltál a bölcs gyönyörével,
 Egy virág, egy bogár fölött!
 Tudtál égen és földön járni...
 Valál magasztos, gyermeteg,
 A fenséges és a parányi
 Emelt, s birá figyelmedet!

Híve, kit anyának neveznek :
 Sebénél és fájdalomnál,
 Nemcsak borongtál, mint a felleg,
 De enyhe csöppet hullatál!
 Od'adtad a gyöngyöt, gyémántot,
 Az ezüstöt, az aranyat...
 Aki látott : tisztelt, imádott,
 S te ékesb lől és gazdagabb!

Hamar meghaltál...! élsz örökre!
 Nem öleltek bár mint szülét :
 A sors, szép lelkedre kötötte
 A beteges világ ügyét!
 S anya valál...! királynő nyilván!
 Ugy ösmert az erény hona ;
 Homlokodon, te nem gyanítván,
 Ott csillogott a korona.

Értetted a lángészt művében,
 Érezted a költő dalát!
 Lantomnak is bús zöngelmében
 Kedved tölt, s azt meghallgatád!
 Boldog valék, hogy megragadtak
 Oh dicső! annak hangjai...
 Én, birtam volna egy-magadnak
 Éltem végéig dallani!

Bocsáss, bocsáss meg most is nékem,
 Kinek ez bús, de szent öröm!
 Dalaim', hogy éltek hosszabb légyen,
 Neved- s emlékedhez kötöm!

S meghajlok, oh fényes jelenség!
 Halmodon, mit köny árja mos...
 Fohászkodván, hogy sok szülessék,
 Ki hozzád lesz hasonlatos!

MELEG FORRÁS.

Tetőre, rónaságra
 Borult hó-szemfedél:
 Mi jól esnék szememnek
 Egy zsenge zöld levél!
 Hol virágot a holt fejére
 A hűség keze szed:
 Még gyász-füzér sem ékesíti
 A holt természetet.

Míg bús egyformaságon
 Fárad szívem, szemem:
 Hiába száll az égre
 Vágyó tekintetem;
 Két hervadatlan égi rózsza,
 Mely fény-szirommal meghasad:
 Nem int kelet s nyugat felől rám
 Korány és alkonyat.

Meleg forrás! te hozzád,
 Te hozzád térek én!
 Hol zöld pázsit mosolyg rám
 Nagy télnek idején;
 A bőszi vihar, hófuvataggal
 El nem temet, — habár befed,
 Meleg habbá olvasztja azt is
 Langyos lehelleted!

Nem bánom én, ha zúg is
 A téli fergeteg;
 Lakásod kis vidéke
 Nyugalmas és meleg!

Egy tündérkéz zöld pázsitodra
 Virágot hint, lepéket hív ;
 Légy üdvöz, üdvöz, életemnek
 Meleg forrása : szív !

HALOTT FELETT.

Ti boldogító szép szemek,
 Sugárotok hogy' elfogyott!
 A zengő ajk hogy' megfagyott!
 Szív és kebel minő hideg!

Nem értél sok bút s örömet ;
 Korán jött élted alkonya,
 Hogy légy a sír menyasszonya . . .
 Fehér rózsák fürtid között!

Lehervadt ékes rózsaszál,
 Mosolygásod nem ösmerém,
 Míg a tavasznak idején
 Az életfán virágozál!

Járván az élet útait,
 Nem vendég, szomszéd vagy rokon,
 Por és verejték arcomon
 Fáradt zarándok állók itt!

Megtámasztom vándorbotom,
 És összetéve két kezem,
 Bánkódom és emlékezem . . .
 S úgy jól esik a fájdalom!

Vándor vagyok ; az idegen,
 Korán, korán lehervadt
 Fehér liljom, fehér halott!
 Megcsókol, és tovább megyen.

VALLOMÁS.

Holdvilág a lány szerelme!
Hallgatom, ha mondja más ;
S bennünk nincsenek hiányok?
Im, azért is szép leányok?
Tőlem egy kis vallomás :

Lángolón tudok szeretni,
Isten látja lelkemet!
S arról aztán, hogy szerelme
Csak futó láng gerjedelme,
A bohó szív mit tehet?

Minden csinos hölgy-fejecske
Lángra lobbant hirtelen ;
S hogy másképp leend, ki tudja?
Szívem mindig azt hazudja :
Hogy szerelme végtelen!

És az ajk, a szív bolondja,
Mézes-mázos ige rajt ;
Szól nem érzett fájdalomról,
Údv-, húségről, sirhalomról,
Esküszik, könyörg, sohajt.

S mit tagadjam, drága szépek!
Mindezeknek hinni baj!
Erről annyi szőke, barna
Tudna szólni, ha akarna,
Szól is annyi köny, sohajt.

Életem bohóskodásit,
Ah, ha jól felgondolom :
Sirva térvén tűzhelyemre,
Hamvat hintsek-é fejemre,
Vagy kacagjak? nem tudom!

Emlékül nyert fürteimből,
 Nem régen azt álmodám,
 Vala fonva szörnyű ostor,
 S egy kísértetes kolostor
 Cellájában várt reám.

Ah, csak álom! ámde szörnyű,
 S ostorával jóra int . . .
 Kár, hogy akkor tűnt szemembe
 A legszebb arc életembe':
 S régi lettem én megint!

És kacagva élek : úgy is
 Majdha őszi szél sikolt,
 Lesz a rétek színe sárga,
 S a virág jut hervadásra :
 Sírhat, aki lepke volt.

Lányka! esd az ifju, s annyi
 Szóvirágot összefűz
 Hízélgése fonalával ;
 Meg ne csaljon szép szavával!
 Mert szerelme szalma-tűz.

S hidd ez egyszer, amit ajkam,
 Bárha csalfa, sügni fog :
 Mézbeszédnek jégre visznek ;
Akik látnak, még se hisznek,
 Meg van irva : *boldogok!*

MEGNYUGVÁS.

Hogy síri álma közeleg
 A természetnek, gyász tele
 Sárgult levélben írja meg,
 S előre jó az ősz vele.

Hogy ily álom jön-é reám?
 Sápadt arcom, nem kérdelek!
 Az ősz fuvalmi engem is
 Végső bucsúra intenek.

S e kettős hervadás felett
 Az ifju tán panaszra kel?
 Boldog, ki várja a telet
 Egy szebb tavasz reményivel!

Ne sírj leányka, oh ne sírj!
 Megváltanod ha nem lehet;
 Zöld hant alatt nyugodni jó,
 — Síromra tartsd könyűidet!

ÉJI KÉP.

Bércetetőn az esti fény elégett;
 Tetszhalálnak árnya mindenütt.
 Mely borúlt a bércek homlokára,
 Lombos erdő barna sátorára
 A hold teljes arculatja süt.

És az ember oly magányosan van!
 Oldalán csak lengő árnya él;
 A nagy éjnek sätros ünnepében,
 Áhitattal szíve érzetében
 Hangosan beszélni ajka fél.

A tücsökhang összefoly körül, és
 Reszket, mint egy éji délibáb;
 Meg-meggyúl a terhes földi pára,
 S a lidérc, lágy szél fuvallatára
 Csába fénnel leng idebb-odább.

Messziről, csak lélek-hallhatólag,
 Mély, csodás hang ébred, újra vesz...

Föld alatt, vagy égben szól-e hangja?
Mert az nem más, mint az éj harangja.
— A halál-csend néma nyelve ez!

Ottan-ottan, rejtett falvak árnyán
A kakas szól, nyujtja hosszason . . .
És utána százan hangra kelnek,
Percig össze-vissza feleselnek,
S újra mindenütt néma csend vagyon.

Majd a holdat elhagyják sugári,
A vér színében mind alábbra száll :
Másod-alkony lészen a világon,
Az is elhunyt csendben, haloványon,
És az éjnek éje most beáll.

S szép sötétlő bársony-köntösén a
Csillogó gyöngy, röpke fénybogár ;
Fenn, a csillag eltűnő futása :
Lenn, egy életmécs el-lobbanása . . .
Csillagom vajh melyik, merre jár?

Alkotó természet, tudhatatlan
Utaidban nagynak írva vagy!
S a kis ember, rövid életében,
Buvárkodván titkod tengerében,
Bár ne értse : érzi lelke — s nagy!

A PATAKHOZ.

Uj érzelemmel állok
Feletted, oh patak!
Kit sokszor elmerengve
Meglátogattalak ;
S mint a beléd sikamlott
Kövecs fenékre száll,
Álmakba mélyedék el
Habod futásinál.

Oh, a szerelmes ifjú
 Mi hön-epedve kért :
 Jó csermely, édesemhez
 Vidd e virágfüzért!
 Kinek forró szerelmem
 — Ha volna bű-szava
 Elomló éj-hajára
 Gyönggyé varázslana.

S míg Isten, szép egére,
 Megfoghatatlanul,
 Ezer világokat szórt
 Szerelmi zálogul :
 Keblét talán lehetne,
 Mely szintúgy menny nekem
 Mulandó földi fénnel
 Fölékesítenem!

Ábrándozám, — egyszerre
 Sirtam, nevettem én ;
 A dagadó kebelben
 Nem fért az érzemény ;
 S oly képet álmaimnak
 Egy perce sem hozott,
 Amellyel a meleg szív
 Meg nem barátkozott.

Évek futának, s ismét
 Látsz, oh kies patak!
 De a regényes álmak
 Mind elmaradtanak!
 Az ábrándos fiúból
 Baj-edzett férfi lett,
 Ki csak mosolyogni tud most
 A mult idők felett.

De szólj : hogyan folyának
 Azóta napjaid?
 Zavarta-é szilaj vész
 Gyakorta habjaid'?

Epesztett a meleg nyár?
 Nőtt partidon virány?
 Mondd : csintalan! habodban
 Fürdött-e szép leány?

Ifjú valék, s te vigan
 Beszélgetél velem ;
 Most nem felelsz, vagy én tán
 Szavad nem érthetem?
 Mert más kebellet állok
 Feletted, jó patak,
 Mint egykor, álmaim ha
 Körödbe vontanak.

A KÖLTŐ.

Epedvén zengő lant után
 A gyermek-ifju kebele,
 Szólt a dalisten : itt a lant!
 De boldogság nem lesz vele!

S hogy csendesen zendült a húr :
 Lőn a vidám fiú komoly,
 Nem érté, keble mért dobog?
 Nem tudta, könyje mért omol?

S midőn szív- és lélekhatón
 Felcsattant édes bús dala :
 A lantos szenvedett nagyon,
 S szíven mély fájdalom vala.

Most a dalisten megjelent,
 S mond : szánlak ifjú, tégedet!
 A lantot tőled elveszem,
 Hogy így a bút is elfeledd!

Oh, hagyd a fájdalmat nekem,
 A lelkes dalnok felele ;

Oh, hagyd a fájdalmat nekem,
Csak hagyd meg a lantot vele!

NÉPDALOK.

I.

Télen nyáron pusztán az én lakásom
A rózsám' is csak vasárnap ha látom ;
Lakásom van hortobágyi pusztába',
Nem járhatok én az Isten házába!

Sík a pusztá, se halma, se erdeje,
Sugár magas a toronynak teteje ;
Sugár torony kilátszik a pusztára,
Harangoznak püinkösd első napjára.

Imádkoznám, de nem tudok, hiába!
Nem jártam én soha az iskolába ;
Édes szülém tanított volna rája,
Jaj de régen temetőn a fejfája ;

Imádkozz' te, rózsám, a jó Istennek!
Aztán gyere, templom után csókolj meg;
Eszem azt az imádságos kis szádat,
Három hétig nem hallod egy adtámat!

II.

Békót tettem kesely lovam lábára,
Mért nem hallgat a gazdája szavára ;
Békóba tett engem is a szerelem,
Az alföldön a legszebb lányt szeretem.

Volt egy csikóm, ha magam' rá vetettem :
Száz mérföldre maradt a szél megettem ;
Debreceni szabadságon eladtam,
Áldomáskor csakhogya meg nem sirattam.

De nem bánom, a rózsámnál az ára,
 Neki adtam kendőre, pántlikára ;
 Ne zsugorgasd azt a bankót, jó lélek!
 Ad az Isten még többet is, ha élek.

III.

Kis kertemben kiszáradt az eperfa,
 Este reggel egy bús madár ül rajta ;
 Csak azt bújja az a gerlice-madár :
 Hogy a legény szőke, barna, csapodár!

Árva madár, leveletlen fatetőn!
 Nincsen párod, nekem sincs már szeretőm ;
 Vigy el engem magaddal az erdőre,
 Ott ássuk meg egymás sirját előre!

Vigy el engem az erdőre magaddal!
 S aki előbb bánatjában ott meghal :
 Temesse el, temesse el a másik,
 Hol a sárga színű kikircs virágzik!

IV.

Három mezőn, három határon,
 Búzavirág az én virágom ;
 Az is, mint a rózsám szeme, kék,
 Mást aranyért nem szakítanék!

Édes szülém, ha szépen kérem,
 Kék pántlikát veszen majd nekem ;
 Legyen, mint a rózsám szeme, kék,
 A világért mást nem hordanék!

Egy kis legény kért meg a tőlen,
 De nem volt mit kapni szegényen!
 Aztán nem is volt a szeme kék,
 Barna szembe nem is nézhetnék!

Borúl az ég, szél fú hidegen,
Édes atyám, édes Istenem!
Ne adj esőt, hadd legyen az ég,
Minő az én rózsám szeme, kék!

V.

A tilinkóm nem szól, elhasadt,
Amoda a hármás domb alatt;
Olyan szomorú volt a nótá,
Hogy a fát is meghasította.

Addig, beh víg volt a nótája,
Míg a rózsám hallgatott rája;
Nyári estén csendes időben
Ablakánál megfúttam szépen.

De mióta a lány nem szeret,
Búbánatnál nem szólt egyebet;
Lassan fúttam, hogy más ne hallja,
A juhász-legénynek mi baja?

A tilinkóm nem szól, elrepedt;
Hejh megcsalt a rózsám, nem szeret!
Lassan fúttam, mégis elhasadt;
Ugy szerettem, mégis elhagyott!

VI.

Csendes a tó, habja nincsen,
Bele ne halj, édes kincsem!
Mert az ám a tó szokása,
Hogy a mélyén sincs folyása.

Fogadj szót, ha mélyre viszed:
Mind meghibál a kendered;
Ha elázik, szakad a szál,
A vetélő sokszor megáll.

Én addig a más oldalon
 A csikókat megúsztatom ;
 Napszállatra, vacsorára,
 Haza teszek, szívem Sára!

VII.

A parlagon nő a szarkaláb ;
 Nézz a szemem közé legalább!
 No, de ne bánts! minek néznél?
 Ugy lehet, még megigéznél!

Most is olyan nagy az én bajom:
 Nem kell a bor, pedig szomjazom!
 Be-bchunyom a szememet,
 Elaludnám, de nem lehet!

Ha felülök pej paripámra,
 Nincs az eszem a kantárszárra ;
 Mikor aztán észreveszem,
 Házatoknál áll meg velem.

Ne légy olyan durcás, violám!
 Ha nem szeretsz, mondd meg igazán ;
 Ha helyettem más legényt vársz :
 Ne félj, akkor sohase látsz!

VIII.

Hogy beteg volt édes szülém,
 Ezerjófűvet szedtem én ;
 Hejh az erdőn, a réteken
 Ezerjófű elég terem!

Beteg az én szívem nagyon ;
 Még rosszabb, ha gyógyítgatom :
 Hejh az erdőn, a rét-szálon,
 Nem nő ezerjófű nekem!

Azt a helyet majd meglátod,
 Ahol leltem orvosságot,
 Egy kis fenyő kereszt alatt,
 A temetőn lelem meg azt!

IX.

Muzsikálnak, hegedülnek
 Alvégesi legénységnek ;
 Bíró fia beh régen,
 Beh régen!
 Nem volt már a felvégen.

Hamis volt a zúza, mája,
 Nem is kell a pántlikája!
 Kilököm azt a hóra,
 A hóra!
 Péntekre viradóra!

Azt az egyet megmutatom :
 Lesz szeretőm, ha akarom!
 Eleven, mint a madár,
 A madár,
 Minden újjomra egy pár!

Pereg az orsóm kereke,
 Vékony szálát fonok vele ;
 Lobogós ingnek jó lesz,
 Beh jó lesz,
 A rózsámnak, ha elvesz!

X.

Piroslik a bokor gyenge hajtása,
 Piroslik a leány gyenge orcája!
 Tarka madár jár a piros hajtáshoz,
 Nyalka gyerek jár a piros leányhoz.

Melegen süt a nyári nap sugára,
Gyenge hajtás be szintelen, beh sárga!
Barna kis lány, gyenge piros orcádat
Megsárgítja a szerelem, a bánat!

Letöröm a piros galyat előre,
Kalapomhoz bokréta lesz belőle ;
Haza viszem a rózsámat a télen,
Pirosan hadd legyen ő feleségem!

XI.

Esik a hó a határon,
Fehér, mint a fehér vászon ;
Ha én olyan fehér fehér volnék :
Hej be szeretne a legénység!

Beh szép az a holló-madár!
Olyan barna, mint a bogár ;
Ha én olyan barna barna volnék :
Hej olyan sokat nem busúlnék!

Beh szép piros az a hajnal!
Mint a cseppentett vér, olyan ;
Ha én olyan piros piros volnék :
Hej szeretőm is lenne tán még!

Beh karcsú az a jegenye!
Beh is fent van a teteje ;
Ha én olyan karcsú karcsú volnék :
Hej az idén még férjhez mennék!

XII.

Messze földre bujdosott a galambom,
Soh' se látom, tán még hírét se hallom!
Csak az esik a lelkemnek nehezen,
Hogy még nem is beszélhetett énvelem!

Árva vagyok, mint az árva gerlice,
Édes rózsám, mért hagytál el ennyire? . . .
Annyit sírok, annyit rívak utánad :
Gyenge szívem majd megöli a bánat!

XIII.

Tó közepén bokor-sás.
Ha nem szeretsz, szeret más!
Igazán, igazán,
Tíz szeretőt kap a lány!

Piros az én ajakam,
Gesztenye-szin a hajam!
Liliom, liliom,
Liliom-szál a karom!

Akit én megölelek,
Megcsókolok, szeretek :
Tiszán túl, Dunán túl,
Örömében elájúl!

XIV.

Nagy kerek tó közepén,
Liliom nőtt az idén ;
Liliom, liliom,
A vagy édes galambom!

Bementem a liljomért,
Jaj a vize nyakig ért!
A hinár, a hinár
Majd hogy oda nem ölt már!

Nem kell nékem liliom,
Te sem kellesz, angyalom!
No hiszen, no hiszen
Nagy hinár a szerelem!

XV.

Rózsaszőlő bakator.
 Piros a bor, ha kiforr ;
 Piros leány, galambom!
 Töltsd tele a palackom!

Nincsen pénzem, nem is volt ;
 Bor árában kell-e csók?
 Csókolj meg már, ha lehet,
 Áldom az istenedet!

XVI.

Te vagy az én boldogságom,
 Te vagy az én gazdagságom!
 Csak az búsít, egyéb semmi :
 Hogy távol kell tőled lenni!

Panaszod van a világra :
 Hideg hozzád, szegény árva!
 A gyémánt is, egyetlenem!
 Hideg földben, kő közt terem.

XVII.

Alant megyen a felhő,
 Zivatar jön délről ;
 Fordítsd bojtár, a nyáját
 Erős idő készül!
 Alant megyen a felhő,
 Zuhog is már távol
 Fordítsd bojtár, a nyáját,
 Mert megver a zápor!

Nem bánom én, hadd jőjön
 A fergeteg széllel!
 Nem bánom én, hadd szórja
 A nyájamat széllyel!

Máshoz adták a rózsám . . .
 — Ha sirását láttam :
 Zápor-eső, zivatar
 Verheti a vállam!

AZ ELSŐ IBOLYÁHOZ.

Ki megnyitod kelyhed mosolygva, kéken :
 Légy üdvöz, üdvöz, kedves ibolya!
 A szép tavasznak első mosolya . . .
 Oh légy, a hű emlékezet nevében!

Ilyen volt ő szelid szemével épen!
 Mely hirdeté, mit lelke gondola,
 Ártatlan élte csendesen folya,
 Mint a patak, rejtő bokor tövében!

Nem érte ő az ibolyás tavaszt,
 Mely zöld lombot és édes dalt fakaszt
 Vidékein az uj éltü ligetnek ;

És keblem zordon téli pusztaság,
 Hol *bánat* és *sziv*, alvó gyöngyvirág!
 Fájdó beszédben téged emlegetnek!

NAPRAFORGÓK.

I.

Lánykám! hiven szeretjük egymást,
 Szívünké e boldog titok ;
 Miért, hogy szép arcodra mégis
 Sokáig nézni nem tudok!?

A napimádó földre omlik
 Az égő isten-arc előtt ;
 De vakmerőn belé-tekintni
 Tiltja vakító fénye őt.

II.

Szerelmed, napja életemnek,
 Oh bájoló leány!
 És mégis ah, bús hervadásban
 Orcám oly halovány!

Mely életet hint napkeletről
 Hatalmas fényivel:
 A föld színén a lángoló nap,
 Egykép hervaszt, növel.

III.

Bár boldogító szerelmedet
 Későn vallod meg, oh leány!
 Ah, mégis jól esik szívemnek
 Én életem bús alkonyán!

Miként ha vész közt folyt le a nap,
 De kárpótlást mosolyogva ad,
 Haragjaért a bús viharnek
 A tiszta csendes alkonyat.

IV.

Létem tied vala
 Oh lány, én hű árnyad valék!
 De meghalványodám
 S mellőled búsán elhalék.

Nem süt a szerelem
 Űdvet sugárzó napja már;
 Az árny is elenyész,
 Ha elpihent a fénykirály!

V.

Oly sötét a
 Sirnak éjszakája,
 De békesség
 S nyugalom hazája!

A nap elhunyt . . .
 Gyász függ a világon ;
 De az éjben
 Nyugtató az álom!

BARÁTOM HALÁLÁN.

Szerettem én őt, mint a lelkemet,
 Halálán szívem csaknem megrepedt ;
 S midőn a föld
 Koporsójára hullt zörögve :
 Megátkozám a temetőt.

S hogy fenn virasztánk a nyugvó felett :
 Álom fogá be fáradt szememet ;
 Eltűnt a gond . . .
 S álmam szilaj hangú zenénél
 Víg táncosok sorába vont.

Majdan *buvár-csigává* lettem én
 A fájdalom mélységes tengerén ;
 És untalan
 Fel-felbuktam, el-elmerültem
 Zugó, setét hullámiban.

De rajtam törtek a víg cimborák,
 És néma búmat elkiáltozák :
 Lásd . . . ! ő meghalt . . .
 Utána még te is maholnap . . .
 Elő a bort, elő a dalt . . . !

Pilláimon volt búm harmatja még,
 S — szégyen reád sziv! — én vigan valék
 S lelkemre, mint
 Rezzent madár az ingó galyra,
 Félénken tért a bú megint.

Bánkódjál, fájó lelkem, szabadon!
 Elbúvok véled erdős lombokon . . .
 Ah, újra nesz . . .
 A szerelem mosolyát látom,
 S gyásznak, búnak mind vége lesz.

Ah, mért vagy ilyen, ember kebele?
 Mért nem fájsz, midőn fájnod kellene?
 Ha meghalok :
 Látom, minő lesz bánat és köny,
 Mely siromba kísérni fog.

Holott a föld nekem nyugalmat ad,
 Beültetik virággal hantomat
 A hű felek ;
 S bokrát a harmatos virágnak
 Kezők megtépi bokrétának . . .
 Azután elfelejtenek!

KARÁCSONKOR.

1845.

Hullámozó érzemény között
 Jöven az urnak templomából :
 Lelkemben még sok visszahangzik
 A hallott ígének szavából.

Ugy tetszik, mintha hallanám :
 Mikép zendül a pásztor-ének,
 Sziv és ajk hű összhangzatában
 Az istenember nagy nevének.

A megváltó ma született . . . !
 Betölt az évek teljessége . . .
 Dicsőség Istennek mennyégben
 Az emberekhez égi béke!

De szívem rögtön elszorul
 Miatta sajgó fájdalomnak,
 Midőn tovább zendül az ének :
Legyen szabadság a raboknak !

Az árva *népre* gondolok . . .
 S jövéen az urnak templomából :
 Lelkembe kinnal ez nyomul be
 A hallott igének szavából.

A FECSKÉHEZ.

El-kiszálltak a kicsinyek,
 Hűlt a fészek és üres ;
 A vándor-madár magának
 Úti társakat keres.

Búcsút mond a távozóknak
 Fennkeringő tábora ;
 Jó utat, te légi pálya
 Kéthonú kis vándora!

Egy fedél adá lakunkat,
 Mint te vendég, én is az :
 Tán te megtérsz, engem itt már
 Nem talál az új tavasz.

Nem tudod, hogy ajkaidnak
 Fel-felcsattanó dala
 Sokszor áthatá magányom,
 S felderültem általa.

Most esengő pelyhesiddel
Nyájasan beszélgetél ;
Majd a kémény szűk nyílásán
Kisuhantál, mint a szél.

Rövid volt az ösmeretség . . .
Isten áldjon, kis madár!
Elkisér szemem, ködével
Míg behúz a láthatár.

Szállj te, boldog szárnyaidnál
Magzatiddal ; én helyet
Isten tudja, hol találok,
Hol lerakjam fészkeket?

Ah, pedig, ki lenne párom,
Holtaiglan tiszta, hív,
S magzatimnak édes anyja :
Megtalálta már e szív!

És azért, bár volna szárnyam
Nem repülnék én veled!
Ád az Isten egy helyecskét,
Hol megrakjam fészkeket.

KERTÉSZLEÁNY.

Fejlő virágait,
Napkeltekor, nap alkonyán
Hű gonddal öntöze
Csergő patakból a leány.

Rózsái díszlenek,
Élet mosolyg virágirúl ;
S a lány arcúlatán
A legszebb rózsapár virúl.

Elmúlik a tavasz,
 Forró nap járja az eget ;
 Ujító csepp után
 Sok hervatag virág eped.

S eljő a hű leány,
 Szép arca, mint a hó fehér,
 Bágyadt virágitól
 Az ismerős csermelyhez ér.

S eltűnt a csörgeteg...!
 Helyén forró, halvány homok ;
 A part is szintelen...
 — Kertészleány úgy mosolyog!

Hideg az a mosoly...?
 Esthajnal-fény a felleget ;
 A halvány arc beszél,
 S a szívben a bús sejtelem.

Még egy hő nap foly el,
 S jövén az est : borúl az ég,
 Éled halom, mező,
 A hűs csepptől, mit szomjazék.

És a virágsereg
 Mosolygva ég felé tekint,
 Cseregve jön, szalad,
 Az enyhádó patak megint.

De kiterítve már,
 S alszik a szép kertészleány,
 Kedves virágiból
 Koszorú van a homlokán.

HÁRFÁM . . .

Hárfám, ne zengj szerelmet,
 Feledd örökre azt!
 Lásd, szívem- és szememből
 Bút és könnyűt fakaszt;
 Felőle, húrjaidról
 Emlékezet ha kel:
 Miként a holt pacsirta,
 Némúlj örökre el!

Lágy hangokon, ne tűntesd
 Elém a hitszegőt!
 Nyájas reménye, melyet
 A szív magára szőtt,
 Lefoszlott, mint lefoszlik
 Fájáról a virág,
 Ha éltén őszi éjnek
 Gyilkos haragja rág!

És fájó szívem álma
 Vad rengetegbe vitt;
 Hol felleg ússza a bérc
 Repkényes ormait,
 Hol titkos édes hangon
 Susog minden levél,
 S vándor fuvalmak ajka
 Tündér-regét regél.

Ott a magány ölére
 Simúlva biztosan:
 Enyhület ért szememnek
 Könyhullatásiban.
 Megtelt csordultig a szív,
 S addig hevült, dagadt,
 Mig érzeménye buzgó
 Énekben felfakadt.

S míg énekeltem a nagy,
 Dicső természetet :
 Szerelem ihleté át
 A szíves éneket ;
 A felvont húr zenéjén
 Által fuvalt heve,
 És rajta a dal újra
 Szerelmi dal leve.

E hárfa énekének
 Mig álom-élte tart,
 Mig el nem fog borúlni
 A ciprus árnya rajt' :
 A húrok zengzetében
 Életre költ dalát,
 Mindenható szerelem,
 Te hasd, ihlessed át!

SZEMERE MIKLÓSHOZ.

Pest, január 1846

Csürrkös sátorhegyek nyílt szomszédságában,
 Apró lánykáid közt, édes jó barátom!
 A családéletnek csendes boldogsága
 Mint ringatja lelked, szinte-szinte látom!
 S örömem, bánatom mert érdekel téged :
 Egy csöppjét keserű poharamnak végyed!

Kórágyon fekszem én kínok tövisében,
 Ez a szalma olyan kemény, olyan hideg!
 Vajon puhább-e az, melyet ősi telken
 Vetettek, arattak atyafias kezek?
 Vajon jön-e azon a betegre álom?
 Egyetlen egy kincse e széles világon.

Ha az Isten éltet, egy kis házat veszek,
 Lesz mellette kertem s árnyékos szilvásom ;

Kertem egyik felét felhagyom virágnak,
 Másik felét pedig búzának felásom ;
 És puha földjébe tiszta magot vetek.
 — Hej, ez az idegen szalma olyan hideg!

A kert legyen apró gyermekimnek könyve,
 Majd ott tanítgatom őket térdeimen ;
 Első táplálékot a gyöngé szív s elme
 A jó, a nem mérges természetből vegyen ;
 Hogy, megkeserítvén őket majd az élet,
 Legyen hová nyugtot találni megtérnek!

Megtanítom őket, hogy az emberek közt
 Sohase várjanak üdvöt, boldogságot!
 Így majd nem érezik a sajongó sebet,
 Melyet apjok lelkén a csalódás vágott ;
 Jókor tanulják meg ezt az ártatlanok,
 És áldják porom' is egykor, ha meghalok!

Kopogtatnak . . . ki jó? nem jár senki hozzám,
 Úgy van ajtóm, amint rég magamra zártam ;
 Jó cinke, mért kopogsz fagyos ablakomon?
 Magocskát, meleget úgy sem lelnél nálam!
 Bár lehetne véled a szabadba mennem,
 Oda vonz szüntelen, oda ragad lelkem!

Mit csináljak veled, lelkem, te szilaj mén?
 A kór testet töri, tépi tombolásod!
 Elmegyünk, elmegyünk! csürkös sátorhegyek
 Tövéen barátidat, ne félj, majd meglátod!
 Kapud', karod' úgy-e kitárod szívesen,
 Jó barát, ha hozzád az Isten elviszen?

Oh bár volnék nálad! nálad jó meleg van,
 S te gyakran leülnél ágyamnak szélére ;
 Meg-megvigasztalnál, s elbeszelném én is,
 Hogy azóta mennyi csapás, bánat ére ;
 S zengő lantod egyik pajzánabb dalára
 Még mosoly vonulna a beteg ajkára!

Kandallódnál látlak, — künn szél zúg az éjben ;
 Azt az üres széket ne tedd el mellőled!
 Szítsd fel a parázst, és emlékezzél rólam,
 Nekem lásd úgy tetszik, hogy ott ülök veled ;
 Igen, igen! hallod! halkán sír kis lányod...
 Amott vadászkürtöd leesett, nem látod...?

Felveszem a kürtöt, s megkísértem fúni...
 Nesze, te tudsz hozzá ; emlékszel még rája :
 Hogy megfúttad néha ott a sötét bércezen?
 Csak úgy rengett belé a vadak tanyája!
 Aztán... oh jaj fejem! a képzelet
 Úz csalárd játékot velem. Isten veled!

SZERELEM.

Hogy lángra gyúlt én szívem általad :
 Érzém mindenható hatalmadat !
 Csüggvén hölgyem hó ajkain :
 Több kéjt szívem nem bíra már...
 Csak boldogságod volt velem,
 Fényes sugár, meleg sugár!
 Fényes sugár, meleg sugár!

Forró, forró miként a nyár dele,
 S villámontó volt a lány kebele!
 E szív egén el-elborult,
 Fel-felderült a láthatár...
 Adtál a kéjhez kínokat,
 Kétes sugár, csalárd sugár!
 Kétes sugár, csalárd sugár!

S mindez hová lőn? évek tűnve el :
 Fagyos nyugalmat érez e kebel!
 Fényed, mikép az őszi nap,
 Tőlem mind távolabbra jár ;
 S e szívre több hatalma nincs,
 Halvány sugár, hideg sugár!
 Halvány sugár, hideg sugár!

ELMÉLKEDÉS A KANCSÓ FELETT.

Azt beszélük, édes életpárom,
 Hogy én mindig a bolondját járom,
 Hogy nekem csak abban áll az élet :
 Éjjel-nappal társalogni véled
 Nagy halálom, amidőn beszélük :
 Hogy szememnek nem virrad meg délig ;
 Mert hozzám csak reggel jó az éj el,
 És az Isten napvilága éjjel ;
 S hogy még ott is botorkázva járok
 Útamon, hol sem göröngy, sem árok.
 Meglehet . . . de rá kinek mi gondja?
 Korhelyebb az százszor, aki mondja!

Ez a világ egy nagy rossz motóla,
 Nem lehet sok jót beszélni róla ;
 Jár, de hogy' jár? jaj biz össze-vissza,
 Mint a részeg, ki esztét megissza
 Az időnek végnélküli szála
 Ezredévek óta foly reája.
 És míg a bölcs fontolgatva méri,
 S a fonalnak végét el nem éri,
 Fontos semmiségén jót kacagva,
 Felkiáltok, tölt pohárt ragadva :
 Mi gondom rá! amely kéz motólál,
 Gondja is van rá, a pászma mint áll.

Mondják : sok van most is a rováson,
 S túl a rendén inni rossz szokásom
 S megsiratja egykor a ki mérte ;
 A nagy harang fog fizetni érte . . .
 A bor ára, szent igaz, telik rég,
 S adósságot hagyni nem szeretnék,
 De ha úgy lesz, mondok egy okos szót :
 Ki utól jön, zárja bé az ajtót!

Hát nekem, mely ígért annyi szépet,
 Örökösen adós lesz az élet!
 Sokat vártam tőle jó hiszembe',
 S mindig rossz pénzt nyomott a kezembe!
 Bízalom volt e rossz pénz, kínálom . . .
 S kinevetnek véle a világon!

Furcsa! vannak, akik azt remélik,
 Hogy a józanságot rám beszélík;
 No hiszen ki fejét erre szánja,
 Mondhatom: a borsót falra hánnya!
 Az intő szót én többé nem értem,
 Hadd vesszek! hisz úgy is veszni tértem.
 S bár végbúcsút mondjak a világnak,
 Hirével az nem lesz a királynak.

Búcsufényben úgyis ifjúságom . . .
 Hej, maholnap lenyugodni látom!
 Kik szívemnek kedvesek valának,
 Mint az árnyék este, elhalának!

Hit s remények, e törött kebelnek
 Mély sirjában halványan pihennek.
 Szívem a sír, fejfa kín felette,
 A csalódás, sírásója, tette!
 Pillámról a köny elmaradt rég,
 Oldalamnál jó kancsó! te vagy még;
 Hej, maholnap el kell válni tőled . . .!
 Most iszom hát, míg lehet, belőled!

OH . . . !

Oh boldogság! árnyas zöld lugas,
 Mért borul rám enyhe sátorod:
 Ha szélvészben rengő lombjaid'
 Féltennem kell, hogy lehullatod!?

A vágyó szív nyugtalan keres...
 S nyer szorongást kétséget veled!
 — Boldog, kinek nincs mit félteni!
 Boldog, akit senki sem szeret!

KÜZDÉS.

Mint a földre szállni félő parti fecske
 Fáradtan fészkéhez tér meg éjszakára,
 Fáradt lelkem csendes rejtekedbe vágyott,
 Völgyek, erdők, zölden lombozott határa!

Nem siratnék senkit én az emberek közt,
 Régen elfelejtve kedvesem, barátom!
 S könny szökik szemembe, ha a völgyi fákat,
 Régi ösmerősim' elszáradni látom.

Szívesen vár a völgy árnyas pamlagára,
 A madár köszönt és a vidék patakja;
 A nélkül hogy érte hálát várna tőlem,
 Enyhadó nedűjét nyílt kebellem adja.

Elsimíteni vágyik homlokom redőit
 A szelíd verőfény meleg mosolygása;
 S nem félek, hogy — mint a mézesmázos ember —
 Boldogságom sirját mosoly közt megássa.

Ah, az élet engem szörnyen elvadított!
 A magányban is foly keblem háborúja;
 Hadd folyjon, legalább átkos mesterségét
 Itt a gúnyolódás rajtam nem tanulja.

Zsibbasztó nyugalom, harc, csend, vad kirontás...
 Ez az én világom, az én szív-világom!
 Gyöngé istápom hit, ezt is néha csaknem
 A kétségbeesésnek martalékul hányom,

S van egy kínos kéje e vad küzdelemnek,
 — A kíndzett ember egyetlen sajátja —
 Ő kevély, hogy szenved, s daccal tárja keblét
 S a jobblét reményét, szinte fél, ha látja.

Láttam én a kérészt rövid életében,
 — Önpályámat véve mélyen gondolóra —
 Életet nyert, szállott, párosúla, megholt,
 S elég volt mind erre egy rövidke óra!

Szívesen cserélnék pályát e bogárral!
 Hisz rendeltetése célját ő elérte;
 Mondhatom-e én ezt földi életemről,
 Melynek útát a sors oly hosszúra mérte?

És ha majd lefekszem síri nyoszolyámba,
 Nem kísérnek-é le földi szenvedésim?
 Csukva lesz örökre két szemem? vagy egykor
 Felnyitom? s ha úgy van: mily világ vidékin?

Lelkem a kétség, e mély örvény felett — mely
 Megnyíl', barna keblét hirtelen bezárván —
 Röpked nyugtalan; de megpihenni nem tud,
 Mint vándor-madár a tenger sík határán.

Oh fák, szőljatok! ti vén apostolok, ki-
 Terjesztett karokkal barna-zöld palástban
 Mondjátok: igaz-e, a mit e szív érez,
 Ohajtozva érez, jobb pillantatában? . . .

POSTADAL.

Zárt szobában, únalom közt,
 Mig sok ember tespedez,
 És szemétől a komor fal
 Annyi szépet elfedez:

Völgyek, erdők és folyók közt
 Vígan hajtok addig én!
 És örömet nyujt az élet
 A természet nyílt ölen.

Víg danára nyílik ajkam,
 S merre hajtok, száz szekér
 Postasípom nyers dalára,
 Mind utat nyit, mind kitér.
 Úti táskám rejtekéből
 Bú, remény csak úgy repül,
 Jövetemre sok vidám arc
 Elborúl, sok felderül.

Sok szülét, rokont, barátot,
 Édesen megnyugtatok ;
 Messze földről ennek, annak
 Szíves óhajtást hozok.
 A sohajtó lányka keble
 Boldog érzelmekre kél,
 Ha táskámban kedvesétől
 Van egy édes kis levél.

A pazar fiú reménnyel
 S nyugtalan vár én reám :
 Mert a rég várt örökséget
 Érkeztemmel kapja tán ;
 S mindezekre semmi gondom . . . !
 Dudorászva dalra dalt :
 Vígan hajtok, nem cserélek
 Sok emberrel hivatalt.

BETELTEM . . .

Beteltem e lármás világgal,
 Fénye s zaja unalmat ad ;
 Olcsó örömpohara nem kell!
 Megkeseríté ajkamat . . .

Mint a vándort az erdő hűse,
 Más szebb napok varázsa von, —
 Csendes, boldog családi élet,
 Feléd, feléd sohajtozom!

Az én lelkem gazdátlan hárfa,
 Húrozva van, mégsem zeneg ;
 Ah, mert hiányzik a szelid kéz,
 Mely nyájasan pendítse meg!
 S mint a gyöngy a temgerhomokban,
 Így elvesz annyi szép dalom . . .
 Csendes, boldog családi élet,
 Feléd, feléd sohajtozom!

Eddig még úgy is mit sem adtál ;
 Adj, sors, egy kedves nőt nekem!
 Ki jó- s roszban osztózva, híven
 Kisérjen át az életen!
 Ki lágy kezével megtörölje
 Munkában izzadt homlokom . . .
 Csendes, boldog családi élet,
 Feléd, feléd sohajtozom!

S két kedves magzat anyja mellett,
 Egyik fiú, másik leány,
 Csivalyogván vígan körültem
 Ez bábbal, az nádparipán :
 Gyermekek lennék és boldog én is . . . !
 Nem esnék bú s csapás zokon ;
 Csendes, boldog családi élet,
 Feléd, feléd sohajtozom!

Templom lenne az én hajlékom,
 A boldogságnak temploma!
 Hogy áldozzék oltár-tüzénél :
 Hű barátság lépne oda :
 A háznak lenne két galambja :
 A szeretet, — a nyűgalom . . .
 Csendes, boldog családi élet,
 Feléd, feléd sohajtozom!

Mily szép napok...! mily nyájas esték...!
 Le sem hajtom még fejemet:
 S már lelkem boldog álmokat lát,
 Azok közt van, kiket szeret...
 Ah tündér-képek...! most borúsan
 Ülök künn az esthajnalon...
 S csendes, boldog családi élet,
 Feléd, feléd sohajtozom!!

SÍREMLÉK.

Pihenj, fiam! nem áll ugyan
 Kevély márvány álmod felett;
 De bús anyád, fájdalmival,
 Sirodnak élő szobra lett.

Szivemre írva fel neved
 A vesztés gyászbetűivel;
 A vándornak, ki alszik itt?
 Sírkő helyet én mondom el!

És elvirasztva napjaim':
 Veled majd együtt pihenek;
 Hol nincs gyermektelen szüle,
 Hol nincs árván maradt gyerek!

SZÍVEMHEZ.

Mi lelt megint
 Szivem, te nyugtalan?
 Ezer bajom
 Van véled untalan!
 Könnyű neked,
 Könnyű kötődni benn;
 Künn a világ
 Koránsem úgy megyen!

Szegény fejem'
 Sújtolja annyi gond :
 Kenyér után
 Futok, mint a bolond!
 Könyűt facsar
 Szememből tűzhelyem ;
 A holnapon
 Töröm ma a fejem'.

S te mit mivelsz?
 Égben ábrándozol!
 Tudj' a manó,
 Hol nem kálandozol!
 Üss' a guta
 Azt a sűrű sohajt,
 Ha a hideg
 Konyhára mitse' hajt!

Nem tetszik a
 Patak s kies határ ;
 Nem a falu
 S jámbor lakói már ;
 Borúlt az ég,
 És törpe a halom ;
 Szűk és hideg
 Neked szerény lakom.

De álmodol
 — Üzven árnyékokat —
 Örök tavaszt,
 Tengert, hegyormokat ;
 Szabad hazát
 És boldog népeket ...
 Beteg szívem,
 Jó, hogy nem értelek!

Bár a dolgot
 Megszokta két kezem :
 Szegény vagyok,
 S gyakran megéhezem ;

S te, szép leányt
 S szerelmet emlegetsz!
 Ily nagy bohó,
 Szivem hogyan lehetsz?

Még éjjel is
 Tőled nem alhatom,
 Még akkor gyűl
 Veled meg a bajom!
 Csalképeket
 Kergetve untalan,
 Előtted hir,
 Babér, szerencse van!

Nem mondom én,
 De hasztalan,
 Nincs benne köszönet ;
 Mert a világ
 Korántsem úgy megyen ;
 Ne álmodozz'
 Jó szív, eszed legyen!

A KÖLTŐ VÉGÁLMA.

Keblemben még az érzeménynek
 Értelme nem vala,
 S hogy átölelt szivem leánya :
 Dúsan, mint a tavasz viránya,
 Zsendült fel általa.

Zsendült az ének, s zengve szállott
 A hír gyors szárnyain ;
 Keblem' varázs-tűz lelkesité,
 Halántékom' babér körité
 Szent berkek árnyain.

Szerelem, múltó életünknek
 Magas költészete :

Ah, ihless még utószor engem,
Éltem hattyúdalát lezengem,
S dal lesz enyészete.

A szív kiégett . . . én letépem
Fürtimről a babért ;
Zöldeljen e sír barna fáján,
Virasztva éjfelek homályán
Az árva dalnokért.

Szivem reményit s édes álmát
Akinek szentelém,
Oh lány! ha a sír visszaadna :
Keblemben újra dal fakadna,
S virágos érzemény.

Alszol te . . . s én alunni mégyek,
Sirod leend honom!
Hisz álom a költőnek élte!
Mit árt, ha csak helyét cserélte?
— Ott újra álmodom!

Te, árva lantom, függj felettem!
Csendes szellő, ha kel,
S hurjaidba kap lágy-susogva :
Az énekest, fel-felzokogva,
Te szenderítsed el!

PUSZTÁN.

Pogány idő támadt, a pusztán üvöltve
Futtatnak a neki veszett, vadult szelek ;
Csikasz farkas fülel, csavarog mögöttem,
Orcám' havas eső csapkodja, marja meg!
Amott egy rongyos csárda rémlik . . . hej,
Kinek ilyen sincs, annak palota ;
Hólyag-ablaka bágyadt holdvilág,
S bár nem sokat mond : betérek oda!

Hej beh boldog ember, aki otthon lehet!
 Más így sohajtana a zordon éjszakán;
 Én nem sohajtok így, nekem nincs otthonom,
 A mely nyugodalmas meleggel várna rám!
 Ha éj van is, egyszer csak megvirad;
 Hadd zúgjon, majd eláll a fergeteg!
 Csapláros! nyiss ajtót... künn útas áll,
 Nem kell nekem sok, adj bort, kenyeret!

A tágas ivóház hangos és szomorú.
 Én egyes-egyedül csak úgy kongok benne;
 Még kietlenebbé a pisla mécs teszi,
 Ha egy hű ebem sincs, csak valaki jönne!
 No de se baj! nem únom meg magam';
 Én, és a mindig kész emlékezet,
 E nyájas angyal s kinzó ördögöm,
 Majd elbeszélgetünk multam felett!

Megtöltöm poharam', s iszom kelletlenül,
 A bor melegétől kedvet kapok talán?
 Tudj' az Isten, nekem bor közt eszembe jut
 Eltűnt éveimből jó, rossz egymás után;
 Hej, bár örökre elfelejteném,
 Mi kínosan érdekli lelkemet!
 De zúgva jó az, mint a gyors folyam,
 Melyet feltartóztatni nem lehet!

Egyetlen virágot növelt életemnek
 Öröm- s csalántermő köves tartománya;
 Ah, mint vágytalak én kebelemre tűzni,
 Ah, mint vágylak most is, szívem szép leánya!
 Karom kinyujtom... de az élet, e
 Mogorva vén mester közinkbe lép,
 Száraz hosszú újjával fenyeget,
 Mondván: fiú, fiú! kenyér elébb...

És én törekedtem ez után eleget,
 Volt is már egy darab kenyérhez reményem;
 Minő derék fiú! kürtölte a világ,
 Minő derék fiú! s elmellőzött szépen;

Ez csak hagyján! de mocskos nyelve még
 Jól megbecstelenít; — cudar világ!
 Mint a varjú szárnya a levegőn,
 Az én lelkemen ez sebet nem vág!

Hát még akiket oly lelkemből szerettem,
 Ti, a baráti név hazug bitorlói!
 Ti, az alacsonyság büzhödt mocsarának
 Sima bőrű, mérges párájú kigyói!
 Üdvösségtekre im, e tölt pohárt,
 E tölt pohárt én... a földhöz csapom.
 Kár értetek; minő véghangja volt!
 Nem szóltok ti oly tiszta hangokon.

Künn vész zúg az éjben, — megtöltöm poharam'
 S mellettem hirtelen egy kacér lány terem;
 Megölel, megcsókol, orcám' simogatja,
 Tudom bár, hogy hűtlen, elűzni nem merem;
 Ez a csapodár leány a remény;
 És én megtöltöm újra poharam';
 Künn a vihar zúg, lelkem csendesül,
 S ajkimon a kacér hölgy dala van!

ÚJÉVKOR.

Isten házába gyűl
 A hívő nép új évnek ünnepén;
 Holott forró imát
 A buzgó néppel híven mondok én.

És a fohász imígy
 Száll ég felé: ajándékozz nekünk
 Az új év kezdetén
 Új szívet, új lelket, jó Istenünk!

S míg érzeménye így
 Felbuzdult lelkemnek mennyben mulat:
 Ki nem feledhetem
 Imámbul a lányt, imádottamat.

S imé nyílt ajkamon
 Véletlenül ez új fohászt lelem :
 Maradjon, oh leány,
 Kebledben a régi szív s érzelem!

TEMETŐI HANGOK.

Megszólalt másodízben a kakas,
 Hangját az éjben hosszan nyújtva el...
 Mély csendéből a néma temetőt
 Rögtön kísértetes hang rázta fel.

Hideg siremlék bámult mindenütt,
 Hámlott kő, márvány, elkorhadt fa, vas...
 Ők szóltak mély, ércetlen hangokon...
 Elnémult másodízben a kakas.

I.

MÁRVÁNYSZOBOR.

Az egymástól elvált világ-clem
 Ős forradalma adta lételem!
 S voltam, mióta volt a földteke,
 Sötét méhének márvány-gyermeke!

De jött a törpe ember, és hova
 Le nem hatott a mennydörgés szava :
 Fölverte vakmerőn sötét tanyám',
 Hogy tompa álmait virasztanám!
 S mivé levék? hol porba tér a por :
 Enyészet-hírlő hitvány sírszobor!
 S itt, hol veséi szertemállanak,
 Ősmérhetd az embert valódiilag.

Hosszú hazugság rövid élete,
 Kit bár a halál sírba fektete :

Fejéhez más, emléket vés, gyalúl
 A nagy hazugság folytatójaül.
 S a holtnak, — amint mondják — e rövid
 Életben szerzett fényes érdemit
 Arany betűkben fenn hirdeti ez,
 — Bolond, hitén hazugságot ki vesz!

Rég állok én itt, minden éjfelen
 Átkozva tartós márvány-életem',
 Mely a rombolva járó századok
 Dühén, akartalan daccal, kifog.
 Annak, kit itten rejt a siri bolt,
 Midőn szennyes pályája futva volt,
 Fölé érdemjelül helyeztenek,
 Bámulván a szájtató néptömeg;
 S a bérelt szónok, minden jobb kebelt
 Méltán bántó dicsérő szót emelt.

S kit a bűn orgazdának ösmere,
 Nadálynak a veríték embere,
 Ki marta, mint eb, a becsületet,
 Kitől a szűz igazság reszketett,
 Az eskürontó, vérgyilkos, kaján:
 Üdvösséget nyert szemtelen szaván!...
 A sir pedig gondolkodott, s a föld:
 Ha befogadja-e ölébe őt?...

S ez átkozottnak porló hamvait
 Jegyezve állok évek óta itt,
 Várván: hogy aki lát szívet, vesét,
 Villámmal törli szét e rút mesét,
 Melyet szilárd keblemre, kínnal a
 Vésü vájt és erőszakolt vala!
 A sir pedig gondolkodik s a föld:
 Keblébül hogy ne hányja-e ki őt...?

Az ember élte kétszín, álkodás,
 A temetőbe nem kíséri más;
 S az elmállott szív, bár rég por, homok:
 Ez, az élők szemébe vigyorog.

Itt, e felhantolt sírhalom felett,
 Hová egy öngyilkos temettetett,
 Békés olajfa hajtja levelét,
 Gunyolva a benfekvő életét.

Mi szép amott, a fehér lilium
 Családival beültetett halom!
 S a szűz virág talán lehervadand? ...
 Nem, bár kéjhölgyön domborúl a hant.
 Kit éhhalál küldött apáihoz :
 Sírján vadbúza bokra ingadoz.

Bölcset vezérel lámpásként az ész,
 S bölcsnek sirján számártövis tenyész.

Itt ciprussal gyász fűz ölelkezik
 A zsarnok sirhalmán, kinek pedig
 Vesztét imádságába foglalá
 Az árva nép, mely *éltét* gyászolá.
 És szól az emlékkő betűje fenn :
Itt nyugszik ő az Urban csendesen :

S az ítéletnek nagy napjára vár,
 Mely felkölti, valakit sirja zár!
 Nem igaz, nem! ha az éj fele jó,
 Sírjából nyögve váncorog elő,
 Kít a reá kért átok súlya nyom :
 Kerüli csontját csend és nyúgalom!

Hazugság, hogy várná a nagy napot!
 Kiben vér és velő jéggé fagyott,
 Ha gondolatja arra tévedett,
 Hogy higylen sirontúli életet.

Ott, egy jól ápolt sirnak mélyiben,
Korfontosságú férfiú pihen ;
 Pihen, mert méltó munkát végeze,
 A társaságnak szolgált két keze :

A sír virágos, a sír hantja zöld,
 Lágy fűvében dalos madárka költ,
 Dal és virág e sirhoz való . . .
 Hiszen porában fekszik a — *bakó*.

Hol letevék a költő hamvait :
 Szegfű s demutka illatozva nyit,
 Magvát, barátja, a kis csalogány,
 Hű rokonszenvből ejté el porán.
 Nem tudta ő, az énekes barát,
 Mi illetné a költő hült porát ;
 Tudván, mi volt a dalnok élete :
 Sírjára ürmöt s бүrköt ültete.

Kit a halál itt por közé vetett :
 Tagadott Istent, örök életet ;
 S imé a feltámadást tagadó
 Sírján kihajt a leszúrt fűzkaró!

És a könyűt ki számlálhatja meg,
 Mely itt kétszínűségben elpereg?
 Hantot, hogy meg ne szólja a világ,
 A férj, utált nő sirhalmára vág.
 Az özvegy szíve gyászba nem borult,
 S hoz férjének immortel-koszorut ;
 Testvér testvérré bérgyilkost fogad :
 S ültet halmára fát, virágokat ;
 Magzat, örökös kijövén ide :
 Boszús lesz *nem beteg* szülőire.

Ellenmondás minden lépten nyomon,
 Gúny és hazugság kövön, hantokon . . . !
 Tagad, hisz ; sir, kacag ; csügged, remél
 Az ember itt, úgy amint kedve kél!

Jött a tavasz, s nyugalmas éjfélen
 Virágmagot szórt e csont-telkeken ;
 Kértük, hiába kértük egyre őt :
 Ne látogassa meg a temetőt!

Itt nem virulat, rothadás lakik,
 Övé e föld a végső szem-porig.
 S ennek virága, mely buján tenyész :
 A csontokon élőködő penész.
 Nem kell más virág, s zöld levél nekünk!
 A *lét* halála a mi életünk . . .

Ki hópaláستtal mindent eltemet,
 Kértük, hiába kértük a telet,
 Midőn felszedte fehér sátorát,
 S a tért bucsú-dühében zúgva át,
 Nyaralni vad bércekre költözött :
 Maradni köztünk, a sirok között!

Alant ha tél van, tél legyen felül,
 A régi szó, mig nem, vagy teljesül,
 S fel- vagy nem olvad dermesztő fagya . . .
 Hiába kértük, a tél elhagya . . .!

Ki a lehunyt napot meggyászolod :
 Hagyd nekünk, oh éj, barna fátyolod!
 Legyen kitiltva innét fény, sugár . . .
 Mely hozzánk úgy is csak hazudni jár.
 S kit az enyészet barna lelke bír :
 E csontvilágban gúny a játszi pír.

Borúljon el hát barna éjzön
 A temetőn, e nagy botrány-kövön,
 S néha vessen a boszus ég villáma,
 Muló fényt e világtalan világra!

II.

FEJFA.

Meghozta gyümölcsét
 Zöld ágam ; az ágnak alatta,
 A hontalan útast
 Kért nyugalom árnya fogadta,

S a vész idején menekülve alám :
Rá védve borúlt leveles koronám!

S engem, ki tenyészttem
A messze vidék örömére :
A törpe halandó,
Fejszét derekamra ki mére,
Hogy több tavaszon ki ne hajtson az ág,
Őrnek siri lakja tövébe kívág.

És akinek ifjú
Bimbót s levelet hoza ékül
Száz új kikelet, most
Rajtam rohadás moha zöldül.
Lombon zene csattog, a fülmile bűg ;
Itt éji sirok riadó ura zúg.

Őt, sirja ölében
Porladva ki fekszik alattam,
Meghozva gyümölcsöm',
Érdemre ha nézsz, meghaladtam!
Hosszú kora pusztá, miként az ugar,
Hantját feledés lepi s asszu avar!

III.

VAS-EMLÉK.

Tűzben születtem a világra,
S ki a villámot, egi vészt
Gúnyolva hívom ércfejemre :
Im, hitvány rozsdá ront, emészt
Bizony, bizony bolond az ember!
Magát csufolván meg, midőn
Jelül, elmálló csontja mellé
Vasszobrot tész a temetőn.

Fölcsengve ontván buja rendet
Hajlott kalászu téreken,

A napsütött kaszás kaszája,
 Mi boldog volna életem!
 Szántóvas a szántó ekéjén,
 Sírt kikelendő magnak ás;
 Itt tél van; — ott minden tavasszal
 Megjő a várt feltámadás.

Lehettem volna harcviharnak
 Táborverő villáma: kard!
 Királyi pálcával dijazván
 Mely forгатott, a férfi-kart,
 E harci sarló által a hős
 Fejére zöld babért arat;
 Szolgálom, fénytelen szobor, most
 Élők helyett a holtakat!

Inkább mint bús rablánc csörögnék
 A börtön átkos éjjelén;
 Vagy a véremlernek kezén, a
 Bűnöst, igazt öldökleném:
 Mint ingatag lelkű puljának,
 Kiben szilárdság nem vala,
 Jelöljem érdemetlen hamvát
 Szilárd keblemnek általa!

IV.

ÁKÁC-FEJFA.

Bús szenvedő élt a világon,
 Baját nem mondta senkinek;
 Magában állt, mint a beteg
 Tölgy áll a messze pusztaságon
 De sápadt homloka,
 Amelyre mély redőket vése
 Lelkének elzárt szenvedése,
 Lőn annak szónoka.
 Kertébe egyszerű lakának
 A szél ákácot ültetett,

Az ákác volt éber tanúja,
 A kín mikép csapdosta, dulta
 Sápadt foglyát, az életet!
 S a haldokló ágyához amidőn
 Egy jobb világ követje lépe:
 Az ákác szívesen sírfája lőn,
 Hisz ő volt úgy is élte képe!
 A szenvedő e hant alatt pihen,
 Hideg sirjának mélyiben.
 Felette hír, köny nem ragyog...
 A kert ákáca én vagyok!

A természet keze
 Ákácfnak mit ad?
 Szuró tövis közé
 Halvány virágokat!
 Halvány virágom hullatag vala,
 És tüske nélkül nem virúlt,
 S a gyilkos tüske mindig fennmaradt,
 Bár a virág lehült!
 Kemény sorsnak keze
 Halandónak mit ad?
 Halvány örömihez
 Metsző fájdalmakat!
 A boldogság piros borában is
 Egy-két csepp mindig rejtett fájdalom;
 S múló öröm sem látogatja meg,
 Kis szenvedés vas-karja nyom.

Az éj hall átkozódó hangokat;
 Panaszra sárga fejfa nem fakad,
 Lehült örökre bár
 Halvány virága, levele:
 De, melyek lepték ágait,
 Le a tüskék vele.
 S szenvedni kit látott sokáig,
 Most nyúgodalmának tanúja...
 A földi lét keserve, búja
 Nem hat le a sír padlanáig.

A szenvedő e hant alatt pihen,
 Hideg sírjának mélyiben,
 S ki halmán szívesen elkorhadok :
 A kert ákáca én vagyok!

V.

FENYŐ-KERESZT.

Büszke bércorom felett
 Voltam égre nyult fenyő ;
 Zöld fenyének lombja zöld,
 Tél ha múlik, tél ha jó.
 Éltem szép tavasz vala,
 Szenvedek most bús *telet* ;
 Megszáradva, lombtalan
 Kis kereszt a sír felett!

Bérclakó fenyőnek és
 Sirkeresztnek élte *más* ;
 Ott patak, zöld lomb, zene,
 Itt enyészet, sorvadás.
 Átok rá, ki engemet
 Elszakasztta tőletek :
 Sugár testvérek, tavasz,
 S zúgva zúgó rengeteg!

Kisdéd édes álmival
 Ah miért nem renghetek? !
 Álom és tej éltetik
 A mosolygó kisdedet ;
 A tej, a szülő-kebel
 Édesen meleg teje ;
 Álmat amely rája hoz :
 Lágyan rengő bölcseje.

Jött az ember, és elébb
 Vészes tengerekre tett ;
 Csikorogva, nyögve ment
 Sudaram szirt, hab felett,

Nyögve, mert átkos teher
Marta rajtam láncait,
Vásárookra hordva az
Ember, ember-társait.

Árboc voltam, a hajó
Szirteken hogy törve lőn :
Partra vetve, jel levék
A kietlen temetőn.
Hol az éjféli száz fagyos
Kóbor-rémet szétereszt,
Elkorhadva, lombtalan,
Szomorú kis sírkereszt . . . !

VI.

GRÁNIT-SZOBOR.

Csodája voltam a zergék honának,
Vendégeim sas, villám, köd valának ;
Zöldes moh ülte homlokom', jeléül :
Hogy a vén gránit-szikla meg nem vénül.

Alattam ott, miféle földi férgek
Fel-feltűnő csoportja járnak, élnek?
Szóltam kérdőleg a bércek sasának :
Embernek mondta ő, a *föld urának*.

Sok századig kacagtam e beszédet,
Látván naponként e kis furcsa népet ;
S vártam : talán egykor magasbra nő fel...
De még törpült, de még satnyúlt idővel!

Majd megragadt egy bőszerű haragja,
Rengvén belé a bérc acél-alapja ;
Földindulás rázván meg a világot,
Engem fennről a síkmezőre vágott.

Hozzám az embert bámulat ragadta . . .
 Ki majd szent homlokom' lábbal tapodta!
 S vésüt hozott, roncsolni büszke sziklát,
 Bár hányt dacos mellem dühébe szikrát!

Az őserő szabálytalan kezétől
 Idomtalanságot ki nyertem ékül:
 Csúfos szobor levék . . . hah, a szabályok
 Eltorzító majmára átok . . . átok . . .!

S ki láttam, mint születtek ezredévek;
 Egy csecsszopó kimultáról beszélek;
 Hah, bár sülyednék el, hogy szem ne lássa:
 Mivé lőn a bérc szikla-óriása! . . .

*

Mig így beszéltek a sír szobrai,
 Egymásután a márvány, kő, fa, vas:
 Halotti csend állott be hirtelen . . .
 Megszólalt harmadízben a kakas.

CSALÁNOK.

I.

A VITÉZ FIU.

«Fiam! lejártak napjaim . . .
 Mely védte a magyar honát:
 Órizd meg kardom', a család
 Hat százados tulajdonát!

És — mert ki tudja a jövőt? —
 Ha zúgna tán a harcvihar:
 Honért, királyért hősíleg
 Villogtasd, mint igaz magyar!

— És függ, a kard, de béke van,
S henyélve, hogy ne függjön ott :
Belőle, *a vitéz fiú*
Dohányvágót csináltatott.

II.

A GYÁSZOLÓ FÉRJ.

Csinos parasztlak udvarán
Gyászos karének hangja kel,
S a népnek nagyja, apraja
Tolong : hiszen bámulni kell!

És a nyugalmas sír felé
Kísérik a jó házi nőt ;
A férjnek kínja végtelen,
S mondják : *követni fogja őt!*

És íme, a nép jóslata
Minő hamar beteljesült :
Szegény, a gyászbeszéd alatt
Szerencsésen *elszenderült!*

III.

KÉP.

Sűrű bokor zöld lombja közt
Fészket rakott egy pár madár ;
A fészek ím megnépesül . . .
Benn pelyhesek sipegve már.

A hím csodálkozik, hogy egy
A többenél hatalmasabb ;
Testvéritől elüt nagyon,
És orra, körme horgasabb!

Te jámbor, jó hogy nem tudod :
Hogy a *kakuk* *pajzánkodott!*

IV.

HELÉNÁHOZ.

Vagy én volnék süket, vagy te volnál néma
De így rossz pár lennénk, *beszédes* Heléna!

KOSZORÚ.

A költő homlokán,
Hol terhesen függ a lélekború,
Hírnek szellőiben
Rendül meg a zöld repkénykoszorú.

Vággyal ne nézzetek
Fel a költő repkényes homlokára ;
Hisz a lomb rajta a
Megtört kebelből drága vérnek ára!

Irigylitek talán
A télviharral küzdő, lombtalan
Tölgynek, hogy ágain
Függ a *fagyöngy*, zöldelve bokrosan?

Tudjátok meg, hogy a
Bércen a gyöngyös águ tölgy beteg!
A költő homlokán
Bánatra vannak a zöld levelek!

ÉNEKEK.

I.

REGGEL.

Oh jertek a reggelnek idején,
Szent buzgóságnak szárnyai,
Ragadjátok lelkünk a menny felé,
Hová úgy óhajt szállani!

A fényes nappalnak láttára
 Hevülvén tisztelet s hálára,
 Hadd buzogja ki amit érez :
 — Oh vigyétek jó Istenéhez!

Mint a világon szélyel áradott
 Az élethintő napsugár :
 Isten! jóságodnak malasztitól
 Megteljesült a földhatár!
 Jó atyánk! hű szerelmed látván
 A földön s a lelkek világán :
 Keblünk, mint a patak megárad,
 S kiöntjük néked hő hálánkat!

Világosság hatalmas Istene,
 Ki a reggelnek ura vagy!
 Ki adsz a földnek fényt és harmatot :
 Fényt s harmatot lelkünknek adj!

A halandó szem messze nem lát,
 Küldd hozzánk a szent *hit* világát!
 S erénynek harmatja csillogjon
 Lelkünkben, békés olajágon.

II.

ESTVE.

Hálaadásnak szent oltáraként
 Piros tűzben ég napnyugot ;
 Oltárrá váljatok mi szíveink,
 S lobogjon hálalángotok!
 Isten! hű karjaid vezérlik
 Az embert a nap lementéig.
 S felette áll az éj fekete
 Szakán, angyalid őrizete.

Egy áldásteljes nappal újolag
 Meghosszabbítád életünk ;

Jóságodtól jött béke és öröm,
 Tied hálánk, dicséretünk!
 Kit közülünk bú-bánat ére:
 Irt nyújtál szívének sebére,
 Az árvák könnyeit te látád,
 Tudtad az özvegy sóhajtását.

Csak benned bízunk hát ez éjen is,
 Ki nappal jó atyánk valál;
 Oh Isten, örködjél erőtelen
 Teremtésidnek álminál!
 Hadd nyugodjék meg testünk, lelkünk,
 S engedj békességben fölkelnünk!
 Vagy ha eljősz értünk ez éjen:
 Add, hogy csendes halálunk légyen!

NYILT LEVÉL EGY HÖLGYHÖZ.

1844.

Nemes hölgy! im forró üdvözetet
 Egy hó szív küld a távolból neked!
 Mint az érnek, mely mossza lábadat:
 Forrását nem tudod, honnan fakad;
 De érzed a kristály-tiszta vizet,
 Mely lágy hullámmal feléd siet;
 Magam neked ki vagyok idegen:
 Ez a csermely az én üdvözetem!

Kebledre két édes szülött simul,
 Egyik fiad, másik szelíd leányod;
 Mig áldva aki adta, kedvesid'
 Reggel, este imádságodba zárod:
 Van más is, aki minden pillanatban
 Reájok gondol híven, melegen;
 S emlékökhöz e két szót fűzi lelke:
 Oh szent barátság! édes szerelem!

S míg egyengetni éltök útait,
 Jár a jövőn a hű anyának gondja :
 Van, ki álmain egy tündér-világ
 Fényét, dicsét, mind-mind fejökre fonja,
 Kinek élte, nyugalma, boldogsága,
 Kedves szülöttidért nem lenne drága ;
 Rajtok kívül, ki mindent meghagyok
 Szülöttidnek, jó hölgy, az én vagyok!

Emlékezem . . . szép őszi este volt,
 — Sárgán hulltak a fáknak lombjai ;
 Midőn a szív csordultig tele van,
 Hanem az ajk nem tud mit mondani ;
 Fiad' s leányod' karjaimba öltve :
 Kimentünk a berekbe, a mezőre,
 Érzelminknek nem volt szüksége szóra . . .
 Oh az az est, az a szent, boldog óra
 A titok s emlék pecsétje alatt :
 Örökre itt, itt . . . lelkemben maradt!

Lásd! jó anyám régen a sirba szállott,
 Megértem én korán az árvaságot ;
 Mint gyenge hajtás a nyárnak hevéen :
 A szenvedést korán megösmérem!
 S mert nincs, ki vonna hű meleg szívére,
 Fájdalmam és örömim osztva, érte :
 Anyám helyett, ah mint ohajtanám
 Jó hölgy, neked mondhatni ezt : *anyám!*
 S talán . . . ? ki küldött csábító remény?
 Hogy ámitásod tudva higgyem én!

De bár ne is legyen csak színes ábránd,
 Ez érzés, mit vágyó szívem melenget,
 Bár a remény nyom nélkül szétenyésszen,
 Mint szép álom, mint egy forró lehellet :
 Mely tartsa hű lelkem' hozzátok kötve,
 Az emléket megőrzöm mindörökre!

Ne bánd, oh hölgy! hogy szívök érzetén
 Hiven hajolnak magzatid felém!
 Mint a lóhere hármass levele :
 Hiven összeforrt hármunk kebele ;
 Halld meg, ha a távollevő barát,
 Emlékezetnek hallatná szavát ;
 S ne légy kemény a kedves jó leányhoz,
 Ha lelke tán, mint a vándor-madár,
 Hol a tavasz virít, az ég sugáros,
 Az elhagyott vidékre visszajár.
 Engedj szivedben nékem is helyet
 Szeretteid között. — Isten veled.

LEVÉL PETŐFIHEZ.

Bártfáról 1844.

Ismeretlen, hanem még is jó barát!
 Vedd egy víg, most kór-fiúnak pár sorát!
 Kit bár a bor lángszerelme úgy hevít,
 Mégis a sors *vizre* hozván, *vizre* vitt.

Víg szeszélyű bordalaid' hogy olvasám!
Jól beszél ez a poéta! gondolám ;
 S életemben bár egyszer sem láttalak!
 Megengedj, de cimborámnak szántalak!

A pohárhoz én is értek egy kicsint,
Vigadozván szent Dávid zsoltárakint ;
 Ha dallhatok, szerethetek s ihatom :
 Nem veszett el sem éjem, sem nappalom.

Homlokomra barna felleg gyakran ül,
 S Isten látja, mennyi kín e szív körül ;
 Bor tüzetül a fojtó bú-lég kigyúl,
 S a borúlat villámozva elvonúl.

Ajakimnál a pohár ha kiürül,
 S piros lelke a pokolra lemerül :
 Bús gyönyörrel földre sujtom . . . s szétszakad,
 Hogy hajnalra nyolc ivónak egy marad.

És beszélek : Mi az ember? Egy pohár,
 Mely száz szomjú szenvedés közt sorra jár,
 Benn az élet, bor . . . de *ürmös* . . . mit nevensz . . . ?
 A bor elfogy, a pohárnak vége ez . . .

Fénylő kristály volt, s im rossz cserép leve,
 Eltűnt vigan pezsgő, szikrázó leve ;
 Hát a szesz . . . A szesz fiúk . . . eh menjetek!
 Ilyen kérdést csak a *papnak* tegyetek!

Asztalnál ül a vén korhely, a *halál* ;
 S a törésben hej be nagy kedvet talál!
 Bort fiúk, bort! mert maholnap úgy lehet,
 Nem találtok poharat, csak cserepet!

És barátim ebbe, már nem gátlanak,
 Csak mosolyogva *nagy bolondnak* mondanak ;
 Azt is kérdik, hogy mikor lesz már eszem?
 Nem sokára! biztatom, bár nem hiszem.

S kötődnek : hogy becsüljem meg már magam',
 Mert biz egyszer mind kiázik a fogam ;
 Adjatok bort, bizton ázhatik fele,
 Úgy is szűken van, mit rágni kell vele!

Hozzon egyszer, jó fiú, az Isten el,
 Szívesen lát a barátság, a kehely!
 Jere hozzám «sárga pitykés közlegény»,
 Isten-engem! *fővezérré* tesznek én!

Ott fog állni a kulacs, mint barna *vár*,
 És körülé annyi ágyú a *pohár* ;
 S az erősség megvívátván általunk :
 Dőlt falánál bátor szívvel meghalunk!

Tokaj bércén ütjük egyszer fel tanyánk',
 Hol oly jól kitesz magáért ósanyánk;
 Ott iszunk még, ott! s csinálunk annyi jót:
 A bor ellen tartunk prédikációt.

Majd kettecskén felpipázva, életünk
 Tarka-barka perciről beszélgetünk;
 Egyet iszunk a multakra szótlanul,
 Hej, arra az ittas is kijózanul!

Messze mentem, — észre még csak most veszem,
 Víz felett is csak boron jár az eszem,
 Mert bor itten, jó fiú, ha volna sincs;
 Torkomon hej, párosával a bilincs!

S a vizivás hej be kínosan megyen!
Fél pohárka, még az is csak foghegyen,
 Savanyú bár, de mégis csak víz biz ez,
 Az embernek semmi kedvet nem szerez!

Halld csak: tegnap a vidéket jártam el,
 Bértetőkre nagy kínok közt mászva fel:
 Hogy ha nem hoz derűt a szőlő leve:
 Vidityson fel legalább a *levele*!

Végre látok sok járás-keles után,
 Zöld növényt a halom lejtős oldalán,
 Nagy örömmel én is hozzá sietek...
 Hát *komló* volt, hogy a ragya üsse meg!

Víz-világ ez, nincs szüretje, nincs bora,
 Gyáva szívként zúg a fenyves tábora
 A legelső lágy szellőcske fúvatán;
 Bort teremve, ez is bátrabb volna tán.

Hej, ha egyszer visszavisz jó angyalom,
 A *mulasztást*, ne félj, beh kipótolom!
 Addig is szánj, vizgyülölő jó barát,
 S ürits értem, nyavalyásért, egy pohárt!

KÉT MADÁR.

1846.

Két madaram volt : az egyik fehér,
 A másik fekete ;
 Két madaramnak bizalom vala
 S ifjúság a neve.
 De itt hagyának . . . ! s oly rideg vagyok,
 Minő a puszta ház,
 Hol nem lakik nyájas galamb, sem a
 Vig fecske nem tanyáz.

Ifjúság, ifjúság . . . gyors fecske, te!
 Szárnyad hová ragad?
 Hát elvived életemtől ily korán
 A szép meleg nyarat?
 Nem látlak fényes villámok között
 Vigan cikázni fenn . . .
 Nem látlak többé mélységes habon
 Elcsapni hirtelen!?

Ah, véled minden, minden oda van . . .
 Virág, dal, szerelem!
 Fájdó borongás emlegetve az
 Elmultat szüntelen ;
 Hull a barna fürt, az arc pírja vész . . .
 S az élet átkaúl :
 Nem akar a lélek vénülni, sőt
 Új meg új lángra gyúl.

Ifjúság, ifjúság . . . gyors fecske, már
 Ha elmenél magad :
 Minek vived el, miért nem hagytad itt
 A másik madarat?
 Elszállott véled a fehér galamb,
 A nyájas bizalom,
 Ki olajágot horda nékem a
 Világból egykoron.

Mint a futóborostyán átölel
 Élő fát és romot :
 Az emberekhez lelkem és karom
 Forrón ragaszkodott.
 És most kerülöm őket . . . borzadás
 Fut végig lelkemen :
 Hogy e mosolygó hóhérok keze
 Fogja be majd szemem'.

A két madár örökre elrepült . . . !
 Mellettem ki marad?
 Az életben, ha már gyönyört nem is,
 De fás nyugtot mi ad?
 Föl, föl munkásság s életküzdelem!
 Rengjen zajtól a ház :
 Ha benne többé nincs fehér galamb,
 S vig fecske sem tanyáz!

A HANGYÁKHOZ.

Jó reggelt, sürgő hangyanép!
 Korán munkához láttatok . . .
 Henyélő nincs közöttetek!
 Nálunk nem így van a dolog!
 Egyik, törvén kemény ugart,
 Napestig izzad, dolgozik ;
 Másik, rugalmas pamlagán
 Végig nyúlván — *unatkozik*.

A munka nálatok közös,
 Az a jószág, a szerzemény ;
 Mindenki dolgozik s eszik . . .
 Hja! nálunk ez más rendbe' mén ;
 Itt a henyélő : *potrohos*,
 Bőrébe csak szuszogva fér ;
 De a meghámlott marku nép,
 Oh az pogányul — *ösztvér*!

Ti nem versenyegetek ; de egy
 Békés család országotok,
 Ott nincs *enyém*, nincsen tied . . .
 Nálunk máskép van a dolog!
 Egynást felfalni, érdekeink
 Csataiban készek vagyunk!
 Fordítjuk a köpenyeget,
 Eladó lesz hitünk, szavunk!

Ha veszély van, ti nálatok
 Mindenki víni, halni kész,
 Tojásit menti a szüle . . .
 Nálunk a honfi szóvitéz!
 Nem áll meg emberül helyén,
 De félre áll, — s uram fia!
 Az asszonynak előbbvaló
 Az ékszere, mint a — fia!

És jó hangyák! ti rajtatok
 A külső köntös fekete ;
 Nálunk belől hordozza ezt
 Sok ember lelke, érzete ;
 Hanem hogy itt is annyi sok
 Csúszó-mászó férget lelünk
 A ronda porban : véletek
 No már ebben *megegyezünk!*

ÉLETEM.

Én nem nevezhetem tengernek éltemet,
 Hisz az csak egy csendes, boldog tavacska volt ;
 Jó volt hozzá az ég, jobb már alig lehet,
 Réája partirúl virágos ág hajolt ;
 S hol vadregényesen hullámozott a vidék :
 Hűs völgybe természetes tölgyek környékezék.

Szürkületben, midőn csendes még a világ,
 Száz fészekből zengett felette lágy zene ;
 Mérgét védbástyaként felfogta lombos ág,

Ha felriadt észak vadán dúló szele ;
 Medrét nem ülte sár, vizét nem szállta szenny
 Fehér kövecs volt ott, s aranyszínű fövény.

Ha néha-néha köd boronga tükörén,
 Befátyolozva, mint hamuszínű lepel :
 A lány fuvalommal, mely támadott körén,
 Mosolyogva széleszté a jó nap fénye el ;
 Dal zengett, — virág nyílt, széllel játszott a hab ;
 Mi volt a tónál szebb? ki nálam boldogabb?

De kárörömmel jött rá egy szilaj sereg,
 Taposva, tépve járt a csendes tó körül
 Irigység üszkétől lángolt fel a berek,
 — Ember boldogságán, ember ritkán örül, —
 S a tóba oly szörnyű sulyos sziklát vetett,
 Hogy zúgva szétcsapott habja a part felett.

Ez a nehéz teher keblében mélyre szállt,
 És nincs remény s erő, többé kivonni azt ;
 A játszi habmoraj lázas zúgásra vált,
 A víz sötét ... apad ... elérve a tavaszt,
 Midőn kiszáradott és élte elhala :
 Meglátjátok, a kő minő sulyos vala ...!

AZ ERDEI LAK.

(Költői verseny Kerényi- és Petőfivel 1845-ben.)

Völgy felett, a bérc alatt, középén,
 A behorpadt hegynék oldalában :
 — Hallgatózva néma csend körüle, —
 Nádkötésű kis lak áll magában.

A kis csermelyt rácsos ajtajánál
 Át sem kell röpdülni a madárnak ;
 Habtalan fut, szóttalan fut, benne
 Tarka pintyek lépegetve járnak.

Görcsös águ bükkal a sötét szílt,
 Mely a házat vészek ellen ójja :
 Udvarába eleven sövénnel
 Foglalá be régi jó lakója.

A vad-szőlő gazdag levelével,
 Mely magát a vért-telekre fonta :
 Sátort képez és a gazda déli
 Álmod alszik árnyában naponta.

Mig fiát a fatetőkre csalja
 A piros tojásu vércse-fészek ;
 Vagy kiáltja gondtalan kedéllyel :
 Héh kakuk, kakuk! szólj : meddig élek?

Zúg az élet, zúg vásári népe,
 S nem hat a bérc egyszerű lakáig ;
 Néha hallik elhaló harangszó,
 Szép idő ha gyors esésre válik.

Itt a hajnalt nem kakas kiáltja,
 Van dalos madárja minden ágnak :
 A rigó-füty, gerlicék bűgása,
 S csattogány-dal szépen összevág.

Fenn, kivágott cserfa törzsökéhez
 Kötve ing a vízmosás bűrüje ;
 És a törzsök, zúgva ki- s bejáró
 Kék darázsok mézetlen köpűje.

Lenn a mélyben, szirt, s fatorladék közt
 Elvesz a bérc harsogó patakja ;
 Rejteket a szirt a fatorladéknak
 Smaragdszínű gyíkok népe lakja.

Hallgatás ül bérceken, omladékon . . .
 Meg-megrendül a vakand turása . . .
 S hallik itt-ott vén cser oldalárul
 Tarka harkály gyors kopácsolása.

Meg-megdördül csendes alkonyatban
 Gyilkos csője a leső vadásznak ;
 Fel-fellobban bérctetőkön a tűz,
 Ahol a szénégetők tanyáznak

Tengeren csend és vihar. Hazája,
 Mérhetetlen tenger a szigetnek.
 Rengetegben csend s vihar. Szigetje
 E kicsiny lak a nagy rengetegnek.

Vadregényes erdőség vidéke!
 Majd ha a tél fagy-bilincsbe zára :
 Távol nézek hótakarta kunyhód
 Felgomolygó kék füstoszlopára.

És ha éjjel a lak ablakából
 Mécskanócok fényt lövelve égnek :
 Azt hiszem, hogy mindez lüktetése
 A megdermedt jégvidék szívének.

És lelkemben nyugtató hit éled :
 Nem halt meg, csak alszik itt az élet!

HŰSÉG.

Barátom mátkájához.

Magas menny a hűségnek hazája,
 Túl a földön, sziklaormon s felleget ;
 Hol megáldva, földre ejti Isten
 Jóvóltából tiszta harmat képiben.

S olykor a csöpp nem föröszt virágot,
 Mert utában vad vihar ragadja el ;
 Tóba hull itt, ott sziklán törik szét,
 Vagy a földnek tar göröngye issza fel.

De fönségét mindütt megmutatja,
 Hantot növel a göröngyön és poron ;

Búborék áll a tavon felette,
Fény-zománcú tündéres kis sírhalom.

És a sziklát, melyen széttörődött,
A tar sziklát, melynek nincsen élete,
Hogy télben is kiterítve álljon :
Lágy moh zöldes bársonyával vonja be.

S a virághoz, melynek szánta Isten,
Tiszta csöppje hogyha bizton elhata :
Mézzé válik a megnyílt kehelyben,
Édes mézzé a menny tiszta harmata.

Szép virág te, élted tavaszában,
Kebled e szín-mézzel telve telve van!
Édesítsd meg kedvesed, barátom
Éltét ezzel, szép virágszál, boldogan!

NEFELEJCS.

Mintha volna a liget könyűje,
Tiszta gyönggyel ömlik a patak ;
Partjain az ifju nefelejcssek
Bokrosával felvirítanak.

Kedves lánykám! égi szép szemedből,
Hivedért könyűt gyakorta ejts!
Kebleden, édes bús harmatától
Úgy virúl a legszebb *nefelejcs*!

ELMONDHATNÁM . . .

Elmondhatnám éltemet, sok
Nehéz ostromával ;
Ki pártolt el? kit temettem?
Miken mentem által?

Elmondhatnám e kebelnek
 Fás nyugalmát, csendét :
 Mit a vész, mint fagyott csermelyt,
 Föl nem zavar, nem sért,
 Elmondhatnám . . . s ösmérnétek
 Sorsom', veszteségem' ;
 De nem ám a fájdalmakat,
 Nem a kint, mely meg-megragadt,
 Míg idáig értem!

HARANGSZÓ.

Mint a vidéket, csendes hajnalon
 Csengő harangnak halk szózatja :
 Merengő lelkem', egy szent buzgalom
 Titkos hatalma által-hatja.
 Tisztábban csendül a harangszó
 Hajnalszellőben, harmaton :
 Sohajts keblem! szemem könyűt ejts!
 Tisztán zendülj dalom!

*

I.

Teremtő Isten! hová tekintsek,
 Hol ne lássam hatalmadat?
 A fényes napban, a porszemben
 Te megdicsőítéd magad'!
 Égen és földön mindenütt
 Dicsőséged láng-fénye süt.
 Bámultam a végetlen tengert,
 S fűszálon függő harmatot ;
 Hozzám a búsult menny dörgése,
 S a méhedongás elhatott.
 Néztem a volkán égő poklába,
 A fénybogárkát símogattam ;

Hallám a vihar szárnyát zúgni,
 S az ért kalászt zizegni halkan...
 S — teremő Isten! földön égen,
Léted' kiáltá minden nékem!

II.

Hatalmas felség, atyám, Istenem!
 Dicsőségedet engedő zengenem!
 Ki keblem', mint hárfát felhúrozád:
 Hadd, hogy éneke zengjen vissza rád!
 Szivem nem tanulta a dalt s éneket,
 Mint a madárral az vele született;
 S ha sárgult lombon a madár meghal:
 Hová, hová lesz az elzengett dal...?
 Hol vettem én e hárfa hangjait,
 Mely vigasztal, megkönnyít, boldogít?
 Szent újjad írta azt hatalmasan:
 Lelkem, dalom hazája égbe' van.
 Elzengnek énekim... s mig meghalok:
 Megvárnak engem a mennyben azok!

III.

Volnék bár oly nagy, oly magas,
 Hogy messze csillagok felett
 Hordoznám büszke fejemet,
 Hová nem ér a szél, a sas:
 Nagyságom' földön és az égen,
 Gondviselésed tartaná fenn.

Volnék bár oly kicsiny, parányi,
 Hogy a sziklák apró mohában
 Eltévelyedném, mint a vándor
 Kietlen rengeteg-homályban:
 Tudna, látna gondviselésed;
 Atyám, bölcs Isten, hála néked!

IV.

A kétkedés, e barna denevér,
 Hozzám jöve s szárnyára vett ;
 Földet, tengert bejárta vélem,
 S felhőkön túl emelkedett ;
 Most zúgó örvénynek felette
 Függtünk, mint a sirály ;
 Majd tapogatva tévelyegtünk
 Hideg barlang homályinál . . .
 De elfáradtam, s visszavágytam én
 Csendes lakodba, égi hit!
 Csendes lakodnak tűzhelyénél
 A béke lángja melegít.

V.

Bányász vagyok,
 Kincset keresve nyugtalan,
 Pályám nehéz,
 A kincs mélyen, s eldugva van.

Világosító bányamécsem,
 Ne aludjál ki, oh remény!
 S mely a lopók kezére nem jut :
 A kincset megtalálom én!

VI.

Miként a tenger mindenfelől
 Körülfogja a szigetet :
 Körülfogod te a világot,
 Isten, legtisztább szeretet!

Ha a szigetből kiindulok :
 Mindenfelől csak vízbe lépek ;
 Égen, földön szerelmed' érzik
 Ezer világok, teremtések!

Mély kútfeje a szeretetnek!
 Legyek hasonlatos hozzád!
 Te tenger vagy : harmatcsepp legyek én,
 Mely tisztán fénylik a fa levelén,
 Enyhülést hoz, és áldást ad!

VII.

Adtál fájdalmat, oh uram! gyakorta
 Könnyel áztatom nyoszolyám'!
 Sok ellenségim csúfolnak gyűlölnék,
 Szeretetlenül törve rám . . .

Jól tetted, hogy fájdalmat adtál,
 Hogy bűt küldtél a bű helyérül:
 Lelkem, könnyűimnek vizében,
 Mint a gyölcs megtisztúl, fehérül!

Föl hát, csak bántsatok!
 Próbáljatok meg emberek!
 Ezzel csak boldogságot adtok:
 Mert nektek én — *megengedek!*

VIII.

Harangoznak . . . menjünk az úr házába!
 Oh hívek, jertek, jertek el!
 A jobb élet előérzelme hat meg,
 Ha sok nép együtt énekel;
 Arany tenger van a mennyégben,
 Szent tengere az énekeknek;
 Arany patak mi énekünk,
 Rengő hullámai velünk
 Mennybe folynak, mennybe sietnek.

IX.

Mint a madár nyert gyors szárnyakat:
 Lelkem szárnya szabad akarat;

Tudom : kelet felől korány,
 Nyugatra éj vagyon,
 Északra fagy, meleg hon délre.
 Lelkem akármelyik vidékre
 Repülhet szabadon!

X.

Halkan járjatok, ne beszéljeteK...
 Hadd nyúgódjék a haldokló beteg!
 Imé a természet halálra vál,
 Eltépett, sárgult koszorúinál;
 Lehullt fájáról a zöld lombozat,
 Mi ünnepélyes, fájó pillanat...!

Terepély fádon, oh lét és idő!
 Levélként emberek milljója nő;
 Ott együtt lakik az ősz és tavasz,
 Ez a levél hull, most zöldül ki az.
 Ágaidról az elmúlás szele
 Ha fog fuvallni le...?

XI.

A temetőbe ki...! barátomat
 Látogatom meg a sírhant alatt.
 Ha meleg-e még ajka, kebele?
 Oly régen nem beszéltem már vele!
 Leülök a pusztá sirhalmon,
 S mit beszél a csend... hallom, hallom!

Én a hant felett, ő a hant alatt,
 Úgy kibeszéltem véle magamat...!
 Igen, igen! vágy és emlékezet
 Nyelvén, az élő a holtal beszél;
 A vándor darvat vágya elviszi
 Kiesb hazába, hol nem éri tél.

Üdvöz légy, új életnek vágya!
Te biztos úti levelem:
Utánad én a jobb világot
Tudom, hogy meglelem...!

XII.

Mi szép a mennybolt éjszaka!
Mi szépen ragyog csillaga!
Oh melyikben lelek hazát,
Ha majd szivütésim megállnak,
S nyugodtan mondok a világnak
Jó éjszakát... jó éjszakát...

*

Miként az esthajnal csendében
Zengő harangszó halkan elhal:
Halkan elhalt, elzengett a dal...
De a buzgó dalnok lelkében,
Mint a harang múltó szózatja:
Zengelmét még visszhangoztatja.

LEVÉL POGÁNY KAROLINÁHOZ.

Beje, dec. 24. 1846.

Hogyan élek, és új hivatalom'
— Kérded nemes hölgy! — mikép folytatom?
Oly szíves kérdést rólok akitől:
Hallj éltem búja s örömi felől!

Hol a szép *Gömör* halmos képet ölt,
Csendes magányban él hű tisztelőd!
Lant és *biblia*, e két szent barát
Karján ringatja boldogan magát.
Az én pályám szép, ámbár nem ragyog:
Én az egyszerű nép őre vagyok!
Enyém jó- és balsorsának fele,
Örülök, sírok részvevőn vele.

S az elhagyott népet, mi isteni,
Növelni, oktatni deríteni...!

Kisdéd születik, s hogy boldog legyen :
Én fohászkodom érte szívesen ;
Dobogó szívű szép menyasszonyát,
Elhozza az ifjú felebarát, —
És szívem elfogúl öröm miatt,
Az ünnepélyes esküszó alatt.
Kihez már a nyugalmas est közel,
A haldokló ágyához megyek el ;
S ki lehullt, mint fájáról a haraszt,
A temetőbe kikisérem azt.
Ekkép velem rokon, barát a nép :
Nemes barátnőm! pályám nemde szép?

A nap is fénnel, majd borúba' kel :
Fájdalmam is van annyi, mennyi *kell* !
Legjobb barátom nem rég itt hagyott,
— Pihenj csendesen szeretett halott! —
Pályám társai meg nem értenek,
Szívök hozzám fagyos, vagy lágymeleg.
S midőn estennen megtérvén haza,
Nem fogad váró lény meleg szava ;
Vagy fenn virasztok csendes éjszakán,
S nincs velem, csak a késő magány ;
Megvallom : ekkor úgy fáj valami...
Annyit szeretnék, tudnék mondani!
A családélet boldog keble ez,
Melyért borongva lelkem epedez...?

Hová ragadsz bolyongó képzelet...?
Kit én szeretnék, ki engem szeret,
Nem tudom hol van? nem is keresem,
A *természet* az én szerelmesem!
Lombos karjával aki átölel,
Csók közt altat el hűs szellőivel.
S én andalogva megsimogatom
Szép szőke *árvalányhaj*-fūrteit ;

*Piros rózs*a-ajkát megcsókolom,
 Bámulom *fehér lilj*om-vállait.
 S ha *nefelejcs*-szemébe néz szemem :
 Szébb hölgy, több boldogság nem kell nekem.

Jer, jer, nemes hölgy! . . . Ah mégis ne jőj . . . !
 A halmot, rétet dér, hó este meg ;
 Oda van a természet kelleme,
 A téli fákon a száraz lomb remeg.
 Mi szép lelkedre kéjjel hatna itt :
 Nem láthatnád az ég, föld bájait.
 De majd ha széles, szép tavatokon,
 Arany hálót a nap sugára von,
 Ha jajgat rajta a fehér sirály,
 És a kardos sás, ki-hajt partinál,
 S megjő fecskétek, délibábotok :
 Jőj el tavasszal, — lelkem várni fog . . . !

Virágos kis kertemnek közepén,
 Árnyas méhesben ülök, élek én ;
 S kiket megápol s öntözget kezem :
 Virágimat kéjjel szemlélgetem ;
 S haláltól mert megónom nem lehet :
Virágregékbe' dallom éltöket.
 Majd elmondom, mint járt a lilium,
 S a múltó kecsű pipacs egykoron ;
 Elmondom a vadrózsa esetét,
 S hogy mi érte csapodár kedvesét.
 A hajnalkának mikép lőn halál
 Szerelme, a hó nap sugárinál?
 A tündér-hölgy mért lőn elátkozott,
 S vizi liljommá miként változott?
 A gyászos rozmarinnak mi baja?
 Mért búvik fűbe a kis ibolya?
 Elmondom a vérfű történetét . . .
 Kedves, szép tavasz! jőj minél előbb . . .

Nemes hölgy! addig hát Isten veled!
 Szeresse a kedves hont kebeled!

Szeress minket is, a lant emberit,
 Nekünk úgy is kevés öröm virit!
 Olyan az is, mint az őszi kikircs,
 Virága halvány, s zöld levele nincs!
 Légy boldog és költődöt ne feledd...
 Isten, Isten veled!

ÉJFÉLKOR.

Szivemhez egy igét
 Nincs aki szólana :
 S a tenger-éjszakán
 Velem virasztana.

S ah, mert nem fojthatom
 Keblembe a panaszt :
 Könyűimmal fehér
 Lapokra jegyzem azt.

ŐSZI KÉPEK.

I.

A gólya vándor-útra kel,
 De még zöldel hegy és mező ;
 Minő szép, nyájas ősz vagyon!
 A napsugár az ágakon
 Másodvirágot csalt elő.

Én életemre gondolok,
 S keblemre száll bús érzelem ;
 Nyílt nékem is boldog tavasz,
 — Bucsúzó ifjuságom az —
 S virága volt a szerelem!

Talán sugáros lesz az őszi ég...
 Szivem ha tán szeretni fogna még:

Szerelme olyan lenne, oh leány!
Mint a másodvirág az őszi fán.

II.

Rózsás tavasz
S arany kalászos nyár nyomában,
Lassú halál
Gyilkos fuvalma száll
A hűvös őszi éjszakában.
Kél a korány,
De a vidék beteg!
Sápadt fűszálin a mezőnek
Fagyott könyecsepp remeg.

Mért önti el
Az erdőt rózsaszínnek árja?
Sápadt legyen
A lomb völgyön, hegyen,
Midőn enyészet keble várja!
Nem hallod-e . . . ?
Azt est fuvalma sir ;
Kigyúlt a nagy betegnek arcán
A haldoklási pir!

III.

Hervad, hervad a föld határa!
Az őszi fáknak ágirúl,
Sárgult levél könnyen lehull
Halk esti szél fuvallatára.
Hogy is ne hullna levele
Szegény fának a sír fele?
Fenn őt ugy sem marasztja már
Harmat, dal és meleg sugár.

Mig éltem fája zöld,
Mig ágait virág takarja :
Ne zugj rám, elmúlás viharja,
Ne zúgj idő előtt!

Eljő az ősz, fagyos derén
 Meghervad kedv, öröm, remény...
 S lía semmi többé nem maraszt:
 Szememre lágy álom borúl,
 Nyugodtan, fájdalomtalanúl
 Lehullok, mint az őszharaszt!

IV.

Hegy-völgyön mélán bolygok én
 A halvány ősznek idején;
 Oly bús az érzés, mely kihoz
 A völgy beteg virágihoz!
 S miként a tó csendes vizében
 A sárgult fák hű rajzban állnak:
 Borongó lelkem, tüköre
 A haldokló ősz fájdalmának!

Lám, a virágoltó szép kikelet
 Mindent csak a halálnak ültetett!
 S melyet gonddal fona:
 A hűs liget zörgő harasztban áll;
 Ah, nem borúl rám többé árnyinál
 Lágy szenderülés alkonya!

Szívem, ti hervatag virágok, levelek!
 Úgy fáj, úgy vérzik értetek!
 Fájdalmat hoztatok nekem;
 És mégis én
 Lehullástoknak idején,
 E fájdalmat úgy szeretem!
 Mely a természet haldoklásán
 Lelkemet mélyen általhatja:
 Miként világos tükör, annak
 Halhatlanságát hűn mutatja!

V.

Minden oly ünnepélyes, hallgatag,
Mint ahol haldoklót virasztanak . . . !

Ledőlök a bérc oldalára,
A fák között oly messze látok!
S előtttem feltűnnek kopáron
A tar sziklák s víz-szaggasások:
Lám, lám! tavasszal a bérc oldalán
Vidám *zöldet* látott szemem csupán!

Kedves helyemre alig ösmerek,
Néhány szál vessző a kerek bokor;
Itt leskelődtem a madár után,
Édes dalának csattogásakor.
Hallám dalát, de fészket nem lelém!
Most itt van az, — harasztal tele lett . . .
Nem kell fészked, nem kell, jó kis madár!
Csak hozd még egyszer vissza éneked'!

Ifjúságomnak elzendült dala,
Csendülj meg egyszer még, csendülj felettem!
És megválok mindentől szívesen,
Mit a való hideg kezétől vettem . . .

Könyűk, könyűk . . . !
Ti váratlan kedves vendégek!
Nem hajt ki a bokor,
Öntözni hasztalan jövétek!
Ne hulljatok, ne hulljatok . . .
Lelkemben szól még a madár dala,
Ifjúságom bár eltűnt, általa
Emlékezetben még boldog vagyok!

VI.

Az égre nézek : kedvetlen, homályos,
 Dél s észak tartja a borúlatot.
 Egy pillanatra hogy' meg nem reped!
 Arany szegélyű felhőt, kék eget
 Fáradt szememmel hogy' nem láthatok!

Az ősz egének csak borúja van,
 Nincs mennydörgő nemes haragja,
 Mely a szétvágott fellegekben
 Villámstorát pattogtatja,
 Az ősz egének csak borúja van,
 Mozdulatlan tespedt nyugalmban.

Forró ege éltem tavasz-nyarának,
 Csak hadd harsogjon mennydörgésed!
 Lázadj föl, csattogj, onts tüzet, villámot!
 Derülj... borúlj...! én így szeretlek téged!

A bős villámba nézek bátran,
 S gyönyörködöm a mennydörgés szavában!
 A vész dörögve elmegyen...
 S mely meghasad nagy ékesen
 A nyári menny kéklő határán :
 — Az ősz egén nincsen *szivárvány!*

VII.

Mi úsz a légben őszen idején,
 Mint eltépett fátyol, hosszan, fehérén?
 Fehér fátyolt kötött karjára
 A szellő, mely temetkezésre mégyen!
 Völgyön, bércezen halott vagyon...
 Halvány lomb függ az ágakon,
 Mikép az elszorúlt szívű anya
 Karján, végsőt lehellett magzata.

És a halott-vivő leányok,
 A fátyolos szellők megjönnek :
 Szelíden elvevén karjáról
 Lomb-gyermekeit a bús szülőnek ;
 Halk sir-ének közt szállnak véle,
 Vivén a porladás helyére.

Minden oly csendes, oly halottas . . . !
 Nyelvén e méla hallgatásnak :
 Erdő, mező, halom,
 Búcsút, végbúcsút mond egymásnak,
 S e búcsú nem nehéz, nem keserű, —
 Fájdalma édes és szelíd ;
 Hogy' is ne! rájok a kikelet
 Újabb viszontlátást derít.

Sirnak szellői, gyász szelek!
 Ha jöttök sárga lombért, értem,
 Ki új tavaszt hittem, reméltem :
 Fehér fátyollal jőjtek!
 Ha jöttök sárga lombért, értem :
 Fehér fátyollal jőjtek!

MÁJUSBAN.

Zöld a mező, foly a patak,
 Hűs árnyakon madár-zene ;
 Van-e, ki benned, oh tavasz!
 Édes gyönyört nem érzene?

Kinek csak egy virága volt,
 S benned föl nem virúlhat az :
 Mindegy, akár kihajt az ág,
 Akár a zordon tél havaz!

ŐSZEL SZÜLETTEM . . .

Ősszel születtem : tavasz leend
 Mikor reám esteledik!
 Sárgult falomb állott bölcsőm felett,
 Koporsóm' majd rózsák fedik!
 Ah, amikor jövék : örömtelen
 S hideg tél halvány arca vára!
 S bucsúznom akkor kell, midőn jön a
 Tavasz virága s langy sugára!

Ah, most is ilyen az én életem!
 Vágyam hajt, kerget untalan ;
 Mi boldog tudnék lenni Istenem!
 S ki vagyok most? Boldogtalan!
 Akkor jönnek elkésett örömim,
 Ha majd keblem kihült, kiégett . . .
 Addig jertek, mig késő nem leend,
 Siessetek, kedves vendégek!

Ősszel születtem hervadt lomb alatt :
 Rózsák között múlok ki majd ;
 Derűlj, vigasztalódjál szenvedő,
 Fojts el könnyüket és sohajt!
 A gyermek boldog, — hervadt lombbal is
 Eljátszik, elmulat kedvére ;
 S boldog, kinek pirosuló rózsza jut
 Az élet halvány estvelére!

ÁRVERÉSEN.

Tornallya, april 16. 1847.

E házban hajdan egy galamb lakott,
 De vijjogó ölyv verte el ;
 Amaz boldogság volt, ez szenvedés . .
 Most már pusztulásé e hely.

Ur és urnő alunni mentenek . . .
 S a nép, mely őket kikisérté :
 Tolvaj méhként ragyog a ház körül,
 Versenygvén : ki ad többet érte?

Vad forgószél csapott e házra tán,
 Hogy olyan össze-vissza van?
 Felfordult minden, minden éllel áll
 Az udvaron s szobáiban.
 Ezt és amazt a jámbor birtokos
 Tán gonddal őrzé s megkimélte ;
 Most fel s alá rugdossák és vetik,
 S azt mondják : ki ad többet érte?

Az úr szerette a virágokat,
 Oltott, nevelt, ültetgetett ;
 Kies kertének árnyas fáí közt
 Lelt, hogyha lelt, enyhületet ;
 A gondos kertész koporsóba ment,
 Hadd pihenjen, őtet sok érte . . . !
 Nem tudja, hogy kedves viráginak
 Kiáltják : ki ad többet érte?

Vallásos volt az urnő s ájtatos,
 De sok fájdalma is vala ;
 Fájó szívének írt ha nyert, nyere
 Imádkozásnak általa ;
 Melyre lehajtá égő homlokát,
 Ha könnyes szemmel Istent kérte :
 Itt imakönyve . . . itt feszülete . . .
 Kinek kell? ki ad többet érte?

Meghittei : a napló, tárca, toll,
 Kikkel gyakran barátkozott,
 Akikre biza csendes éjeken
 Sok gyöngéd, bús gondolatot :
 Imhol vannak! tán szatócs veszi meg?
 Tán zsibvásárra jutnak végre?
 Nemes hölgy! jó hogy nem hallod, midőn
 Kiáltják : ki ad többet érte?

E kapzsi népet én nem szeretem ;
 A kerti tóhoz szököm el,
 Nézem a csurgót, mily sietve fut ...!
 Mint életünk, örömmel!
 Uratlan kert, lakóid alszanak!
 Végét még egyik sem remélte ;
 Lelkem borong ... de egy hang felzavar :
 Egy ... kettő ... ki ad többet érte?

A LÁNY SZERETŐNEK VALÓ ...

Nagy mulatságom van : barátim
 Szünetlen házasítanak ;
 Mátkája voltam hirben immár
 A táj minden leányinak ;
 De én csak azt mondom mosolyogva :
 Ki megnősül, bizony bohó!
 Ne házasítsatok, barátim,
 A lány szeretőnek való!

Szerető ...! e lángkép lelkemben
 Ugy melegít, tündöklök, ég!
 Minő bágyadt, élettelen szó,
 Mi árva eszme : *feleség*!
 Amaz forró, mint a zsarátnak,
 Ez hideg, halvány, mint a hó ;
 Ne házasítsatok, barátim,
 A lány szeretőnek való!

Szindúsan, mint a páva tolla,
 Terül ki nékem a világ ;
 Szerelmem hő nap, éber álmim
 Harmatos holdas éjszakák ;
 Lánykám csókja — úgy néha-néha —
 S titokban, ah mily üdvadó!
 Ne házasítsatok, barátim,
 A lány szeretőnek való!

Virág a lány. Süvegem', szívem'
 Felbokkrétázzam kis korig?
 Aztán a meghervadt bokkrétát
 Viseljem holtom napjaig?
 Éltem legyen bús bőjti nővel,
 Habzó folyam helytt lusta tó?
 Ne házasítsatok, barátim,
 A lány szeretőnek való!

S ha barna lenne nőm, sohajtnék:
 Mért is nem vettem szőke lányt!?
 Szelídért, pajzánt kérne vágyam,
 Piros arcúért haloványt;
 Mert oly nehéz ez a választás...
 Hiszen mind olyan bájoló!
 Ne házasítsatok, barátim,
 A lány szeretőnek való!

NÁNIHOZ.

I.

Szép vagy, nagyon szép, csak az a bajod,
 Hogy ezt tenmagad legjobban tudod;
 Nem vagy szerény iboly, mely ékivel,
 Zöld fű közé virúlni búvik el;
 Hanem napraforgó vagy édesem,
 Mely kacéran ácsorg az útfelen;
 Boldog, boldogtalan szemedbe néz,
 Mégis imádót kapnod oly nehéz,
 S mert magad' minden áron kellested:
 Épp azért nem vagy becses, keresett.

II.

Szépen dalolsz, azt tartja a papa,
 Jól zongorázol, hiszi a mama;
 (Jó, hogy még nem szavaltatnak veled,
 Mert már ennél borzasztóbb nem lehet!)

Tiz újjad s ajkad hogy ha neki vág :
 Rögtön felfordul vélem a világ ;
 Füleml zúg, fogfájás esik reám,
 E pokolbéli kinharmónián.

III.

Hajad, mint a hollótoll, fekete,
 Villámlás két szemed tekintete,
 De a nyakadnak nagy baja lehet,
 Hogy egyre forog rajta a fejed!
 Előre hátra nézvén szünet nélkül :
 Kit vársz? mi kell? elméd mi nagyra készül?
 Rossz nyelvek mondják, — de én nem hiszem —
 Hogy a főköttőt lesed, édesem!

IV.

S mily olvasottságod van! Csak haladj,
 S maholnap e táj *tudós* nője vagy!
Tudós nő...! Nem ver szíved hangosan?
 (Őrizz meg a gonosztul, oh uram!)
 Regényekkel borítva asztalod,
 A *bolygó zsidót* könyv nélkül tudod!
 — A *szózatot*, igaz nem ösmered,
 Hanem hiszen még megösmerheted!
 S van is látatja, mert kívül belül,
 A ház tája csakhogy el nem repül ;
 S mig ajkad *Sueről* fecseg eleget :
 Eszünk keletlen, poshadt kenyeret.

V.

Láttalak, midőn templomban valál,
 Temetésen s bál vigadalminál ;
 Kacagni és könyezni láttalak
 S mindig azt vallám : bizony szép alak!
 Szép vagy, művelt vagy és derék, — s mivel
 Tisztellek, szeretlek... nem veszlek el!

DIVATOS KÖLTŐ.

Hajnallik . . . várj! megyek, dicső természet!
 A méhe is virágidről szed mézet ;
 Én is sietek, napfelkölt előtt,
 Elérni azt a magas hegytetőt,
 Ahonnan a földet csak alig látom,
 Minthogy nincs is mit nézni a *galádon* !
 S hol közel az ég, amely érdekel . . .
Költő vagyok! tán mondanom se kell.

A föld göröngyein túl-szárnyalok,
 Mint a bóbicek s szárnyas angyalok . . .
 Most is megyek, különben kárba veszne
 Annyi nagy gondolat és drága eszme,
 Melyet fogdosok ott-fenn szorgosan,
 Erőlködésem pókhálóiiban!
 Hejh, csak meg is foghassam a nyakad' :
 Vers lesz belőled török vagy szakad'!

Im fenn vagyok . . . ! beh gonosz meredek! —
 De futok én, ha neki eredek,
 Nem tartóztat sem tűz, sem víz, sem árok,
 Kivált ha ily szent küldetésbe' járok!
 Im lehem szorul, az orcám hevül . . .
 Hogy nézzem ezt? *költői ihletül!*

Hah! hogy' pirúl az égen a korány!
 Mint a paprika egy tál — kocsonyán!
 Mi szép a költő élte, ah mi szép!
 Az ő másnak, mi madárnak a lép :
 Ha hozzá ér, rögtön oda ragad . . .
 Ki egyszer hallja a büv-hangokat :
 Az rabja lesz a költőnek örökre . . .
 Sógorságot, komaságot
 Akasztva szögre.
 Ha nő : fülig szerelmes lesz belénk,
 Ha férfi : benne csudálót nyerénk.

De most munkára, mert a nap halad!
 Mit énekeljek? szerelmet? hadat?
 Vagy a hazáról zengjek éneket?
 Mindegy már, úgy is annyit szenvedett!
 De mit látok? az ég ugyan borúl!
 (Engedelemmel — elég botorúl!
 Észak felől zúg a zápor szele,
 De szakad is...! lefele, lefele!

Hah mily rút eső, fogam mint vacog!
 Halhatlan eszméim, megáztatok!
 El innen! hol vesztetre zúg a szél,
 A nyárfa-lomb is gúnyos tapsra kél,
 De e veszett partról miképen,
 Két lábon-e, vagy pedig négyen
 Fogok lejutni? azt már nem tudom!
 — Boldog, ki most otthon ül a suton!

*

Légy üdvöz, édes kedves alkonyat!
 Szelid kebledre a költőt fogadd!
 Oly szép az est, a hold, a csillagok!
 Nyavalyámnak ellent nem állhatok:
 Verselnem kell! Jobb álmodozni este,

Mikor kész rá az ember lelke, teste;
 Korán reggel, hiába! álmos, éhes,
 Ekkép még a költészetre is — mérges.

De tán gonosz szellem játszik velem?
 Hogy majd ezerfelé hasad fejem,
 Ugy gondolkodom, — s mit-se gondolok!..
 Ez már mégis csudálatos dolog!
 Ragaszkodom csillaghoz, fűhez, fához...
 Elmém völgyön, síkon végig kopároz;
 A hús levegőt csakugy nyeldesem,
 De nem táplál. — Káprázik a szemem,
 Amint merőn a hold szemébe néz...
 Segíts, collégám, jó Dávid-zenész!

Könnyen dalhoz jut a szunyog-sereg,
 E *népköltők* is ugyan zengenek!
 Zúg a mezőség, zúg a lusta tó,
 Rimel tücsökhang és a békaszó;
 Hangversenyek termévé vált a pajta;
 Benn' a kakas, — füles bagoly szól rajta.
 S mi lelt engem, hogy nem zeng citerám!?
 Ma a kültermészet nem hat reám!
 Hol máskor bolondgombaként terem
 Számomra a dal úton útfelen.

*

Éjfél van . . . a lelkek órája üt . . .
 A lelkesülés szívárványa *süt*;
 S az ihlet, mely csak ezt a percet várta,
 Egy *dörgő dalt* hozand most a világra;
 S hogy legyen benne tűz, lélek, zene:
 Jer, barátkozzunk, bornak istene!
 Mert meg kell lenni! abba nem hagyom . . .!
 Apolló, tied éjem, nappalom!
 De költő leszek, Istenemre az!
 Legyen miatta bár fejem kopasz!
 Reáriaszték . . .! lám már érzem:
 Mint kezd hevülni a szívem, fejem . . .
 De tárgy, tárgy . . .! új, nagy, el nem koptatott . . .
 Ennek emelnék most én kalapot!
 Tavasz . . . sír, könny . . . s arsenicum (megéve),
 Erről firkál egész föld ifja, véne!
 Már a *világ fájdalma* és reformja
 Nem nyom senkit, azt is a nyomda nyomja!
 Kútgém . . . nyáj . . . tyúk, (az, amelyik fias)
 Furulya-szó, temetés, pórias . . .
 Minden eszmének utána kapok,
 S látom: ismétlik százszor a lapok!
 Égen, földön és a vízben nekem már
 A firkász-hadtól semmi sem maradt . . .
 Minden eszmét felfalt, ki-írt, elnyúzott . . .

Mért is nem szült az anyám hamarabb...?
 Fejem' talán jobb lesz lehajtani,
 Ha jőne mégis belé valami...

Költő ur, ez a legjobb *gondolat!*
 Jó éjszakát, boldog szép álmokat!

A DALNOK.

Az énekes lantot ragadva,
 A bűvös dal zendüle fent;
 A homályból sugár lövelt fel,
 S ujult, mi feledésbe ment.

A régi nagyság, ősdicsőség
 Nyert énekén frisebb zománcot,
 A szívvel, a könnyel, mosollyal,
 — Hajtogatván — enyelegve játszott.

A csüggedés éjjére hozta
 A reménység szép hajnalát;
 Megénekelte a szerelmet,
 Az ifju szív édes baját.

Meg a tavaszt, mely völgyet, halmot
 Virágos, zöld palástba von;
 S a fülmilét, melynek dalától
 Zendül, vidúl a mély vadon.

S melyet titkon, hajnalderűben
 A jóltevő menny hullatott:
 — Melyben egész tündér világ van —
 Dicsőíté a harmatot.

Majd megszakadt a húr, az élet;
 S ki eget vert láng-szellemével:
 Ott fekszik a hideg rögek közt,
 Sorban a köznap emberével.

Hazája már-is elfeledte,
 El a dicsőség, szerelem ;
 Alacsony a sír, a madárnak
 Kedvesebb fenn a bérceken.

De a tavasz pazar kezekkel
 Virágit sirhantjába oltja ;
 S hantján örök hűség fényében
 Ég harmatcseppek milliója.

EMLÉKLAPOK EGY ASSZONYHOZ.

Feléd nem vonzza szívem' semmi vágy ;
 Azt hittem egykor, hogy szerettelek :
 Multunk emléke olyanná leve,
 Mint elpusztult, fűvel benőtt telek.

Nincs, mit megbánjak, és a multakat
 Nincsen miért elősohajtani ;
 Én sem szerettem, te sem szeretél . . .
 Mindkettőnk szíve csak a — *hajdani!*

*

Mi a te kebled? szép fehér lap az,
 Zárt levél, benne csábító szavak,
 Piros pecsétje, ajkad, bárkinek
 Olvasztó csókján bizton felszakad!

Olvastam én e nyájas levelet,
 A kezdő szó, így hangzott : *édesem!*
 Olvasta más a nyájas levelet :
 S a kezdő szócska hangzott *rendesen.*

*

Midőn álom közt átölelt karod,
 Ajkad susogva monda más nevet ;
 Most tán más nyugszik karjaid között,
 S álmodó lelked engem emleget!

Nem fáj, hogy akkor hozzám hűtelen
S másé volt kebledben a gondolat ;
Hogy lelked vágya most felém csapong :
Jó asszony! az nekem gyönyört nem ad.

*

Örül az ifju cserfa, amidőn
Ölve foly reá az iszalag ;
De nyárba' már a vészes inda közt
Ágárul hervadt lombok hullanak.

Örültem én, midőn hókarjaid,
E vészes indák, átöleltenek ;
De majdan, féltve ifjú életem
Zöld lombjait : rólam letéptelek!

*

Ha elszakadtunk, mint sohajtozál,
S mint vont a vágy szívemet feléd!
Majd egymásba fonódtak fürteink,
Szíván az ajk az ajk forró lehet...

S mégis, ha évek mulva mondanám
Ezt neked, vagy te mondanád nekem :
Bizony, bizony! mindketten egyaránt
Így válaszolnánk : *nem emlékezem...*!

*

Tükör vagy, asszony! fényes és sima,,
És az is leszesz holtod napjaig ;
Arany rámád épségben megmaradt,
Mégis úgy tetszik : már halványodik!

Magát benned meglátja száz alak,
— E tükör annyi arcot visszaad!
Emlékezzél rá : a nézők sora
Megritkul, elhagy rövid év alatt!

*

Jó asszony! kebled vészes síma tó ;
Szép fehér orcád a rengő habon
Úgy ül, miként a mély tó közepén
Fehéren nyíló vízi liliom.

Ki vízi liljomot szakítani vágy :
Örvény csap át a vakmerő felett ;
Ki csábitó orcád után hajol :
Elnyeli mély, örvényes kebeled!

*

Kebled lángol, s könnyű lapként el-ég ;
S mi szenvedélytől írva rá vagyon :
Olvashatón meglátszik akkor is
Holt betűkben, az égett hamv-lapon.

El nem perzseltem éltem' lángodon ;
S e képek, melyeket rólad veszek :
Játékból rajzolt kígyó-alakok,
Ártalom nélkül enyelgvén velek!

HERNYÓ VOLTÁL . . .

Hernyó voltál, pille lettél,
Idres, bodros, elkap a szél!
Aki meglát, mosolyog :
Húgom-asszony, mi dolog . . .?!

A forró nap el nem éget,
Ünnep néked szombat és kedd ;
Csak a tükör és gitár,
Kezeid közt ami jár!

Ahol elmégy, néznek arra,
Az is, aki nem akarja!
Megigézi szép szemed,
Akire csak ráveted!

Illatos lég . . . tündér-álom!
 Fülemile minden ágon ;
 Egy, mi benne rossz marad :
 Hogy rövid lesz a nyarad!

EMLÉKEZET.

Mért tűnsz elém, szelid emlékezet!
 A boldog múlt mosolygó képivel?
 Bús lelkemet s halavány arcomat
 Nyájas sugárod nem deríti fel!

Ki egykor, mint én, oly boldog vala,
 S többé reménye sincs, hogy az lehet :
 Annak felejtés ad csak enyhülést,
 Nem a te képed, jó emlékezet!

A SZELLŐ.

1830.*

„Merre merre, hűvös esti szél?
 Mért sietsz úgy? tán eltévedtél?!“

«Vén Kárpátok ködlepertt fején
 Túl visz útam, arra mégyek én!»

„Ne menj! hol a zordon tél nyaral :
 Gyenge szellő a viharba hal . . .!“

«A viharra, bár zugjon dühvel :
 Ki csatába készül, nem ügyel!»

„Te, csatába? vissza, vakmerő!
 Bajnok kell a harcra és erő!“

* A lengyel forradalom éve.

«Csatákon születve nemzeted :
 Nem illő, hogy szablyád' nem fened!
 Ha oda hős kardja, melle kell :
 Gyalázat rá, aki vesztegel!
 Régi szomszéd! túl az ormokon,
 Segítségre vár a hős rokon!»
 „Csacska szellő, hagyd a hősködést!
 Útad eddig harmat öntözé,
 Járd be a rét hímes tájait,
 S menj aludni a lombok közé!»

«Átok rajtad, gyáva! én megyek ...
 Ameddig tart gyenge életem :
 Hütöm a hős izzadt homlokát,
 S a zászlókat fennlen lengetem!
 Vagy kizöldül ismét a babér,
 És hírökkel a föld eltelik ...
 Vagy, ha a sors mindent veszni hágy
 S elhullnak a végső emberig :
 Akkor őket a nagy sírhalom
 Gyászfüzein híven siratom.

S ha életre hoznom nem lehet,
 Amely kérte volt szerelmemet :
 A nagy sírra hívom a vihart,
 S esküvőre nyujtva néki kart :
 Megtanítom, — és az el-kiszáll,
 S járván a föld s ég határinál,
 Harsogtatja merre elmegyen :
Szívtelen nép, sorsod ez legyen !»

ÉJI VIOLÁK.

Köszöntelek, te csendes tiszta éj!
 Lelkem beszél, ajkam megnyilni fél ...

Az elnyugvó alkonynak égve
 Felejtett mécse véglobbot vete ;

Véglobbot a halvány világu
Esthajnal élete . . .!

S a kék hullámu messzeséget
Előttem míg homály borítja :
Keblem' a vágy el-elszorítja
S ismét a régi kínnal éget!

Feletted, messze szép táj!
Lebeg bús lelkem szüntelen ;
Bár megpihenni nem tud,
Mint a madár sík tengeren . . .
Kéj és kín rajtad összefut,
S rád emlékezniem úgy fáj . . .!

Elégve majd esthajnalomnak
Halvány világu élete :
A zaj, halk szívütésre válik,
Halk szívütésben mind halálíg
Él a táj emlékezete . . .

Ah, rajta egykor nem merengek!
Elsötétült szemem nem látja ;
Hullámozó képét elfelejtem . . .
Lelkem, te lengj azon helyettem,
Légy a kedves táj délibábja!

*

Tündéri szép az éj . . .
Kis kertemben mélázva járok,
Azt várom szüntelen,
Hogy megszólitnak a virágok!
S imé, a csendes éjben
Megnyilik száz virágkehely . . .
Légben, halmon, mezőben,
Jó illatár terjedve el.
Érzem én is megnyilni keblemet,
Kertem virágival ;
Melyből buzogva ömledez
A csendes éji dal . . .

Ki a virágnak illatot,
 A szívnek érzeményt adott :
 Övé az illat és az ének,
 Nagy ünnepén a néma éjnek,
 Mely megnyitá a dús virágkehelyt,
 S a dalszülő kebelt . . . !

*

Elveszti az éj gyász koromszínét,
 S bizonytalan homályra enyhül ;
 Honnan jön a varázs-mosoly,
 Mely a vak éjszakába foly ?
 A hold emelkedik keletről . . . !

Tündér menyasszonyként, feje
 Ezüstlő fürti földig érnek :
 Förszötvén lágy hullámiban
 Képével bujdosó kis érnek.
 S a csöpp, enyhe harmat képében,
 A szomju föld áldása lészen.

Keblem világa holdas éjszaka,
 Hullámzó érzeménye csermely-ár ;
 A rózsafényű képzelet
 Rezegve rajta, mint a holdsugár ;
 S fölszíva tiszta csöppjeit :

Mint virágnak harmathullása,
 Dal lesz szomjú keblem áldása
 És a dal engem boldogit.

*

Alusznak a füvek, virágok . . .
 Közöttök halkán énekelve, csak
 Az éji őr szalad sietve,
 Az éber éji őr, a kis patak.

Lelkem viraszt, — miként az éji őr,
 És messze jár gyors gondolattal.

Köszöntve éjfélt és korányt,
Harmatot, csendet, holdsugárt :
Hangosan fel-felcsattan a dal...!

*

Csodás, nevetlen érzelem
Beszélget titkosan velem,
Mely öntudatlanul kihoz,
Sírok bogácskóróihoz.

Kit látogassak én meg itten?
Még nincsenek halottaim ;
Szív-képek, ifju álmaim
Társalognak velem meghitten...!

El innét...! ott az én helyem, hol
A bűgő vadgalamb lakik ;
S meleg fészkében a csicsergő
Madárka dalrul álmodik :
Vadszőlős, fészkes halmokon.
Hisz én is dalról álmodom!

S az első fénysugárral
Kelő dalos madárral
Elmondom én is álmomat,
Mely szívem' hajnalig kísérte ;
És a felébredő korány,
Mint egy szerelmes kis leány,
Pirúlva összecsókol érte...!

EGY MAGYAR POÉTÁHOZ.

I.

Ha megpillantom a lapok
Hasábjain neved' :
Elolvasás nélkül tudom
Avult eszméidet ;

Mert egyre-másra, verseid
 Során nem látni mást ;
 Mint egy kopottra énekelt
 Üres hasonlítást.

Két szó kínozt kegyetlenül,
 S te két szót untalan!
Ég és leány, kezed között
 Mi szörnyű kínba' van!
 Nap, hold s milljó csillagnak is
 Van addig melege,
 Míg hölgyed szép lesz, mint az új
Teremtés reggele!

Lányod ha sír, ásít, nevet,
 Eszik, iszik, szalad :
 Szivárványból csinálsz neki
 Szoknyát és szárnyakat!
 Ajk, szem, fül, orr, fog és köröm,
 Szerelmed angyalán,
 Az égben készül, még pedig
 Megrendelés után.

Hétszer jaj annak, aki tán
 Olvassa verseid' :
 Mert előtte *ég és leány*
 Rögtön sokat veszít.
 Meghül nála a szerelem,
 Meg az imádkozás ;
 Isten bocsássa bűnödöt,
 Szerencsétlen dudás!

S költőnek csúfol a világ!
 Felőlem ám legyen . . .
 Bár erre gúnyosan nevet
 Apoll a szent hegyen ;
 És mintha hallanám, minő
 Józan tanácsot ad :
 Akaszd fűzfára szaporán,
 Lantod mellé — *magad'!*

II.

Versgyártási kínodban így
 Föllengezél minap :
 — Melyért a halhatatlanság
 Még üstöködbe kap! —
 «Ha kedvesem mosolygva sír :
 Szép mint a május-ég ;
 Melyen lehulló csepp között
 A nap sugára ég!»

Be meglepő egy gondolat!
 Mi új, mi nagyszerű!
 Gyémánt foglaltványt érdemel
 Benne minden betű!
 Csak azt fájlalja a világ
 Kimondhatatlanúl :
 Hogy itt a dalnak vége van
 Egész váratlanúl.

No de se' baj! bevégzem én :
 Az ég ha sír s nevet,
 Az-az, ha ejt napfény között
 Nagy eső-cseppeket :
 A zöld halom s a sík mező
 Növényeit, — vagy a
 Mi versedről is szent igaz, —
 Elcsapja a *ragya*.

ŐSZEL.

1846.

Az ősz nyájas verőfényén ülök,
 Körültem sárga, száraz lomb zörög ;
 Oly jó ittkünn nekem!
 A természetnek hervadása
 Beszél lelkemnek csendesen.

Sápadt vagyok, mint az ősz s hallgatag,
 Nem érzek én sem mély fájdalmakat ;
 S míg bús szellő susog
 S nyájas sugár dereng az őszben :
 Ajkam sohajt, — és mosolyog.

Míg jó-megy lelkemen a gondolat :
 Szakasztok kisdéd őszvirágokat ;
 S végök lesz hirtelen
 Sovány, hosszúkás ujjaim közt . . .
 Hideg, nagyon hideg kezem !

Ah, mért is ilyen hosszú életünk?
 A hatvan, nyolcvan év minek nekünk?
 Sokáig élni öröm-é,
 Ha bánat, kétség, fájdalom van
 Szurkálva perceink közé?

Jobb volna az éveknek csak fele
 Zavartalan öröm közt telve le ;
 Hogy élet és kebel
 Fényes piros lángban, miképen
 A fáklya, úgy lobogna el ;

De égő fáklya nem vagy, életem!
 Ugy sápadok meg én is csendesen,
 Mint ágon a levél . . .
 Ah, a természet haldoklása
 Lelkemmél titkosan beszél!

FALUSI ÓRÁK.

1847.

Csendes boldogságban, megháborítlanul
 Élek én kebleden, tiszta, szent természet!
 Édes örömekkel jönnek meg perceim,
 Mint a megrakodt méh, mely hoz édes méze

Együtt kelek fel az énekes madárral,
 Járok a mezőben, az illatos réten ;
 A szálas vetések csendes szűk utcáin,
 Hús reggeli szellők találkoznak vélem.

Csergő patakoknak sűrű bokra közül
 Nézem a gerlicét s a vadgalambokat,
 Aztán bejárom a meredek hegy-oldalt,
 A csendes erdőtáj hús árnyékban fogad.

Majd újult kedéllyel kis kertembe térek,
 Nézhvén a virágot : teljes lesz-e vajon?
 Ezt beoltom, amaszt megöntözöm, nyesem,
 Lehullt indáikat helyre igazgatom.

Így száz apró kedves foglalkodás után,
 A nap forró heve hús méhesembe int ;
 Munka s elmélkedés éltem barátai,
 És ottan is újabb öröm vár rám megint.

Társalgok a régi világ bölcseivel,
 Kik nagyok lettek a természet kebelén ;
 S míg lelkem átmereng éltök- s eszméiken :
 A boldog aranykor tün messziről elém.

Avagy előveszem kedves költőimet,
 Akiknek lelkökkal az én lelkem rokon ;
 És míg édes ábránd karjába sülyedek
 A szívemhez szóló képeken, hangokon :

Egy nyájas szellőcske bélopózik hozzám,
 Könyvem' elfordítja, szememet bezárja . . .
 Lány szendergés lep meg, melyet odacsalt a
 Szellő, és a méhek altató dongása.

S mint alvó kedvesét megleső menyasszony :
 Rózsafő nyulik be hozzám a nyiláson ;
 És lelkem meglátva s himet varrva róla,
 Tündéri képeket mutat boldog álmom.

Felébredvén, hívom lelkem játszó társát,
A láng képzeletet, ki felrepül velem,
Meghordoz s visszahoz, mereng. . . dalol. . . szeret,
Míg az esti harang megkondul csendesen.

Haza kolompol a nyáj a legelőről,
Elül a csicsergő madárka jó korán ;
Este van . . . megszólal a lány furulyahang,
Mely kín- s boldogságnak jól esik egyaránt.

Kődfátyolképe a multaknak kitárul,
S annyi régi rajzok visszatérnek rája ;
Emlékezés nélkül mi volnál te, oh szív?
Beszédes húrjától megfosztatott hárfa!

S édes áhitattal keblem megteljesül,
Este úgy ellágyul, olyan jó a lélek!
Megengesztelem, akiket megbántottam,
Akik megbántottak, velők megbékélek.

Ábrándim közt végre megnyugvás borít el,
S mint a gyermek, akit elnyomott az álom
Imádsága felén, összetett kezekkel . . .
Csendesen elalszom csendes nyoszolyámon.

EGY IFJU PÁRHOZ.

Sziveteknek vágya bétölt,
Mi volna még álmotok,
Kik az oltár zsámolyánál
Kezet fogva állotok?!

Külön, két kis bujdosó ér
Vala eddig éltetek,
Mely a sziklás rengetegben
Cél s kedv nélkül tévelyeg.

S egyesülten cseveg, csillog,
Hullámzik e gyors patak ;
Kebelére önnelverte
Virágszirmok hajlanak.

Szerelmetek tarka szinnel
Rajzolgatja a jövőt ;
Szép álmoként minden óra
Bűvös, bájos arcot ölt.

Szent hűséget, boldogságot
Hagyjon hátra e varázs!
A fényes láng ellobog bár :
Maradjon meg a *parázs*!

GRAEFENBERGBEN.

1848.

Hűs kútfejek csorgóinál
Ülök hallgatva, egyedül ;
Lelkemre barna fellegárny :
A mult emléke nehezül.

S fájdalmasan elgondolom :
Mi boldog ember, akinek
Keblet lángok nem égetik . . .
Hanem, mint e forrás hideg!

Elgondolom : mi haszna volt
Nemes tüzednek, oh kebel?
Hogy lángjánál tenéleted
S boldogságod perzselted el!

És felsohajtok csendesen :
Hideg forrás, hideg patak!
Fagyasszátok meg keblemet . . .
És koporsóig áldalak!

MESSZIRŐL.

Piros hajnalban volt útnak indulásom,
 Búsán tekinték át a szűk völgynyíláson,
 Hol a leány lakik ;
 Érzé-e, hogy lelkem a hajnalszellőben
 Elszállott álmaig?

Égő hajnalcsillag tündöklött keleten ;
 Jól ösmerem én azt : szerelem, szerelem,
 Az a te csillagod!
 Mért, hogy fényét egynek boldogságra, másnak
 Búra ragyogtatod?

Oh lányka! öröme s kínja gondjaimnak,
 Szemed hajnalcsillag, de est-hajnalcsillag ;
 S fájdalom! az nekem
 Nem hogy feljebb jönne, de mindig lejjebb száll,
 Végtére lemegyen.

Lemegyen, lemegyen . . . , s rám borúl az éjjel,
 Arra az ösvényre engem ki vezérel,
 Melyen a családi
 Nyugodalmas élet boldog tartományát
 Fel lehet találni?

Mert oda vágyom én, mert szüntelen ott van
 Ohajtozó lelkem édes gondolatban . . .
 S csupán csak véle lesz,
 Azzal a mosolygó, kedves kis leánnyal
 E nyájas kép egész.

Szeret a repeső madár járni fennen,
 Magas fák tetején, magas fellegekben ;
 De végezetre csak
 Alá száll a földre, és fészket alacsony
 Bokor csendébe rak.

Oh, én is magasan jártam! Isten néki,
 Fényes álmaimnak szappan-buboréki
 Hadd semmisüljenek!
 Nem sajnálom őket, csak értök cserében
 Nyugodalmat vegyek!

S hol szívemnek e szép álma tán teljesül :
 Szülőföldem felé tekintek messzirül,
 S el-elgondolkodom :
 Ha látlak meg újra, kit oly rég hagytam el,
 Piros szép hajnalom!

Mert a boldogság csak úgy lesz teljes nekem,
 Ha azzal szüntelen együtt képzelhetem
 A kedves szép hazát ;
 Jó szomszédok között, csendes faluhelyen . . .
 Ott lehet csak boldog a békés kis család!

JÉGVIRÁGOK.

Fehér világ . . . fehér világ!
 Hogy' nem nyílik most fehérliliom? !
 Szebb volnál most *te is, te is,*
 Halvány arcú menyasszonyom!
 Emlékezem : midőn megláttalak,
 Piros virággal tele volt kezem ;
 Halvány angyal . . . s nyíló piros virág!
 Emlékezem, emlékezem :
 Virágimat széllyelszórtam vala
 Érted, bánat fehérlő liljoma!

Tudtam, hogy meghalsz . . . és szerettelek :
 S hogy elhulltak az őszi levelek :
 Te is lehulltál vélek . . . oh!
 Most én halottat szeretek,
 Hisz én is majd halott leszek . . .
 Fehér, minő a hó.

Oda van a virágok szirma!
 Fosztva az ág is levelétül;
 A hideg, az érzéktelen
 Kövön mégis ifjú moh zöldül.
 De azt nem a napfény növeli:
 A síró ég bús könnyei.

Olyan az én szívem, mint a kő,
 Érzéketlen, hideg, kemény!
 Öröm sugára nem kel rája,
 Te öntözd, fájdalmam könnyárja!
 Ha nőne rajta új remény!

*

Minő jó vagy te, nyugtató tél!
 Alusznak a füvek, virágok;
 Nem hervasztja meg rágó féreg,
 Nem zúg dülő vihar reájok,
 Beh jól van a halottnak dolga,
 Beh szép fehér a sírhalom!
 Alig várom, hogy lenyughassam;
 Ott én sok szépet álmodom!

*

Mégis, mégis...! a tölgy a bérce
 Pusztulva áll, nincs rajta zöld;
 Míg ott maradt a sárguló gyöngy,
 Amely csupán kínjára nőtt.
 Tél, ki elvitted a tölgy örömét,
 Fájdalmat is miért el nem vived...?

Hideg sír, néma sírhalom,
 Nem lesz-e benned fájdalom...?

*

Hideg sír, fájdalom van benned!
 Hisz azt mondják, hogy éjjél-tájban
 Mély kebled' elhagyják a holtak,
 S kísértének fehér ruhában.
 Mért kelnének föl, ha a föld alatt,
 Kín nem zavarná csendes álmukat...?

Meglesem én a temetőt,
 A sírnyitó órát megvárom . . .
 S ha feljő fehér gyöngyvirágom :
 Soh' sem bocsátom vissza őt!

*

Vártam, nem jött fel . . ., ah dehogy van!
 Sírban nincs fájdalom, nincs élet!
 Jó vagy te sír, jó vagy, fagyos tél
 Csendesen kibékülök véled . . .

*

Ajtóm elé két koldus jára,
 Két, inségben megtört alak ;
 A *süket* látta társa könyeit,
 Sohajt, nyögést hallott a *vak* ;
 De vezetőjét hirtelen
 Elveszté a világtalan ;
 És ülven a sövény alatt,
 Rimánkodott, várt hasztalan!
 Megszánta végre egy emberbarát,
 Némán elvette nehéz bútorát ;
 Vezette kézen fogva, nem botján
 És elaltatta puha nyoszolyán . . .
 Mi jó vagy, tél! elküldötted neki
 Vezetőül a fagyos halált . . .
 Jó vagy te, sír! ki nyújtottál neki
 Puha homokodban nyoszolyát . . .

*

Mi az a vakító fehérség,
 Völgyet, halmot mely elfedez?
 Nem hó, az ; ölyvtül összetépett
 Fehér galambok pelyhe ez!
 Az én galambom is fehér volt,
 Mint az új hó, oly tiszta, hú, —
 És ajkimból étettem őt,
 S lám . . . összetépte az ölyű!

*

Ne félj : a holt föld kebelében,
 Épségben ér tavaszt a mag ;
 Ne félj : vastag jégtömlőcében
 Utát folytatja a patak!
 Ne félj : a megnémult madárka
 El nem felejtí énekét ;
 Ne félj : az ember mindörökre,
 Felejtí — búját, életét!

*

Olyan vagyok már én, mint a fa,
 Mint az erdő lombatlan fája ;
 Melyen holló-sereg tanyázik,
 S nem jár dalos madárka rája.
 Örömm, e zengő madárkák,
 Hogy el is hagyták szívemet!
 Ott a bánat, e fekete
 Holló-sereg foglalt helyet!

*

Lesujtott a villám ; szén és üszők
 Maradt a büszke tölgy helyett ...
 Kopasz sziklák mellett omló vizár
 Vágott a föld keblén sebet.
 Kopár sziklát, viz-szagatást, és hamvat,
 Fehér hóval a jó tél bétakargat.
 Sebzett, kövült, kiégett szíveket
 A halál puha hant alá fektet!

*

Ki nem keres nyiló virágot,
 Kit nem bánt a vihar zugása :
 Völgyet, halmot bolyongjon össze,
 Hogy a fehér halottat lássa ...!
 Nem szeretem én a virágot,
 Szeretlek, téli pusztaság ...!
 Ilyen fehér volt arca, keble!
 Fehér világ ... fehér világ ...!

PANASZKODJAM TALÁN . . .

1847.

Panaszkodjam talán, hogy életem
 Annyi zaklató bajjal van tele?
 Vagy szidjam a világot, végzetet,
 Hogy vadállat az emberek fele?
 Nem, nem! csak úzz, csak zaklass sors! ne félj,
 Meg nem átkozlak téged én soha;
 Mert így szeretem én az életet:
 Zaj- s küzdelemben, mint a katona.

Szép, szép a csendes holdvilágos ég,
 S a tenger, midőn nyugalom fedi;
 De ha csattog, — villám villámra gyúl,
 S harsog a hullám: ez az isteni!
 Távozzál tőlem, béke, nyugalom!
 Te élet és kedély halvány moha . . .
 Én így szeretem, így az életet:
 Zaj- s küzdelemben, mint a katona.

Keblem tömlőc, benn vágyaim rabok,
 Békétlenül csörgetve láncukat,
 Ki megsértsen, megöljön ha lehet:
 Egy két jó barátom mindig akad;
 Így kívül, belől zaj és izgalom,
 Kívül, belől hullámok ostroma,
 De így szeretem én az életet:
 Zaj- s küzdelemben, mint a katona.

S légy áldott, sorsom! hogy gondoskodtál
 E harcról, melyben nagy kedvem telik;
 Kiket rám küldél, hogy marcongjanak,
 Oh adj még élesebb fogat nekik!
 S most jertek: vágjon földhöz, aki bír,
 Mert különben majd én vágom oda . . .
 Így, így szeretem én az életet:
 Zaj- s küzdelemben, mint a katona!

BOLDOGSÁG.

Hol vagy, hol vagy életünknek
Szép tündére, boldogság?!
Karjaidban kik pihennek?
Ajkaid' kik csókdossák?
Fényes orcád néha-néha
Szemünk előtt megjelen ;
Vagy csak a szív álma képzel
Kétes ködben, fellegen?

Széles ország-út az élet,
És mi rajta vándorok ;
Elfáradunk, elepedünk,
Vérző lábunk tántorog ;
S boldogságért esdekelvén,
Mig előre jár szemünk :
Csendes kunyhó, vagy keresztfa
Közelébe érkezünk.

De a vándor a kis kunyhót
Elmellőzi botorúl ;
Öntagadás-, türelemnek
Keresztjéhez sem borúl ;
A csalképet üzve, annyi
Fáradalmat elvisel ;
S meglepven az éj sietve :
Az útfélen alszik el.

Voltam, ábránd! völgyeidben,
Hol szellő s lomb enyeleg,
Jártam, oh vágy! szírttetődön,
Mely szédítő s meredek.
Hű csók mézét szíttá ajkam,
Koszorús volt homlokom . . .
S ha valék-e boldog akkor?
Ne kérdjétek, nem tudom!

Szív, oh szív! ha boldog vagy már,
 Ha több kéj nem fér beléd :
 Mi remegtet, mi nyom, mint a
 Fa harmatos levelét?
 Ah, mért kell a boldogságban
 Öntudatlan érzeni :
 Hogy azt egy szempillantásban
 El is lehet veszteni!?

Mért van, hogy ha szived álma
 Megvalósul s a tied :
 A szép bálványt összetörni
 Maga a szív ugy siet!?
 Csábit, vonz a fátyolos kép,
 Mely távolról int felénk,
 Hogy megrontsa a kicsinylés,
 Amit küzdve megnyerénk.

Zaklat a vágy, s űzve szivünk'
 Ösmeretlen tájakig :
 Nem boldog, ha kéjt nem izlel,
 Nem, ha azzal jól-lakik.
 A bánatban örömet kér,
 Az örömben bánatot ;
 Csendességből zajba vágyik,
 S csendbe, hogyha zaklatott.

S míg az élet, mint az égbolt,
 Hol borongós, hol derült,
 És megkóstol a halandó
 Édeset és keserűt :
 A végóra elközelget,
 És szemét hogy befogják,
 Életén átnézve kérdi :
Mi volt hát a boldogság!?

HOZZÁ.

Mért nem kötök füzért nevednek?
Dalomban mért nem emlegetlek?

Fa vagyok én : te kis folyóka
Szerelmeddel reám fonódva ;

S mellyel az ég engem megáldott :
Nem ejtek rád egy-két virágot!

Hívem! ne szólj, midőn utánad
Láttál bujdosni, mint az árnyat,

Midőn e szív alig remélte :
Sajátjának mondhatni végre,

Dalomba voltál szőve, mind csak
Reád utalt virág, hab, csillag ;

Örvénnyel küzdve, partra szállva :
Te voltál, csak te, lelkem álma!

Mit mondjak most? elég, ha érzem
Hű karjaid közt üdvösségem'!

Mért tudna még epedni vágyam?
Hisz benned mindent feltaláltam!

Ajkam hű csókja homlokodra,
Egy pillantás szemedbe lopva :

Mindent elmond, — mindent megértet
A boldogságról vélem, — véled!

MADÁRFÉSZEK.

Szerelemnek, boldogságnak
 Csendes, kis tanyája!
 Hogy' elbúttál a bokornak
 Ernyős zugolyába!
 Jobb is itt, mint a magasban!
 Vész van ott, s az ágrul
 Hamarabb hull ősszel a lomb,
 Hamarabb, lesárgul.
 Kél, fut a nap s rejtekedbe
 Nem lövel be fénye:
 Minek is? a boldogságnak
 Nincs szüksége fényre.
 S míg lakód a bájoló dalt
 Fent repülve zengi:
 Jobb, hogy ily alant hazáját
 Nem gyanítja senki.

Békességnek kis hajléka:
 Boldog, aki benned:
 Bizalomnak, szerelemnek
 Karjain pihenhet!
 Ahol este a dalos pár
 Összebúva szépen:
 Álma a nap gyönyörének
 Lágy viszhangja lészen.
 Mennyi, mennyi édes álom,
 Milyen tiszta hűség!
 S hozzá, mint a kis család nő,
 Mily öröm vegyül még!
 S ha ártó kéz bolygatott meg,
 A vész összetépett:
 Féltő, hű gond orvosolja
 Károd', szenvedésed'.
 S ha feletted végre a zöld
 Sátor össze-omlott:

Ölt magára kikeletkor
 Újra zsenge lombot.
 Boldog, akit hívsz öledbe,
 Boldog aki benned
 A hűségnek, bizalomnak
 Karjain pihenhet!
 — De pirúl az ember arca,
 Sorsodat ha látja :
 Szerelemnek, boldogságnak
 Csendes, kis tanyája!

TORNÁCOMON.

Tünődve nézek a tájon végig-végig ;
 Távolságok s hegyek láncolatja kéklik
 S innen rajta zölden,
 A szép Sajó völgye nyájas nyílt arcával
 Tárul ki előttem.

Folydogál a Sajó, folydogál árkában,
 Zaj nélkül, mint aki nem mer járni bátran,
 Olyan lassu s fáradt . . .
 Igaz, hogy már vértől és könnyhullatástól
 Eleget megáradt.

Hová lett innen a vérfolt s a patkónyom,
 Mely a sötét idők küzdelmiről szóljon?
 Eltörlék az évek . . .
 Hej ha a szívből is fájdalmat, emléket
 Így kitörtenének!

— De tisztán süt a nap, meleg délután van,
 Dologban az ember, s a rétek hosszában
 Hemzseg, mint a hangya ;
 A dolgos nép után hosszú sorral támad
 Rudas és kalangya.

Sűrű cseppekben foly arcán a veríték,
De a nehéz munkát hogy megédesítsék :
Zengnek meleg dalok ;
Feltörik a tenyér, de a szív édesen
Mulat s elandalog.

És elgondolkodom e népen, e dalon . . .
Mi szólal meg abban : öröm vagy fájdalom,
Hurján a kebelnek?
S látom, hogy a virágmagvak még a sírnak
Halmán is kikelnek.

Azonban este lesz, elcsendesül a dal,
Hüvös szellő támad az est homályival ;
S ködpalástot öltvén :
Elvész a táj képe, a rét nyájas arca
A szép Sajó völgyén.

És akkor ha által-jön Péter vagy Pál úr,
Sokat beszélünk az élet mivoltáról . . .
S tárgyat keres elménk :
Borongó kedélyünk' mely felderítené
S melyen megpihennénk!

Végtére elborúl s nyomasztó nagy éj lesz ;
A levert lélek egy sötét vágyat érez :
Nem élni! nem élni!
De egy-egy csillag gyúl a felhőkben távol,
Fellobbanó fénye lelkünkig világol :
Remélni! remélni!

TAVASZKOR.

Pusztá már a föld határa,
Ékessége veszve lőn ;
Halavány köd és fekete
Csóka szálldos a mezőn.

Hófuvatba hempergőzött
 Valahol a Garamon :
 Azért fú az északi szél
 Oly hidegen, szilajon.

Csak megírnám ezt a verset,
 Bárha fú is hidegen :
 Jaj de mikor még *sikoltóbb*
 Fergeteg van ideben.

Én volnék a házi gazda,
 S más parancsol, más az úr ;
 Ez a vendég még maholnap
 A házamból is kitúr.

Hangja éles, fülhasító,
 — Pedig senki sem siket, —
 És épen nem válogatja
 Dalához a rímeket.

Olyan könnyen megharagszik,
 Ha nem *ringatják kívált*,
 Akkor aztán nyugtató szót
 És *bölcsődalt* túl-kiált . . .

Benn maradjak, vagy ki menjek?
 Nem találok nyughelyet ;
 Már most melyik vízbe fuljak . . . ?
 Künn is, benn is fergeteg . . . !

. . . Mit beszélek? — hisz tavasz van!
 Tátva-nyitva ablakom,
 Nem a fergeteg zúgását,
 A madárdalt hallgatom.

A sövényen fürtös ákác
 S nyiló bodza hajlik át,
 Érzem, szívem gyógyvirága
 Édes finom illatát . . .

Feleségem csendesen köt,
 Elmélázó... hallgatag...
 Nincs zaj a szobába', tollam
 Gyenge harsogása csak.

Ah! hiszen mind szent igaz, hogy
 Künn tavasz van, ittbe' csend ;
 Hanem aztán a tavasznak
 Vége mégis tél leend.

És e csendes házba is majd
 A *zaj* könnyen megjöhet...
 A patvarba...! mennyi bajt is
 Csinál az a *szeretet*!

HARMINC ÉVEN TÚL.

Mégis nagyon furcsa ez a
 Mai fiatalság!
 Léha nép! a saru-szíjja
 Mindig szoros, vagy tág.
 Verset ír, a holdvilágon
 Bancesalog szemével ;
 Pedig biz az, Isten engem!
 Igen vékony étel.

Nyakrafőre belé szeret
 Menyecskébe, lányba ;
 S szép mulatság : mikor elvész
 Feje, szava, álma ;
 Lelkét a fakó alatta
 Majd kifujja éhen...
 Mit vesződik? mit tud kapni
 Isten-adta népen?!

Muzsika szól, hej bubánat,
 Félre tőlem, távol!
 S ki-világos ki-viradtig
 Mulatozik, táncol ;

Tölt pohár peng a kezében,
 Sarkantyú bokáján . . .
 Hej, meg fogja majd fizetni
 A tivornyát drágán!

Dévajságok népe! nemde
 Szép arany-szabályok?
 Felteszem, hogy lesz eszetek
 Nem hallgatni rájok ;
 Mert kik így korpázni szoktak,
 Boldog fiatalság!
 A jó bölcsek, a mézet már
 Úvegen át nyalják.

Hogy eltűnt a fényes álmak
 Játszi délibábja :
 Az unalmas, tört kedélyt az
 Titkon vérzi, bántja.
 Mert nem a fa, aki díszét
 Szélbe porba szórja,
 Hanem a lomb és virágok
 Hullanak le róla.

Hogy szeretni nem szeretnénk!
 Nincs belőle semmi ;
 Sőt szívünket késő vágyak
 Szokták tönkre tenni.
 S tán szemünk többé a szépet
 Nem találja szépnek . . . ?
 Más itt a baj : a leányok
 Hogy már ránk se néznek!

És megjárna a tivornya,
 Mint megjárta hajdan, —
 Köztetek fel-éjszakáznánk
 Pipafüstben, zajban ;
 Hanem ez a tréfa szörnyen
 A torkunkra forrna :
 Járná a kámforos flanell,
 Meg a mézes torma.

Virgonc ifjak! egyedül az
 Fáj bizony minékünk,
 Hogy életkedv- és erőben
 Véletek nem érünk!
 Irigységből minden roszt
 Nyakatokba rónánk;
 — Nem ugy van már mint volt régen,
 Nem az a nap süt az égen!
 Ez már a mi nótánk!

HALMON ÁLLOK . . .

Halmon állok, tekintetem
 Legel távol mezőkön;
 Ugy tetszik ott vagyok megint:
 Patak, rét, sík előjön.
 És mintha színám illatát.
 Szellője rám fuvalna . . .
 Ez a halom, hol én állok,
 Az emlékezés halma.

Nagy erdőség terjed köztünk.
 Hátam megett az évek,
 Mióta e tájt elhagyám,
 Nagy erdővé nővének.
 És mig tovább, tovább jövök
 Összébb borúl az ága,
 Takarván a szép sík mezőt
 Mindinkább köd- s homályba.

De még a fák s bokrok között
 Egész addig kilátok:
 Hol a játszó gyermek körül
 Pillangók és virágok,
 Mosolygó menny, szép gyermekarc,
 Repeső szív, virág, dal:
 Miért is nem kísérték a
 Földi pályán ti által?!

Ah! a játék hamar kihull
 Az ifjoncnak kezébül ;
 Fényes, tündér-világba lép,
 Mely álmain felépül.
 Sápadt az arc, a szív dobog,
 Mégis szebb lett az élet :
 Csillag s zene, szellő s patak
 Új értelmet nyerének.

És folynak *a szív napjai*
 Izgalmasan, de szépen ;
 Csalódásban ha lesz beteg :
 Meggyógyul a reményben.
 S reá, kétség s küzdés között,
 Amellyel vítt s csatázott :
 A szerelem szövétneke
 Hint meleget, világot.

S eddig van az élet csupán ;
 Mi később jó utána :
 A szép, de mult időknek az
 Csak viszhangja, csak árnya.
 Remélő szív, hívó kebel,
 Az ifjuság zajával :
 Miért is nem kísérték a
 Földi pályán ti által?

Mit ér az, hogy fölebb juték,
 És tágult láthatárom?
 Hogy lássam a távol mezőt,
 Ha látnom kell kopáron!
 Mit a fénykör, mellyel magát
 A büszke ész ruházza?
 Ha oda van ábránd, remény,
 Az élet s szív zománca!

Édes, könnyű csalódás a
 Boldogságnak nagy titka ;
 Boritva van lágy zöld mohval,
 A zord kemény kőszikla.

De az élet hideg, kopasz
 Valóságot mutat csak ;
 S a szív a mult felé fordul,
 Hol könnyülhet, mulathat.

Csak akkor lel vigasztalást
 Lelkem, ha néz felétek :
 — Honnan régen elköltözém —
 Távol kéklő vidékek!
 Bár a nap ott ragyogna rám,
 Szellőd felém fuvalván . . .
 De messziről látlak csupán,
 Az emlékezés halmán.

OH HÖLGYEM . . .

I

Ha lelkem, mint a tenger háborog,
 — Járván gyakorta zúgó szélvészrek,
 A mélybe hajtom le hullámait,
 Hogy ott elrejtve örvényezzenek.

Oh hölgyem! lelked lelkem viharát
 Megérzi, s bút, zajt híven átveszen . . .
 S borús köncsepp hullámozik szemed —
 E nyájasan kéklő tengerszemen!

II.

El-elborul lelkem, miként az ég,
 S ha önterhét nem bírja bánatom :
 Szememre forró könyekben szakad . . .
 Könnyít a zápor a borúlaton!

Oh hölgyem! életem szép napja, te!
 Mosolygásod szelíd sugáritul
 A bánat is ragyog, s könnyűiben
 Remény s enyhület szívárványa gyul.

III.

Ha lelkem a sötét jövőbe néz :
 Kiköltözik belőle hit, remény,
 És pusztán áll, mint egy elhagyatott
 Kápolna a vadonnak közepén.

Oh hölgyem! csüggedt lelkem' boldogabb
 Idők reményivel karoljad át,
 Mikép a repkény zölden folyja be
 Az ó kápolna ingatag falát!

ALFÖLDI KÉPEK.

1850.

I.

Három hosszú éve, amikor láttalak
 Árnyéktalan puszták, lágyan rengő tavak
 Szabad, szép vidéke!
 Csak a képzelődés rajzolgatta képed'
 Múló vonásokkal, lelkemnek elébe!

Erdős, halmos helyen van az én lakásom ;
 Hanem hisz a sorsot én is azért is áldom!
 Mert akinek nem ád
 Néhány barázdát s egy viskót sem kegyelme :
 Jó annak, ha bárhol meghuzhatja magát.

Sok érdek köt engem a halmos vidékhez,
 Tőle megválásom búval menne véghez ;
 S lakom tán a sírig :
 Mégis, mint a fenyő a homokos pusztán,
 Lelkem nem szokik meg e tájon, csak sínlik.

Hajló bokor-ágon madarak szólanak,
 Lombok árnyékában a csacsogó patak

Bujkálva vesz útát ;
 Mégis szebb az, ha a rónák s tavak felett
 Átvonuló daru egyet-egyet krúgat!

Habzó fűbe fekszem : — a bérc gyöngyvirága
 Illatos ajkával hajlik az orcámra ;
 S a hűs berki árnyon,
 Álmomban s sások liljomát szagatom
 S a fehérlő tavak tükrén csónakázom.

II.

Három nagy év után itt vagyok, itt vagyok . . !
 Vigan legel szemem és lelkem rajtatok,
 Régi ismerősök!
 Édes emlékezet, mint méz a virágból,
 Lesz azon órákból, melyeket itt töltök.

Régi ismerősim : a nyílt szabad róna,
 És a zúgó nádas, mintha erdő volna ;
 A tavak és lápok . . .
 Hol sárga liljomok, fehér nimfák nyílnak,
 S a vadmadár fürdik, sir, kerepel, hápog.

A szél is az, eme láthatlan szilaj mén,
 A térség abroncsán amely vágatva mén
 S felporzik utána
 Hosszu vonatban a halvány meleg homok,
 Melyet futtában a légbe rugdos lába.

Itt legelő gulya, és szétszórt karámok,
 Miket a délibáb derékon át-vágott ;
 Ott nem messze tőlök,
 A héja árnyékát üző komondorok,
 A nyargaló csikós, mind jó ismerősök!

Ez a bokor liljom! mintha csak az volna,
 Mely három év előtt! Folyvást nyit azóta

Karcsu szép virága?

Ah nem! az elhervadt ; ráösmerni mégis,
Mint édes anyjáról az ifjú leányra.

Bejárom a rónát, a tavak vidékét ;
S mintha én is harmat- és mézporral élnék :
Hiven sorra nézem
A mező virágít, szorgalmas méh gyanánt,
S otthon érzem magam a kedves vidéken.

III.

De ködlik lelken mégis titkos bánat,
Melyből majd fekete, nehéz felleg támad :
S elborúl előttem
A szép vidék, mint egy fátyolos hölgy arca,
S utána elborúl kedélyem sötétén.

Hej ezelőtt! mint a virágot a lepkék,
Képzeletem' tarka szárnyakkal ellepték
A ragyogó képek ;
Keresnem kellett a bánatos borongást,
A fényhez enyhítő, jól eső setétnek.

Sárga hinárvirág volt akkor bánatom,
Mely felül hintázik s alig áll a habon,
S a pillanat bújá
Hajszál gyökerével fogódzott szivemre,
És nem szakadt belé, hogy kihajtson újra.

Most a bánat keblem mélyében örvényzik,
Nyugalmát elűzi, s felrázza fenékig.
A táj elsötétül . . .
Hasztalan keresek egy mosolygó képet,
Az éjszín árnyakhoz felderítő fényül.

A nyugvó nap máskor rózsaszín világa,
Mintha vért hintene a sík láthatárra ;

A megmerült csónak,
A sás eltört kardja, s széthullott buzogány . .
Lelkemhez fájdalmas hasonlatban szólnak.

Elhagynak a régi nyájas gondolatok,
Hánykódó elmémben bús képet forgatok
S mint a néma bálvány,
Amelynek keblében nincs élet s verő szív,
Mozdulatlan állok a puszták határán.

És míg így merengek a bús gondolatban :
Mellettem a pásztor jó estét mond halkán,
Hisz a nap leszálla . . .
Jó földimnek arcán bús felleg vonúl át, —
Bánat, vagy fekete hajfürtének árnya . . . ?

IV.

Este van, — a tárgyak képe lassan-lassan
Eltorzul, elvész a késő alkonyatban.
A zsibongó élet,
Mint távozó galamb szárnya suhogása,
Csendesül . . . csendesül . . . majd álomba mélyed.

Ah én is álmodom! de álmam oly nehéz,
Mert sejtő lelkem a távol jövőbe néz ;
Képedet, oh pusztá!
Ósi szépségéből, vadköltészetéből
Látom kivetkezve, látom ott kifosztva,

Hol most a nyerítő szilaj csikó vágat,
S uszkálni látszik a rengő délibábnak
Fehérlő vizében :
Elhallgat, kialszik az éjek varázsa,
A furulyaszó, a pásztortűz végképen.

És lelkem elborul, — s gyötrő bánatában,
Számomra csupán e bús vigasztalás van :

Hogy addig nem élek ;
 Sok búbánat miatt megrongált sátorát
 Levetközi addig a megfáradt lélek!

TÁVOLBÓL.

1852.

Nyugszik a nap, alkonyodni készül,
 Haza megy a lelkem e vidékrül ;
 Hogy az estét édes lakta-földe
 S kedvesinek közelébe' töltse.

Ott jár már a szép Sajó-vidéken,
 Alig várja, hogy hazáig érjen :
 Hogy az ákác csendes alkonyában,
 Égő ajkad' megcsókolja lágyan.

Ott, hol téged most sohajtva látlak,
 Álmodoztam egykor én utánad!
 Mit ott hagytam, mind lelkedre szálljon :
 Az a remény, az a fényes álom!

És meleggel tartsa szíved' addig,
 Mig vállamra hű fejed hanyatlik,
 S felvidül a kis családi fészek,
 Hova vágyom, hova visszatérek!

Voltam egykor, nem vagyok már sólyom,
 Túlrepülni bérceken, folyókon ;
 Az én vágyam nem sziklára fészkel,
 Megelégszik kis bokor tövével.

Hir, dicsőség fülmiléje csattog :
 S elsimulnak lelkemen e hangok ;
 Ami rá hat, ami elragadja :
 A boldogság házi pitypalatyja.

Meghitt keblén, szép családi élet,
Tartson is meg mind halálig véled!
Melyre e vágy- és reménnyel váltig
Elgyötört szív régen vissza-vágyik.

Mert ha nincsen kis kezéd kezembe' :
Messze vagy te nékem, messze messze!
Mégis ugy-e : menjek bár világul,
Köztünk a lánc mégse, mégse tágul!?

Nyugszik a nap, alkonyodni készül,
Haza ment a lelkem e vidékrül,
Hogy az estét édes lakta-földe,
S kedvesei közelében töltse!

ITTHON VAGYOK . . .

Itthon vagyok . . .! haza jöttem valahára,
Lelkem ezt az édes órát alig várta ;
Megpihenni csendes élet, hű ölében :
Jöttem, mint a siető hab, hogy jöhettem.

Haza felé még csak e táj halma kéklett,
Forró vágyam ölelé a messzeséget ;
Fel se tűnt még házam tája, s már előre
Megcsapott a boldogságnak lágy szellője!

Kinyílt a völgy . . . a falucska ott van, ott van!
Dobogott a vándor szive hangosabban ;
Mig csókokod forrt a belépő ajakára . . .
Itthon vagyok, haza jöttem valahára!

Házi üszköm melegítő lángja mellett,
Keblemen a szomorú fagy úgy felenged!
Csordultig van az én szívem, annyit érzek,
Örömében olyan boldog, olyan részeg!

S nem is tudom : félig alva, félig ébren
 Pihenek a szeretetnek hív ölében ;
 Két karomon ami kedves, kis családom ;
 Mi reményem, vágyam van még a világon?

Kis fiamat ölembe teszi anyja,
 S hosszan nyugszik mindkettőnkön pillanatja . . .
 Nem tudok én mit mondani, nem tud ő sem, —
 De beszél a mosolygó ajk s könnyező szem.

Majd ha lelkem' szomorítják újra gondok,
 Vagy étellel és világgal meghasonlok :
 Akkor nyájas, kibékítő gondolattal,
 Ez a könnyű, ez a mosoly megvigasztal.

Zárd magadba, lelkem! ezt a boldogságot,
 Mely ez édes szép órában rád szivárog ;
 Mint a cseppet a virágnak kelyhe szokta,
 Tartogatván hév napokra, bús napokra.

ŐSZI TÁJNAK . . .

Őszi tájnak hervadása!
 Őszi napfény ragyogása!
 Hervadásból, fényből támad
 Lelkemen e kedves bánat.

Omlik a lomb, hallgat a dal ;
 Visszatérek gondolattal
 A tavaszra, . . . ah de annál
 Betegebbnek tetszik a táj!

Ez a rét volt olyan ékes?
 Ez a határ olyan népes?
 Ez a halom, völgy és tájék . . .
 Mintha a sirkertben járnék!

Lemegy a nap nem sokára . . .
 Haldoklásnak szent országa!
 Olyan édes forró vággyal
 Ölel téged lelkem általl!

Az elmulás bája rajtad,
 Lelkemen vesz mély hatalmat;
 S bár meghalni kéne véled:
 Mégis, mégis szeretnélek!

Néma a táj, arca sápadt,
 Rá derengő napfény árad;
 Ah, mi vonzó szép halál van
 E mosolygó hervadásban!

Édes terhed' édes álom!
 Szinte érzem szempillámon;
 Hogy lehajtsam, szinte vonja
 Fejem' a fák hulló lombja.

A fák lombja csendesen hull! . . .
 Nem küzdéstül, fájdalomtul;
 Itt a végharc ösmeretlen:
 Lehet-e meghalni szebben . . .?!

EMLÉKSOROK EGY SZÉP HÖLGYHÖZ.

Mi szívet bájol, felgyujt, elragad,
 S mint örvény bűbájos körödbe von:
 Megáldva vagy hódító kellemek
 Csudás kincseivel, oh hölgy! gazdagon.

Szemed nap. Kebled vakító haván
 Sötéten borong fürtid éjjele,
 Hogy a fénytől ellankadt pillanat
 Meg-megpihenni súlyedjen bele.

Boldog, kinek számára ajkaid
Rózsáin egy muló mosolyka van ;
Boldog ki lát, ki hallja hangodat . . .
S mi vagy mégis magad? Boldogtalan!

*

Láttam szemed könnyűit omlani,
Borús szép arcod, nemes kebledet,
Amelyet a fájdalek szélvésze,
Mint egy fehér tavat megrengetett.

S midőn megihletett a méla bú
Borongásban élő költészete :
Hallottam, mint ömlött el ajkidon
Őszi szellőként a bús halk zene.

És láttalak hosszan merengeni,
Kezedbe hajtván szótlanul fejed' . . .
Mozdulatlanul, halványan, miként
Márvány-nemtőt a ravatal felett.

*

Szép vagy, — kebled feddhetlen és nemes, —
S *boldogtalan!* oh ezt ki fejti meg?
A gyémánt is tündöklő fényt lövel :
Mégis ő maga, mint a jég, hideg.

Számitó a sors ajándékivall!
Midőn nyájasan mosolygott feléd :
Élted boldogságába tudta be
Lelked jóságát, arcod kellemét.

Oh hölgy! tûrd a könnycseppet arcodon,
Szorítsd szivedhez a fájdalemakat!
A sors nehéz, méltatlan szenvedést
Csak a magas, nemes lelkeknek ad.

*

A gazdag kebel, mely dús bányaként
 Rejti a sziv valódi kincseit :
 Azt mondják, nem lehet boldogtalan . . .
 Szenvedő jó hölgy, ah ne hidd, ne hidd!

Áldás a hajnal hulló harmata,
 Melyet a szomjazó virágnak ad,
 A gyenge fűszál mégis meghajol
 A ragyogó, a gazdag kincs alatt.

Nem gazdag-e a gyöngytermő csiga,
 Mely hányatik hullámos tengeren?
 És a — fájdalom keblében lakik,
 Hol a mosolygó drága gyöngy terem.

*

Regét mondok. Eljött a kikelet,
 Bús volt a rózsafa s panaszkodott
 Hogy a tavasz miért nem ad neki:
 Teljesb virágot, több diszt s illatot.

És úgy lőn, a mint óhajtása volt,
 Midőn felébred egy szép hajnalon :
 Illatban úszó rózsák ezrei
 Boríták a bokrot dús-gazdagon.

Gazdag lett diszben, de boldogtalan!
 Nem birta édes terhét tartani;
 És a túlteljes virágok alatt
 Megtörtek, elszáradtak ágai.

*

Büszkén s titkon viseld fájdalmidat :
 Hadd irigyelje sorsod', a ki lát ;
 Ne tárd fel kebled' oh hölgy, senkinek,
 Hogy lássa a bánat ben-tört nyilát.

Ki most elbírod kínod terheit,
 Szánó könyűt mások szemén ne láss ;

Mert az törné meg szilárd lelkedet,
S az együgyű, rád tolt vigasztalás.

A fájdalom lett élted sorsosa,
Az emészt és az tart fenn tégedet ;
Jó hölgy, csak benne lelhetsz ellene
Szivedre gyógyszeret és enyhületet.

*

Ne tartsd, mint rabmadárkát, a reményt,
Hogy szép szavával tudva csald magad' ;
Halvány jelen lesz a színes jövő,
S még jó, ha nem hoz új fájdalmakat.

Ne zörgess a multak zárt ajtaján!
Nem nyílik az fel többé senkinek ;
Ott hasztalan vádlod be a jelent,
Az alvó hullák meg nem értenek!

A boldognak is, ha tenger gyanánt
Lelkére árad az emlékezet :
Fényes, de roncsolt törékeny csiga,
Amit hullámiban a partra vet.

AZ ÉN LAKÁSAM.

Kelemér, 1850.

Miről nem zengett már az ének
Mióta lant és duda szól?
Hallottunk himnuszt a parajhoz,
Dalt a félszem búbájról.
Én csak téged halhatlanítlak,
Gyönyörűséges kis lakom!
Ah, bár zsindelyt tudnék csinálni
Rozzant tetődre, lantomon!

Anno ezer . . . de hát ki tudná :
E ház mikor építették?

Annyi igaz : hogy feltalálva
 A padlózás nem vala még ;
 Hanem meghordták utca-sárral,
 És lebakólták emberül ;
 Azóta úgy van s úgy marad, míg
 Unalmában egyszer bedül.

Hogy pap vagyok, mindenki tudja,
Alázatosság jelszavam ;
 És erre a *mestergerenda*
 Emlékeztet derekasan,
 Mert a világ ha néha elkap,
 S kissé fölebb emelkedem :
 Megrendül még az agyvelőm is,
 Úgy bele vágom a fejem'.

Egyébiránt amilyen, olyan,
 De *költő* is volnék talán?
 (Igy szokta most ezt oda vetni
 Sok siheder nagy pongyolán)
 Tehát a költő homlokára,
 Amint illik, zöld lomb fakad . . .?
 Igen! zöld líciom verődik
 Bokrosával, — az ágy alatt.

Nincs itt annál szebb, mintha szél fú
 S történik sok csudás dolog :
 Nemcsak, hogy táncol asztal és szék,
 De a vén kályha is forog.
 Mégis talán legszebb az ablak,
 Midőn a lúd azon benéz ;
 Bizony ha így száll, még maholnap
 E ház egy új Pompéji lesz.

S a zápor hogy' tréfál meg éjjel?
 Szó nélkül megjön és szakad ;
 (Olyan bolond természetem van :
 Nem oldalt fekszem, de hanyatt.)

És mintha csak célozni tudna :
 Az orromra egyenesen
 Ugy koppan egy kövér hideg csepp,
 Hogy majd nyavalyássá teszen.

Gyertyát gyujtok mérgemben ekkor,
 Azaz szeretnék gyujtani,
 Hanem csak *bél* akad kezembe,
 Fagyját megette *valami* . . .
 Mert én zsellérségen vagyok csak,
 Itt mások a rendes lakók :
 Nagy népesen tanyázva együtt,
 Eger, tücsök, kabóca, pók.

S akadna olyan rossz keresztyén,
 Ki zúgolódnék mindezen :
 De ördög praktikája lévén
 A pompa és a kényelem,
 Én megnyugszom sorsom mivoltán,
 De sőt örülök, mert ugyan
 Ha ürgének volnék teremtvé :
 Nem szűkebb volna a lyukam!?

Hajlékom, meg vagy énekelve!
 S hogy újból épülj fel, ne várd!
 Hisz a dal éltet, tart örökre, . . .
 — De tán egy *támasz* még sem árt ;
 Mert bár igen becsülöm a dalt :
 Amellett mégis úgy lehet,
 Hogy megindulsz egyszer felettem
 S odanyomsz, mint az egeret!

PACSIRTADAL.

Ébredj fel, ébredj álmaidból,
 Földnek határa, völgy, halom!
 A *költő dalt* az elközelgő
 Tavasz nevében hallatom.

ZöldüljeteK . . . ! a gólya, fecske
 Elérkezik s meglátogat ;
 Fogadjátok nyájas mosollyal
 Az elfáradt vándorokat!

Szeretni nem mer a madárka . . .
 A ritkás, tarlott berkeken
 Nincs elborító néma rejtek,
 Hol édes a hű szerelem ;
 Fészket se rak . . . nincs lomb az ágon,
 Reá hűs árnyat hinteni ;
 Pedig . . . véletlen megjöhetnek
 Félteve ápoltság kicsinyei.

Medrében, a kopár mezőkön
 Oly nyugtalan sír a patak,
 Mint a kisdéd, kit bölcséjében
 Soká magára hagytanak.
 Oh keljeteK fel, rét s mezőnek
 Mélyen alvó virágai!
 Ékes liljomok, nefelejcesek,
 Jertek el hozzám — játszani!

Ébredj, szendergő élet ébredj!
 Hideg sirodból törj elő ;
 Boruljon illatos virágba
 A szintelen halom, mező!
 Harsogjon a lég, a ligetben
 Dal és viszhang beszéljenek ;
 A rétet dús rendek borítsák,
 A rónát ért kalász-fejek!

Elég az álom! — lankadást ad
 Ha hosszú, új erő helyett ;
 Természet, a feltámadásra
 A pillanat megérkezett!
 Fel, fel! munkás meleg napokkal
 Sietve eljövend a nyár ;
 Sok szép remény a teljesülés
 Gyümölcsshozó üdvére vár!

Hideg világ! mély álmaidban,
 Halld és érezd meg énekem',
 Amellyel hívlak, költögetlek,
 S fagyos kebled' melengetem
 Dalom fennről, a napsugárnak
 Honából hangozik feléd :
 Ébredj, ébredj! láttasd meg a dal
 S meleg sugárok erejét!

FIAM SZÜLETÉSEKOR.

Mart. 10. 1850.

I.

Szerény hajlékomnak kedves kis vendége!
 Jer, jer, hadd tegyelek anyád kebelére!
 Együtt hadd lássalak . . .
 Ugy szeret ő téged, — pedig mit szenvedett . . .
 Az Isten tudja csak.

Együtt hadd lássalak jó szelid anyáddal,
 Mintha rózsát látnék kisdéd bimbájával;
 Én meg felettetek
 Lehajló sötét lomb, mely a zivatartól
 Hiven megvédjelek.

Egy szép élő bokor vagyunk így mi hárman :
 E bokrot az élet csendes pagonyában
 Zivatar ne érje ;
 Hanem rakjon fészket kis csacsogó madár,
 Az öröm, beléje!

Mégis, ha érné a vihar zudúlása :
 Virág s bimbó helyet csak a lombot bántsa!
 S csupán a levelen
 Függyön a bánatnak jéghideg harmatja,
 Csupán a levelen!

II.

Szeretem anyádat, gyermek, forrón, híven!
 Ábrándos vágyait elfelejté szívem;
 S mit róla mondhatok:
 Szíve dobbanása, lelke gondolatja,
 Én — és csak én vagyok!

Tudtad te azt, gyermek, s magad közénk fúrtad,
 Elálltad szerető szívünk közt az útát,
 És mostan, mindenik
 Szerelme és lángja, mit egymáshoz lövel:
 Benned megütközik.

III.

Lágyan reng a bölcső: ringasd édes anyja!
 Addig lesz ő boldog, míg kezéd ringatja;
 Azután az élet
 Csavargós útain, az emberek között
 Nem sok jót remélhet.

Meglehet, kis fiam! hogy e szerény lapot,
 Midőn érett ésszel általolvashatod:
 Nem lesz aki irta;
 Hanem szép csendesesen, mint a többi halott,
 Ott fekszik a sirba'.

Intést, tanácsot én miért adjak neked?
 Vele s benne küzdve tanuld az életet;
 Higyj, remélj örömet!
 Mert azt nem akarom, hogy élted útain
 Az én példám' kövesd.

Ne lakjék kebledben ama hideg féreg,
 Amelyet én hordok, amelyet én érzek...
 Hanem mindenkoron
 Szerettesse véled az embert s életet,
 A nyájas bizalom.

Légy boldogabb, mint én, — de ne keresd, fiam!
 A boldogságot úgy, mint szokták annyian;
 Tündöklő semmiért,
 Mint: hir, méltóság, kincs, — lelkednek nyugalmat
 Soha be ne cseréld!

«A tudás nem áldás!» a tudomány hideg
 Kutfejénél szomju lelked' szomj öli meg.
 Ki aranyat keres
 A pazar világnak, a jó bányász, nemde
 Rongyos és beteges...?

Ha lelkedet a vágy, földi nagyság bántja,
 Vagy fényben tűnik fel sirodnak márványa,
 Nézd a történetet:
 Az emberiségnek volt-e apostola
 Kit meg nem kövezett?

Lelked' ne hagyd menni ábránd-képek nyomán;
Valóságban nézd a boldogságot csupán,
 S légy ember mindenütt:
 Ha feletted a sors vad villáma csattog,
 Vagy jólét napja süt.

A mesterkélt világ dolgait ne nézzed,
 Hadd őrvöngjön, — csak te maradj a természet
 Kebeléhez közel...
 Légy egyszerű fia ez édes anyának:
 Szánts, vess, fákat növelj!

IV.

Örökséged, fiam, nincs egy gombostűnyi,
 És mégis én neked úgy tudtam örülni!...
 Szülessetek sokan!
 Mert annyinak vége, — s e szegény nemzetnek
 Olyan sok híja van!

Örültünk, . . . örültünk, — s melyen isten adott,
 Komoly csendességben ültük meg a napot ;
 Óh! mert ki ütne zajt,
 Midőn halottja van a szegény hazának
 S milljó kebel sohajt?

Az isten házába magam menék veled,
 Könyek között öntém rád a keresztvizet,
 S buzgón imádkozám
 Érettetek, kedves mosolygó kisdedem,
 S halvány arcú hazám!

V.

Ezt a bús esztendőt ha elfelejtenéd :
 Ezernyolcszázötven! mért is nem jött előbb
 Születésed napja?
 A szabad nemzetnek hogy csak egy percig is
 Lettél volna tagja!

Hatalmas folyam volt e nemzet : hét ága
 Még az ős hazában szépen egybe vága
 S egy ezredév alatt
 Folyt szelíden, vagy folyt harsogó habokkal,
 De el soh' sem apadt.

Most idegen népnek szakadt tengerébe!
 Mondják : nem vészett el, — pedig vége... vége!...
 Vagy tán az is élet,
 Ha zagyva egységben nem lesz rajta semmi
 Jellem s ősi bélyeg?

Siromból majd egykor hogy' fel nem kelhettek! . . .
 Szeretném meglátni, mi lesz belőletek?
 Bár úgy is képzelem . . .
 Vagy tán valamelyik boldogabb unokám
 Vigan hordozná meg a nagy, dicső hazán
 Bámuló szellemem'? . . .

SZŐLŐHEGYEN.

Rövid életét az ember
Csak bánattal élje?
Hajts ki, hajts ki örömemre
Szőlő venyigéje!
Gyöngé hajnalszín piroslik
Most az új levélkén:
Nedve csillogó, tüzes lész
Mint a déli napfény.

Ifjuságom gondtalan volt
S nem becsüle téged;
De most véled mindhalálig
Tartó frigyre lépek.
Hajlik a kor s kél az ember
Annyi búra, bajra!
— Amint vénül a fa, jobban
Szúr a tüske rajta.

A tavasznak nyár hevében
Fonnyad el virága;
Őszi dértől lészen a nyár
Gazdag lombja sárga;
Minden éket önfejtől
Bár az év letépett:
Meghagyá az aranyszemű
S rózsaszín gerézdét.

Fényes álmainkra gond jó,
A szív tette lobban;
Mindennel felhagy az ember
Végre kedvhagyottan.
S örömet ha semmiben már
Nem talál a jámbor:
A borongós őszre mégis
Marad — egy pohár bor.

Ritka seb, melyet begyógyít
 A sors, aki vágta ;
 Ugy adá a bort, hogy abban
 Lenne orvossága ;
 S bár a sebre ebben is csak
 Rövid gyógyulás van :
 Jól esik, hogy tartja édes
 Meleg zsibbadásban.

Hajlik a kor és borongva
 Jó az est feléje!
 Hajts ki, hajts ki örömemre
 Szőlő venyigéje!
 A bor lángja hogy derengjen
 Az öreg bus kedvén,
 Mint az alkony fellegén a
 Rá pirosuló napfény. —

A SZÉKI PUSZTÁN.

Recsky Benedek sírjánál.

Meleg napsugár süt, ébred a természet,
 Halavány orcája felvidul, megszépül!
 A mező virági, a gyenge fűszálak,
 Életre búnak ki a föld kebeléből.

Az ember is mért nem olyan, mint a virág :
 Hogy ha tele eljön s halott lesz belőle,
 A másik tavaszon, sirja zöld fűve közt,
 A föld kebeléből ifjultan kijőne!?

Vagy a jó embernek élte hosszabb volna!
 Úgy nem borúlna még e sirnak halmára :
 A bánat-jelentő sárga perpetuel,
 S a halavány rózsza harmatos virága!

Úgy gazdagabb volna a föld egy igazzal,
 Ki soha nem pirult, kinek minden tette,
 — Mint a csendes tó a fényes napnak képét, —
 Lelke tisztaságát hűn visszavetette.

Az ilyen elmulik nyom nélkül hirtelen ;
 És épen ez a mi életünknek átka :
 Hogy a gonosz akkor vész el nagy nehezen,
 Midőn magát harmad-negyed-izig látta.

Fakadj zöld lomb, fakadj! nyiljatok, virágok!
 Álljátok ékesen körül e sirböltöt!
 Kék, piros szirmotok nem mutatja bátor,
 Hogy a bú ültetett, a fájdalom oltott.

Nyiljatok, nyiljatok! csendes nyári estén,
 A halhatatlanságról beszélünk veletek ;
 Ti is le vagytok a sötét földhöz kötve,
 Mégis ég felé száll az illat, lelketek!

Halottak voltatok e sirhalom körül,
 S új életet lehelt a kikelet rátok!
 Ki koporsójában olyan mélyen alszik :
 Jó halottunkat is mért fel nem hoztátok?

Ha ő felébredne! s oly régen nem látott
 Kedves tanyájának tájékán megállna :
 Mint örülnénk neki! mint fogadnók őtet!
 Hányan nem borulnánk könnyezve nyakába?!

A virágos ág is itt a kerti fákon
 Feléje hajolna, hogy őtet elérje ;
 Piros szárnyával a tavaszi bogárka,
 Lágú döngéssel repülne feléje.

Hát a hű cselédség, mely mindenik szavát,
 Miként a szent írást, kegyelettel őrzi ;
 Megindulás között fogná őtet körül,
 Nem tudván örömét könnyeivel győzni.

Csak *egy* állna, mint a márványszobor némán
 És nem lenne könyje, melyben megförsze ;
 Hű özvegye szívét az öröm megölné,
 S kedves férje keblén holtan rogya össze!

BÚCSÚ.

Itt vagy tehát, megjöttél csakugyan,
 Te kedves *új könyv*, diszes almanach!
 Olvastam rólad, hallám híredet,
 S alig vártam már, hogy meglássalak!
 A mit ígér a gazdag tartalom :
 Sok szép novellák, versek s egyebek ;
 Mégis a *képek* s a pompás *kötés*,
 Majd meglát'd, hogy legjobban tetszenek!

Ki gondolná, hogy egykor rongy valál,
 Ha látja tiszta, hófehér lapod?
 Ki hinné, hogy ki tele írja azt,
 Nem a dicsőség szőnyegén tapod ?
 Hogy akik ily varázs dalt zengenek,
 S lelkökben ennyi szent, nagy eszme él,
 Nem sorskegyelt, dus, boldog emberek,
 Hanem . . . de csak hogy már megérkezel!

Örülök néked! pedig örömem
 Hamar elmulik szép álom gyanánt ;
 Valaki meglát és beléd szeret,
 És elvisz, mint az eladó leányt.
 Meglátogatnak ösmerőseim,
 Kik vannak minden rangon és nemen,
 És kérnek tőlem «*olvasni valót*»
 Vagy csak felfogják szép egyenesen.

Vegyünk végbúcsút egymástúl azért ;
 Szép könyvem, új könyvem, Isten veled!
 Tapasztalod majd, hogy csak ráfogás
 Mikép a nép titeket nem szeret.

Oh dehogy nem! *a nyájas olvasó*
 Egymás kezéből szinte tép, ragad;
 Ha megbánja is bársony tunikád:
 De legalább nem únod meg magad!

Jobb házaknál az is megeshetik,
 Léssz ott pajtásod kisebb és nagyobb:
 De biz azok nem értik nyelvedet,
 Ha jobbra, balra megszólíngatod.
 Másutt meg' lésszesz egyes egyedül,
 Hol a falról még a naptár se csüng;
 Akkor tüirj...! s tudd meg mi az *unalom*
 Melyet jó pénzért ti hordtok nekünk!

S ne bánd, ha olykor kapsz *fület*, sokat:
 Igy többet hallasz, és többet tanulsz;
 Az se busítson, ha pingálva léssz
 Hölgyképeidnek szép hegyes bajusz.
 Kárpótlásul az elbájolt leány
 Kebléhez szorít, rajtad csókja ég;
 Rád bizvák édes, boldog titkai...
 És nem különben, — a tejes fazék!

De én is bízik most rád valamit.
 Ha jártadban-költődben valahol,
 Ez vagy amaz könyvemmel összejössz:
 — Mert vagy száznyolcvan oda vándorol! —
 Mondd meg nekik, hogy szép az utazás,
 De öt-hat év rá mégis tán elég?
 Viszontlátást szomjúzó lelkemet
 Hátha már egyszer megenyhítenék!

Szerencsés utat, szép könyvem! ha majd
 Vén napjaidban rongyos, csonka, vak,
 Versek, s novellák koporsója léssz,
 S íróid is *végkép* meghaltanak:
 Ne essék e dolog neked zokon,
 Hálátlan a világ! mellőz, feled...
 Jőj hozzám akkor, befogadlak és — — —
 Hah, jön valaki! most Isten veled!

EGY HÖLGYHÖZ . . .

A boldogság csak álom, álom . . .
 Csendes éj az álmok hazája ;
 Midőn alig sohajt a szellő,
 S leszáll a hold fehér világa.

Szelid, halvány arcod, nemes hölgy!
 Merengő hold az éjszakában,
 Ha rá nézek : vonzó sugárin,
 A boldogságról lészen álmam.

ZIVATAR.

Kél a nap s elindul az ég meredekjén,
 Aranyos küllőin sebes szekerének ;
 Csend van, — a lágy szellő nem bírja lerázni
 Csüngő harmat-csöppjét a fák levelének.

Nyáját messze hajtja a jó pásztorember,
 A dolog méh elmegy hetedik határig ;
 Buvó rejtekében összezsugorodván,
 Lyukacsos hálóján csak a pók nem látszik.

A harmat felszárad s rekkenő hőség lesz,
 Feljebb-feljebb hágván, majd meghajlik a nap,
 Udvarában, amely tágas, mint egy szérű,
 Sűrű köd és vékony felhő-rojtok vannak.

És tarjagos felleg támad minden felől,
 Mely egymásba nőve, az ég elsetétül,
 Távol mennydörgésnek hallik mormolása,
 S kövér cseppek hullnak a vihar szélébül.

Az égi háboru kitör végezetre,
 Teljes haragjában, teljes fenségében ;
 Meg-megrendül a föld, mint egy madárfészek,
 Hogy véges lakója csudálkozzék s féljen.

Mint egy óriás eb, amely tüzet érez :
 A vihar vonítva fut át a világon ;
 Reá kigyulnak a cikázó villámok,
 S az egész mindenség fényes tűzben lángol.

Szélvész rázza, tépi az erdők üstökét,
 A hajlékony tölgyet gúzsá csavargatja ;
 A magas, egyenes fenyőfát, derékon
 Töri ketté, mint egy szál gyertyát, haragja.

Sötét lesz egy percig, hogy annál vakítóbb
 Legyen a szikrázó villám lobbanása ;
 Csendes lesz egy percig, hogy annál rémitőbb
 Legyen a mennydörgés harsány csattanása.

Zúg a szélvész, zúg a rengeteg mélysége
 Nyugtalan futosnak felriadt vadai ;
 A sas, mint egy hátra-vert vitorlás sajka,
 Nem bir a szél ellen fészkéhez szállani.

Mintha az elemek végső harca volna,
 Mintha minden helyet s alakot cserélne . . .
 Talán e borzasztó istenitéletben
 Az utolsó napnak van rajzolva képe?!

Ah, a természet nagy, jókedvben, haragban,
 Az egyik keze bont és alkot a másik ;
 A villám dúl, emészt ; a mennydörgés szava
 Megtermékenyíti a földnek határait.

Dúl, dúl a zivatar, végtére kifárad,
 Magát emészti fel lángzó haragjába' ;
 Az ég, mint egy békét ohajtó fellegvár,
 Hétszínű zászlóját tüzi bástyájára.

Zajong még a vadon, — s mintha mély sebéből
 Zuhogó pataokban gyorsan folya vére :
 Mély hörgése mindig csendesebb lesz,
 Óriás halottként némul el végtére . . .

Eloszlott a felleg, — a nap nyugodóban,
 S mint haldokló bajnok sugárzó szemével,
 A háborús élet zajtalan estvéjén :
 Nyugton néz még egyszer a világon széellyel.

TAVASZI PIMPÓK.

I.

Lombja nincsen a ligetnek,
 Puszta rét, halom ;
 Mégis pillangók repesnek
 Tarka szárnyakon.

Csalfa pillangó, reményem!
 Hol veszed magad?
 Életemnek száraz fáján
 Zöld lomb nem fakad!

II.

Hová futamsz, mező patakja?
 A nagy folyamba sietek!
 Mely a tengerbe visz magával,
 Hol drága gyöngyök termenek.

Maradj, maradj! mező patakja
 A réten, hol ered fakad!
 A nagy tenger zúgó ölében
 Elvész neved, elhalsz magad!

III.

Szól a pacsirta, — mint egy kis harang
 Függ magasan a tiszta légben ;
 Nincs még virág! — buzgó madárka, hallgass!
 A szentegyház üres, korán a hang, — az
 Imádkozó nép nincsen ébren!

IV.

Ki messze, messze jártál,
 Oh vándor fecske! szólj :
 Mit hoztál tengereknek
 Tulsó határiról?

Tekintsd meg rajtam a szint,
 Amelyet viselek :
 Gyásszal mennék el, azzal
 Tértem most újra meg.

V.

Oly nyájasan derengenek
 A nap meleg sugárai!
 De a lombtalan tar liget
 Csak nem akar kihajtani ;

A sziv ha veszt, elzárkozik,
 És rajta bánat vesz erőt ;
 Meg nem nyilik halvány remény
 S csalogató sugár előtt!

VI.

Elment a hó, — zúgó dühével
 Elhallgatott a téli vész ;
 A föld meleg, nyitó sugárért
 Az égre oly esengve néz ;

De tornyosuló fellegekkel
 Haragosan borong az ég.
 — Hogy a föld színe felviruljon :
 Az Isten nem akarja még!

VII.

Kedvesednek sirhalmára
Most rakj hantot gondosan ;
Kedvesednek sirhalmán most,
A zsenge pázst megfogon.

S locsolgasd meg könnyeiddel!
Úgy a hant el nem szárad ;
Az emlékezet virágit
Ápolgassa a bánat!

VIII.

Zöldül a hant, a pázsit újul,
Kinyílik a rétek virága :
Oh hát az ifju kikeletnek
Legelső virága is *sárga* !!

Első diszében a tavasznak
Hervatag őszi lombot lássak?
A születésben ott legyen már
Bús eszméje az elmulásnak . . . ?

PUSZTÁN.

1850.

Repülnél lelkem, fenn repülnél
A táj szellőivel,
Mely a nyílt rónaság felett még
Szabadságot lehel ;
De a magasból földre von le
A súlyos fájdalom,
Fenn még jobban elédbe tűnván
A sors-alázta hon.

A hon, hol egy hős nép bevégzé
 Zajos történetét,
 És most egykedvű jóra, rosszra,
 Többé se' vár, se' félt.
 S e földön, hol vérzett-virágzott
 Nyolc hosszú századig
 E földön, mely már nem hazája,
 Mint a zsellér lakik!

Oh pusztá! elvész nem sokára
 Vadon költészeted!
 Hol a pásztor vigan bogárzó
 Gulyát terelgetett,
 S a délibáb rengő tavában
 Szilaj mén vágatott:
 A pásztortűz, a furulyaszó
 Kialszik, elhal ott.

Mely oly szabad volt, mint lakója
 S láncot nem ösmere,
 Felhasogatva, mérve lesz a
 Dús rónaság tere!
 S a népek koldus söpredéke
 Felkel nyugat felül,
 S a tejjel és mézzel patakzó
 Földön megtelepül.

Mig önvérünk más nép honából
 Felénk vágyik, siet,
 És el van keblünktől szakasztva,
 Mint parttól a sziget:
 Ki nekünk még köszönni sem tud,
 Akit nem ösmerünk,
 A drága véren szerzett földet
 Az ossza meg velünk?

Ki sem mult még a hős oroszlán,
 Bár arca jéghideg,
 De megrándul még szíve táján
 Egy-egy vérző ideg:

S felette már a ronda varjak
 Csoportja megjelen,
 És üt falánk, gyalázatos tort
 A félholt tetemen.

Alighogy a villám lesujtá
 A bátor keselyűt,
 A fenn szürkülő sziklaszálon
 Még fészke meg se hűlt,
 Hol a nyílröptű sólyom is csak
 Nagy félve járt elébb:
 Csipogva fürdik s üt tanyát most
 A szemtelen veréb.

Oh mind ez úgy fáj a magyarnak...!
 S ha ajka netalán
 Egy-két nótán enyhíti kínját:
 Megütköznek dalán...
 A sebzett vad a rengetegben
 Kínjának hangot ad:
 S magát az elnyomott magyarnak
 Kisírni nem szabad

Meghalsz, én nemzetem! — s halálod
 Ha elvégeztetett:
 Mért nem döfik hát már keresztül
 Egyszerre szívedet?
 Mért gondolnak végperceidre
 Mesterkéltnél kínokat?
 Hogy mint egy vak Sámson — kacaj közt
 Szenvedj hosszan, sokat!

Repülnél lelkem, fenn repülnél
 A táj szellőivel,
 Mely a nyílt rónaság felett még
 Szabadságot lehel:
 De a magasból földre von le
 A súlyos fájdalom, —
 Fenn még jobban elédbe tűnván
 E sors-alázta hon!

ELMÉLKEDÉS EGY LEVÉL FELETT.

Mottó: «Nem levén elegendő Prae-numeránsom, mert aki a pénzt le nem teszi, az nem numerált prae, a Typographus pedig a tsupa írást nem tartja pénznek, — dugába dőlt a Farsangi Poéma.» — Komárom 15. február 1802. Csokonay m. k. *A kézirat.*

Költője a csikóbőrös kulacsnak!
Épen elmúlik hosszú ötven év ma,
Midőn irod, hogy nincs praenumeransod,
S dugába dőlt a farsangi poéma!
Költője a csikóbőrös kulacsnak,
Ne bántson e gúnyos emlékezet!
Sőt vigasztaljon az, hogy ha ma élnél:
Még annyi sem akadna, úgy lehet.

Azóta hosszú ötven év alatt,
Nagy és sok amit a világ haladt.
Ha megjelenél köztünk, — nem a hír.
E csillogó arany köd képiben,
De egy pálcával járnád be a hont,
Azt a szép földet, hol porod pihen:
A barátságos Kunság téreit,
És Debrecennek híres városát;
S ahol *Tihany*nak riadó leánya
Zengő bércén halkán kiáltna rád:
Elálmélkodnál a nagy változáson,
Amelyen a világ átment azóta!
A réGINEK csupán egyet találnál:
És ez — a praenumeransok mivólta.
Ezek felől a farsangi poéma
Most is szép csendesén dugába dőlhet;
A névben van csupán egy kis különbség:
Előfizetőknek mondván ma őket. —

Mégis, oh költő! áldhatd Istened,
Hogy akkor mérte rád, eltöltened

Azt az időt, mit *élet* nevezet
 Alatt az embernek nyakába vet.
 Akkor szót a takács, a boltos árult,
 Szántott a nép, a pap imádkozott ;
 Irt a deák, az ács furt ; meg nem unta
 Prokátor a pört, cigány a kohót.
 Most — csillagvizsgáló a krumplicsősz,
 És hadvezér a kályhafűtő, kukta ;
 Miniszter a csapláros, és kezén
 Mint itcés jár a népek élte, bukta.
 Szóval : minden Jankó s Kata
 Világrázó diplomata!

Te boldog vagy, hogy meg nem kóistolád
 Mi gyomrot, lelket jöltartó gyönyör,
 Midőn okos, bolond politizál,
 S uton utfélen halálíg gyötör.
 Mert a szónak minden harmadika
 Keletlen, sótalan politika ;
 S az ember e rémtől meg nem pihen,
 Üldöztén szó vagy betű képiben.
 Hová levének a kedélyes esték,
 Hol a barátok egymást felkeresték!
 Mikor összevejt szomszéd atyafi,
 Egymás örömét szaporítani!
 Kiket jóízű tréfa, bor s zenénél,
 Együtt talált, vigan talált az éjél, —
 Ifjak s vénnek enyelgő körbe ültek,
 S szentül ment a mulatság mint az ünnep!
 Most, — ha az ember társas körbe lép,
 Rögtön, — alighogy indul a beszéd :
 Mint az almába, bele esik a
 Kor ocsmány férgé, a *politika* !

A világ halad, csak mi nem megyünk
 Sem hátra, sem előre, mint a vén rák ;
 Csak minket nem tolt feljebb az idő :
 Vagyunk, mint voltatok, szegény poéták!
 A színész ma is csak komédiás,

Költő és tudós, festő vagy zenész :
 Kasza-kapakerülő, pénzcsaló,
 Kit minden bitang megröhög, lenéz.
 Boldog szerkesztők! hát ti mit csináltok?
 Jobb bizony! ha más mesterségre álltok!
 Nem kell ma *szellem!* oh az a világot -
 Nem tartaná jól, sőt elemelyítné ;
 Hús kell ma, vastag étel, — vagy ha mégis . . .
 Hát ott van a politika, e híg lé.

Pedig hiszen csak valljunk igazat :
Íróban, könyvben nincs nálunk hiány,
 Csak az is sok, mit évről évre az
Idő s könyvárus a polcról kihány,
 Miután a vesződést megsokalta :
Leszállílott áron túladni rajta.
 Van író, költő, kritikus elég ; —
 Mert arra, mint hajdan, nincs már eset :
 Hogy nagy tempóval *készüljünk* elébb,
 Tanuljunk sokat, írjunk keveset.
 Most minden ember született zseni,
 Minden betüje dicső, isteni!
 Kikölt naponként egy tyúkalja író,
 Ez a vén kotlós, az irodalom ;
 A híres költő annyi mint a csirke,
 És szól ki vékonyan, ki vastagon,
 S babért, szobrot vár a hálás hazátul,
 Mert hiszen általa — papir s rongy drágul.

Kit az irodából elvertének,
 Mert nem tud *írni*, *író* lesz legott.
 Magában a borzas vargainas
 Nem érezvén elég talentumot :
Meghasonlik . . . és költő lesz azonnal,
 Költő, sötét vad világfájdalommal.

És van kritikus, — ép mint a kacsza,
 Kígyót békát elnyél a víz alatt ;
 Csupán azért, hogy jóllakják vele,

Nem, hogy tisztítsa tőlük a tavat.
 Ugy kapnak ezek gazt és szemetet,
 Mivel ez nekik *privát élvezet*.

Van itt író, költő, tudós, kritikus,
 Regény-, dráma- s novellaíró bőven;
 Ismert, nem ismert, félreismert lángész,
 Egymás hátán, mint a csik a Fertőben.
 S nem bámulsz minket, oh boldog haza?
 Dehogy nem bámul — sőt annál odább van:
 Praenumerálni elfeledkezik,
 És nem veszen könyvet — *bámulatában!*

Azért ne bántson, oh alvó poeta!
 Hogy a farsangi vers dugába dőlt.
 Ne félj, így lesz az ötven év után is,
 Amiképen volt ötven év előtt! —
 Így dől dugába minden e világon,
 A koszorú, a hír és a dicsőség!
 Szép tölök: kik e földön rongyban járnak
 Azért, hogy majd a halhatatlanságnak
 Biborszín palástját magokra öltsek!

ELSŐ SZERELMEM.

Emlékszem még, emlékszem reája,
 Ifjuságom boldog szép korára!
 Fényes napja s könnyű fellegetével,
 Azt az időt hogy felejténém el?

Rengő habján játszva vitt az élet,
 Azt sem tudtam: melyik partra nézzek?
 Vigan mentem, mint a könnyű csolnak,
 Örvény és szirt eltakarva voltak.

Suttogó lomb, csattogó madárdal
 Boldogságnak adta lelkem által;
 Éjjelenként nyájas, édes álmak
 Nyílt, virágos téren hordozának.

Mikor csendes nyári szürkületben
 Üldögéltünk a lugasba' ketten ;
 Hogy átölelt lágy fehér kezével . . .
 Azt az órát hogy' felejténém el?

És nem láttam őtet én azóta,
 Két felé vált életünknek úta ;
 Élsz-e, hol vagy, jó leányka? bánat
 Szép orcádra nem borít-e árnyat?

Bár örökre, búra hitt az élet :
 Én megőrzöm mindörökre képed!
 S hű ölen a házi boldogságnak,
Emlékim közt gyönyörködve látlak!

Mint mikor már messze tűnt a sajka
 S nem látszik csak a vitorla rajta :
 Messziről a multak képe lebben,
 S mosolyg rám a szép emlékezetben.

És gyakorta gondolok reája,
 Ifjúságom s szerelmem korára ;
 Fényes napja s tiszta kék egével,
 Azt az időt hogy' felejténém el?

KUVIK.

Csillagtalan, sötét az ég,
 Az óra már éjfél utótt ;
 Kiabál a halálmadár
 Rozzant, szegény viskó fölött ;
 Benn a kínok végharca közt
 Vergődik a halálra-vált,
 És minden hang fülébe hat,
 Hogy a rémes hírnök kiált :
 Kuvik, kuvik!

Ah élne még, de halni kell,
 Meghalna már, de nem lehet ;
 Sötét a gyötrő pillanat,
 Melyet hunyó éltére vet!
 S kemény, sujtó ítéletet
 Kiált fejére önmaga ;
 Igenlőn vijjogván belé
 Az éjszakának madara :
 Kuvik, kuvik!

«Nem volt hited, nem Istened!
 Gyűlölted, martad önfajod' ;
 Embertelen fás, kebled a
 Bizalomnak helyt nem adott.
 Mely által e szép, nagy világ
 Boldogságra teremtetett :
 Nem akartad érezni a
 Mindenható szeretetet!
 Kuvik, kuvik!

A megvetett, utált világ
 Kebléből számüzéd magad ;
 Bősz, elvadult állat levél,
 Amely az embertől szalad,
 Vak gyűlöletben lázbeteg!
 Remegtél a tört agg előtt,
 Leendő üldöződ gyanánt
 Tekintéd a kis csecsemőt.
 Kuvik, kuvik!

Nőt nem vevél...! Hah! kebleden!
 A kígyót nem melengeted...
 Féltél, hogy majd lop, csal, megöl
 Saját véred, tengyermeked!
 Virasztó nincs ágyad körül, —
 Idő előtt megfojtana
 A színe-vesztett rongyokért...
 Viraszt csak a rémes dana :
 Kuvik, kuvik!»

Végtére, kínos harc után,
 A nyomorult végsőt hörög!
 S megundorodva hagyja el
 A lélek a sártömlőcöt,
 Amely midőn a sirba hull:
 Még pusztább lesz a puszta ház,
 És tátva-nyitva, senkié...
 Padlásán a bagoly tanyáz:
 Kuvik, kuvik!

Szemét nem fogta senki be,
 Temetésén meg nem jelen;
 Sirját nem látogatja meg
 Sem ismerős, sem idegen;
 Halmán zörgő kóró inog,
 Nem gondosan ápolt virág;
 S a csendes éj óráiban
 A bús halálmadár kiált:
 Kuvik, kuvik...!!

PIPACSOK.

I.

„Ha mi elszakadnánk, édes kedves rózsám!
 Mi lenne belőle...?”
 «Te megházasodnál, én meg férjhez mennék
 Édes kedves rózsám!
 Az lenne belőle!»

II.

Fecske fészkel az ereszünk alatt,
 S hogy' boszantottam a jó madarat!
 Leszúrtam, amit ő tapasztgata,
 S kezembe került kicsiny magzata.
 Hja! akkor csintalan fiú valék!

Fecske fészkel az ereszünk alatt,
 Dehogy bántanám a jó madarat!
 Sőt úgy szeretem, s örülök neki:
 Fiacskáit midőn etetgeti.
 Most nőm van s kedves magzatom!

III.

Elnézem a jó magvetőt:
 Olyan röges, kemény a föld!
 De ő mégis csak szántogat,
 Remélve dus kalászkokat.
 S ha sárgulnak kalászhai:
 Veréb pusztítja, vágja ki.

Ilyen a költő! — hidegek
 Hozzá világ és emberek;
 De ő mégis dall, s újra dall,
 Rengő aranykalász a dal!
 S hitvány veréb is csipkedi...
 — Ez a dicsőség jut neki!

IV.

Mi az a hír? Fénylő selyemszál,
 Mely sirunk ormirul,
 A később élő ivadéknak
 Hosszan legombolyul.
 Mit ér bogárnak a selyem,
 Ha pompáját, színét nem látja?
 A megholtnak mit ér a hír,
 Ha nem tudja, hogy az sajátja?
 Jobb: a bogárnak adj falevelet,
 S nekem hirért, míg élek, — *kenyeret!*

TERÉZ EMLÉKEZETE.

I.

A csendes táj fölé száll borongó felleg,
 Kebelében rejtve nehéz hideg cseppek;
 S míg árja megered:
 A fellegnek árnya reszketőn terül el
 A csendes táj felett.

Sirod a csendes táj, korán elhunyt halott!
 Borongó fellege sirodnak én vagyok,
 S míg könnyezném azon,
 Rávetem messziről fájó lelkem árnyát:
 Sötétlő bánatom'.

Nem valál testvérem, nem valál kedvesem,
 Mégis szerettelek őszintén, melegen;
 És testvéred se szán,
 Talán kedvesed se szánna jobban, mint én,
 Te kedves, jó leány!

Akit én szeretek, aki engem szeret:
 Kevesebb van ismét, kevesebb van veled!
 S ha ekkép hagytok el:
 Fa lesznek maholnap, amelyről örökre
 Lehullott a levél.

Mert nem olyan az én éltém, mint a fenyő,
 Melynek mennyi lehull, annyi levele nő,
 S mindig zölden marad;
 Elhullnak barátim s én többé nem nyerek
 Helyettök újakat!

Üres a helyed is, megboldogult! üres...
 Mert nagy útra kél az, ki olyan jót keres,
 Amilyen te valál!

Hiába, ha néha neheztelt ajakad,
 Áldott szelid lelked mást beszélt az alatt
 Szemed sugárinál.

II.

Meglátogatlak jó halottam!
 A kakukfűves temetőn;
 Hol hű barátnőd fájdalom közt,
 Mely lelkén most is ki-kilobban,
 Korán a föld ölébe tőn.

Dajkája volt végperceidnek,
 Kezével fogta bé szemed;
 Azt a fehér halott-ruhát is,
 Amelyben szépen eltemettek,
 Ő készítette el neked!

Alí, mindenre emlékezik jól...!
 S ha majd kimegyünk csendesen
 Hozzád a gyászos temetőre:
 A fájó emlékü napokról
 Ő mindent elbeszél nekem

De majd elhallgat... mit beszéljen,
 Midőn a sirhalom beszél?
 Oh, jó leány, mindent megértetek,
 Mely lelkemet meghatja mélyen:
 Sírfád sötét betűinél.

III.

Az én kertem kopár,
 Vadfűvek ingadoznak ott,
 Sirodra, oh leány,
 Virágot én nem adhatok!

Kedves halott felett
 Hamar zöldülő hant fakad;

Kedves halott felett
Hű gond ápol virágokat.

Hantot viszek reá,
Sötét-zöld pázsit én dalom ;
Dalommal sírodat,
Kedves leány, behantolom!

NE NÉZZENEK RÁM . . .

Ne nézzenek rám csalfa szemeid,
Tied volt egykor életem!
Hittem benned, s most a megtört hitet
Vérző lelkemtől elvetem ;
Ajkad mosolyja gúnyra válik,
Kerülj el engem mind halálíg!

A sírra, hol kedvest temettem el,
Virágot ültetett kezed ;
A mély sebet, mely lelkemen sajog,
Most is lágyan legyezgeted ;
Távozzál tőlem! csalfa ajkad
Rózsáin búm tüskéje sarjad.

Borongó lelkemen vihar ha járt,
Nyájas szivárvány lől azon ;
Csüggedt valék, mint a szomszéd virág :
S te lől enyhítő harmatom ;
Szemedben szebb jövőm derengett, —
Oh, hogy' ne biztam volna benned!

A zászlón láttam nyájas képedet,
Járván gyilkos csaták terén ;
A rengetegben bujdosál velem ;
Laktál a börtön fenekén ;
S kezemből, mely már döfte szívem',
Kivetted a gyilkot szelíden.

Nem engedéd egy szebb jövő felől
 Kétségbeesni lelkemet ;
 És biztatál, hogy nincsen veszve még
 Világom : mégis elveszett!
 Ne szólj! . . . szavad csak gúnyra válik . . .
Remény! kerülj el mind halálig!

FARSANGBAN.

Mint a szélvész repül a szánka
 A csillogó fehér havon ;
 Virgonc ifjakkal ülve rajta
 Sok szép menyecske s hajadon.
 Farsangol a világ! kinek nincs :
 Feleséget keresni jó ;
 Mellőle megszökik, kinek van . . .
 Oh boldog farsangi idő . . .!

Csapongó kedv a táncteremben!
 Hol a kedélyes nősereg
 Egymás arcát, mezét, családját
 Ajk-pittyeggetve szólja meg ;
 Hol annyi drága rizspor elfogy . . .
 És sok mámorban pihegő
 Leány a más világra táncol . . .
 Oh boldog farsangi idő!

Az öreg úr otthon köhécsel,
 És bodza-herbatét iszik,
 Míg vígadozni a menyecskét
 Rég jól ösmert karok viszik ;
 És amivel vigasztalásul,
 Férjéhez tér a *drága nő* :
 Hosszú árjegyzék . . . kurta hűség . . .
 Oh boldog farsangi idő!

Oltár elé állítja végre
 Az ifju, szíve kedvesét :

És véle, a várt százezernek,
 Megkapja majd kilencedét.
 Nagy kastélyt képzél a menyecske . . .
 S imé: szerényen tün elő
 A kis bogárhátú öreg ház . . .
 Oh boldog farsangi idő!

Mint a szélvész, repül a szánka
 S e mindenféle tarkaság
 Engem harsány kacajra indít:
 Így szép az élet . . . a világ . . .!
 Most korholó, hideg vagyok, — majd
 Vig pajtás, hűtlen szerető;
 Így bolondítjuk benned egymást,
 Oh boldog farsangi idő!

JÖSZTE KEDVES . . .

Jöszte kedves, járjunk egyet a mezőben!
 Ugy sem soká mosolyog az ilyen zölden,
 Nem fedez be hűs árnyával a fa lombja,
 Őszi szellő, deres éjjel
 Megsárgítja, földre ontja.

Adjuk át egy lágy rengésnek kebleinket,
 E méla-bús őszi világ úgy megillet!
 Hogyan küzd a hervadással a virulat . . .
 Másod-virág nyílik a fán,
 Mikor zörgő cserjét hullat.

Gyülekezik már a fecske, megy a gólya,
 Hova mennénk kedvesem, ha szárnyunk volna!?
 Nem repülnénk úgy-e messze? itt maradnánk?
 Hervad a táj, — de itt mosolyg
 Szép emlékből a tavasz ránk!

Minek szállna vágyó lelked messze tájra?
 — A boldogság nem idegen föld virága! —

Itt repkedjen kedveseid közelébe,
Mint a madár a fa körül,
Amelyen áll kicsi fészke.

Hamuszín köde rozledlik a határra,
Fénnyel szegi be az őszi nap sugára,
S néma, kopár tájak felett elhuzódván:
Aranyozott szemfedél a
Hunyó élet koporsóján.

Fáj-e neked a táj képe ily halványan?
Nem gondolsz-e tennemagadra a virágban?
Mikor te is így borulsz a hideg földre.
Ha megválnék majd egymástól...
Én a bús ág, te a zöldje!?

Ez a halvány, bucsúzó kép, ah ne fájjon!
Gyönyörködjék lelked a szép őszi tájon,
Hol körül egy fájdalomban édes vágy fog:
Ez a halál költészete,
Ez az élet felől zálog!

És legyen bár hidegült a földnek arca,
A fagyos tél hóleplevel betakarva:
Akkor is szép mély álmában a természet,
Ott rejtezhén kebelében
A melegség s örökélet.

PÜNKÖSD REGGELÉN.

1850.

Vigan mosolyg a föld határa,
Az ég felette, tiszta, kék:
Mintha e napját a világnak
Ottfenn is megünneplenék!
Ah, a mosolygó föld, derült menny,

Sötét, borúlatos nekem :
 Kórágyn fekszik szenvedő nőm,
 Terítőn kedves gyermekem!

Virít a rózsza, és a hajnal
 Harmatja még kelyhén ragyog ;
 Az ünneplő sereggel én is
 Pünköshti rózsát szaglatok!
 S halotti koszorúba fűzve,
 Bús harmatot hint rá szemem :
 Kórágyn fekszik szenvedő nőm,
 Terítőn kedves gyermekem!

A népnek arcán ájtatos csend,
 Szívén vallásos buzgalom ;
 És rajta, a szent nap diszére
 Fehér, piros köntös vagyon ;
 Én gyászban járok, bánatomnak
 Sötét ruháját viselem :
 Kórágyn fekszik szenvedő nőm,
 Terítőn kedves gyermekem!

Búsan szól az ünnep harangja . . .
 S míg más az úr házába mén,
 Hogy emelkedjék a legelső
 Pünköst csudás történetén :
 Ah, addig a mély fájdalom szól
 Emésztő *lángnyelven* velem . . .
 Kórágyn fekszik szenvedő nőm,
 Terítőn kedves gyermekem!

Hová nézzek? szeretteimből
 Egyik beteg, másik halott,
 Nem enged álmat annak a kín,
 Emez végkép elszűnyadott.
 Ott a bús zaj, itt a halálcsend
 Egykép sebet vág lelken . . .
 Kórágyn fekszik szenvedő nőm,
 Terítőn kedves gyermekem!

Letört fájáról életemnek,
 Letört az egyik lombos ág ;
 Enyészetes forró szelével
 Sárgítja a kór másikat,
 S ha még ez is . . . száradj ki akkor
 Lombatlan bús fa, életem . . .
 Kórágyon fekszik szenvedő nőm,
 Terítőn kedves gyermekem !

HÓFELHŐKKEL . . .

Hófelhőkkel küzd az ég,
 Völgy, halom bús, pusztá még ;
 Gyors szellőin a tavasznak
 Messze szállj el, barna felhő!
 S langy melegben a mezőnek
 Reszkető fűszála felnő.

Várunk, várunk . . . hol maradsz
 Élethintő szép tavasz?!
 Jőj el és új pázsitot hozz,
 Annyi új sir hantolatlan :
 Jobb a nyugvás, szebb az álom,
 Mely virágos hant alatt van.

Áll a vén cser zordonul,
 De majd rája lomb borul ;
 Ne féltsd, hogy vésszel csatázván
 Sudára ing, ága csattog :
 A szilárd gyök, törzsökével
 Rendületlen áll alattok.

Tömlöcben van a patak,
 Öröm s zaj meghaltanak ;
 De a meleg napsugártól
 A rögből is élet pezsdül :
 Visszatérnek a madárcák,
 Öröm és zaj, seregestül.

Jőj azért, szép kikelet,
 Öltöztess a bérceket!
 Hadd fakadjon a halomnak
 Aranyfürtü venyigéje;
 Hadd csattogjon a ligetnek
 Édes ajku fülmiléje!

Van tán még, amért igyunk...?
 Amiért szóljon dalunk!
 Hisz az élet még ki nem hal...!
 Mig ki nem fogy bérceinkből,
 Mig ki nem fogy kebleinkből
 A magyar bor, a magyar dal!

MIT KÉREK . . .

Mit kérek tőled sors, találj ki!
 Tán gazdaságot, kincseket?
 Oh nem biz én! megél az ember,
 Megél az tán ahogy' lehet.
 És ámbár pénzem nagy ritkán akad:
 Föl nem kötöm miatta magamat.

Pedig hallod, sors, te vén zsugori!
 Ha tán feltörnéd kedvemért
 A sziklazáru bérceket,
 Ez órjas kincs-szekrényeket,
 Hová még emberkéz nem ért;
 S a bérc ezüstjét, aranyát
 Mind lábaimhoz ontanád,
 És kérdenéd:
 Ha kell-e még?
 Nem mondanám: *elég!*

Mit kérek tőled, sors! talán
 Hosszú élet kíváнатom?
 Adj egy kedvem-szerinti órát, —
 S száz meddő évért nem adom!

S ha kérni kell, azt kérem én :
 Haljak meg annak idején ;
 Ha erőm s lelkem végkép kiapad :
 Ne legyek az élet lába alatt ;
 S ha nincsen már e földön szerepem :
 Kár volna csufra itt ténfergenem.

Mert nagy baj, ha az ember élete
 Rövidebb, vagy hosszabb, mint kellene ;
 A vackornak is ilyen sorsa van :
 Zölden nem jó, még rosszabb szotykosan.
 A vén ember zsibvásárra kerül,
 Hol olcsó, olcsó lesz kegyetlenül!

Nem kérek én siromra szobrot,
 Melynek magasló ormíru,
 Hírem, nevem fényes sugára
 Az utókorra átpirul.
 Kóró, vagy emlék áll sirom felett,
 Örök felejtés, hű emlékezet,
 Árnyék- vagy sugár-képivel :
 Az engem nem sujt, nem emel.

Nem kérek tőled sors, hatalmat!
 Ne add kezembe pallosát,
 Mert amit én azzal mivelnék,
 Magad is megsokkallanád ;
 Mint a haragvó menny villáma :
 Kezemben az gyilkolva járna.

Az emberfaj beteg, — szörnyű beteg :
 S ki lészen néki orvosa?
 Ti, kórvilágnak halvány bölcsei!
 Ti gyógyítjátok meg? ... *soha!*
 Hitvány kuruzslók! népek, századok
 Millióinak vak vezérei!

Feleljetek, ha kezetek között
 Megszűnt-e az jajgatni, vérzeni?

Betűt szültök, hogy abban, mint a féreg
 Saját mocskába', megteremjete!'
 Az *elv*, a *rendszerért* élet-halálra
 Marjátok egymást, mint a bős ebek.
 És meddő elv-vitátok mellett,
 Az emberiség romlik, szenved.

Kiáltotok, ti szemtelen faj :
 Mi földi istenek!
 Mi vagyunk sáfári az észnek,
 Sötét éjben fénylő szövétnek,
 Minket kövessetek!
 S utánatok sok század óta
 Az emberi nem milliója
 Bukdácsol, tévelyeg.
 Mutassátok meg a sükert bár!

Az ember most se jobb : maradt a régi,
 Hajdan nyers bőrben, ma bársonyban,
 Egymást mint a vadállat marja, tépi!
 S míg akkor körme s agyara
 Volt csupán, mellyel másnak ártott :
 Ma ki ösmerné fegyverét,
 A szásrétü cselt s álnokságot?
 A fenés tagot le kell metszened!
 Nem használ annak balzsam és kenet ;
 A megveszett föld tüzzel, vassal
 Gyógyul meg egykor, vagy soha ; —
 — Nem jó volna az én kezembe
 A hatalomnak pallosa!

Nem kérek én hirt és hatalmat,
 A hosszú élet mit sem adhat ;
 Nem kapok kincseken ;
 Csak egy óhajomásom van, oh sors!
 Azt teljesítsd nekem :

Szeretnék én meghalni, — s újra
 Feltámadni sok század múlva ;

Az éveknek sorát,
 Melyek most életemre néznek,
 Majd akkor élni át.
 Szeretném látni önfajom,
 Hogy ennyi köny-, vér- és jajon
 Magának mit veszzen?
 Mi vége lesz ezen
 Veszett küzdés és hányatásnak?
 Minő arca lesz a világnak
 Túl egy évezreden ...?!

LEVÉL EGY KIBUJDOSOTT BARÁTOM UTÁN.

Ki messze, messze vagy, kinek hajója már
 A zúgó tengeren remélve, küzdve jár,
 Vagy a boldog világ előtt horgonyt vetett:
 Egy-két szót, jó barát, hadd szóljak még veled!

Nem is érlek be tán, mint madárt a haraszt,
 Amelyet a szellő azon fáról szakaszt,
 Hol vesztett fészke állt s kiseded családja benn,
 S a távozó után lebbenti csendesen.

Lelked mit érezett, hogy elhagyád e hont,
 Midőn úgy hagytad el, hogy sohse lásd viszont?
 Nem állított meg a határnál valami...?
Honszeretet, ha azt ki tudnók mondani!

Égnek fejed felett nagy fényes csillagok,
 A gazdag föld ezer virágtól mosolyog;
 Ah de azok neked mind ösmeretlenség!
 S nem ezek közt valál futkározó gyerek.

Mert a boldogságra kevés csak a jelen,
 A multon épül az s az emlékezeten;
 Örömeinkre színt s derűt titkon az ad,
 Mint a gyök adja a virág színét, szagát.

Szó nélkül távozá, — nem vádollar, hiszen
 Hogy kínos lett volna bucsúznod, elhiszem!
 A daru is búsan kiáltozik, pedig
 Egész nemzetével utra kerekedik.

Mégis, mégis minek hagyta, bennünket el?
 Meglásd, ha itthon fájt, ott is fáj a kebel;
 Bizony, ha lelked fáj, ha rajta seb vagy: on
 Könnyebben begyógyul a honi hantokon.

S ha vigan lépted át a háznak küszöbét,
 Honnan vidám zene s pohár csengett eléd:
 Nincs lelked, hogy meleg részvéttel hágyad át,
 Midőn nagy bú miatt gyászt öltött a család?

Ha aki fölnevelt, a kedves jó anya,
 Betegen, rongyosan elédbbe állana:
 Karjába omlanál, ölelve melegen,
 Azért, hogy rajta már nincs bársony és selyem.

Mégis szülő honod', a legszentebb anyát,
 Nehéz óráiban, rosz gyermek elhagyád!
 Mert úgy szeretted, hogy tovább nem nézhetéd
 Sápadt arculatát és könyező szemét.

Mert akit szeretünk mig ajka mosolyog:
 Búbánatában is legyünk osztályosok!
 Vegyük el a csapást, mikép a jó napot,
 S egymást ne hagyjuk el, ha a sors elhagyott!

Nincs-e elég sebed, oh népem, ami fáj,
 Hogy elszéledsz, mint a pásztor nélküli nyáj...?
 Itthon még nemzet vagy, bár gyászba öltözött:
 Koldus földönfutó más nemzetek között.

S te mit mivelsz? Mi sors kíséri életed?
 Megadta a remény, mivel kecsegtetett?
 Ha hallanád szavam, tudom mit ézenél:
 Szívet cseréljen az, aki hazát cserél!

Hol annyiszor vigan barátkozál velünk :
 A kerti hárs alatt ugy el-emlegetünk!
 És a szokott helyen szemünk gyakran keres,
 De széked örökre üres maradt . . . üres . . . !

S ha koccan a pohár, — míg a meleg szavak
 A bujdosók nevét éltetve hangzanak, —
 Nem hangzik össze jól, — csengése oly siket . . .
 Oh hogy ne volna az? — hiányzik a tied!

Miért is nem vagy köztünk, elbujdosott barát!?
 Minden szó és emlék búsan utal reád . . . !
 Bejárom a mezőt, a zúgó patakot,
 Hol ábrándos lelked gyakorta mulatott.

Megnézem elhagyott kertet' s szilvásodat,
 Hol ápoló kezed nem nyes, nem oltogat ;
 Minden úgy elvadult, úgy elhagyatva van,
 Csak a vad természet munkál szabálytalan.

Ledőlt gyeppamlagod' befutta a szeder,
 Virágos ágyaid mohar, gaz verte fel,
 Öreg szüléd, szegény, mítsem gondol vele,
 Te voltál szívének virága . . . öröme . . . !

Befordulék hozzá : már sokkal csendesebb.
 Mélyen talált szíven beljebb vonult a seb
 Mint a láng elsőben felcsap s ha ellobog :
 Hamu fedi el az élő zsarátnakot.

Beszélgettünk, . . . ő is szólott, de keveset, —
 Kiméltem fájdalmát s nem említém neved' ;
 S mellette a bánat keserűn meghatott,
 Hogy úgy kell tartanunk, mint aki már halott!

Pedig te élsz. Élj is, barátom, boldogan!
 Erős légy, ha mégis a bánat megrohan ;
 Mert hosszú hervadás emészti azt a fát,
 Melyet nagy korában tesznek más földbe át.

S midőn hazánk felé a vándor madarak,
 Hazádnak partiról majd vissza szállanak :
 Távol más világból, nagy tengerek felett,
 Küldd vissza nekünk e szíves üdvözlét!

BÚCSÚ AZ Ó ÉVTŐL.

Dec. 31. 1853.

Hogy már egyszer valahára
 Neked is végbucsút mondunk!
 Elmehetsz Isten hírével,
 Nincs egymással semmi dolgunk!
 Sok csinyt tettél, szökve még el,
 Meg sem várva a viradtát,
 Csak condráid hagyva rajtunk :
 Emléked, — s az ócska naptárt.

A *tavas* szép volt te benned :
 Felszökkent a bunda ára ;
 A rózsának ajka éjjel
 Ráfagyott a violára ;
 Annyi volt a sánta gólya,
 Ki elhullt a sima jégen!
 A sirásó- meg a papnak
 Nem volt annyi pénze régen.

Nyárban, a harmat hiányát
 Dérrel pótlá Árva, Zólyom ;
 Mózes nélkül, száraz lábbal
 Jártunk tengeren, folyókon ;
 Kiment az eső divatból,
 S fútt a szél két hétig néha,
 Igaz, nem lett búza s áldás :
 De lett üszög és — poéta.

A gyümölcs-szedés bajától,
 Őszre megmentett a hernyó ;

A regényes cserebogár
 Ette azt is, ami nem jó ;
 Vig szüret volt, kádra szürtük,
 Annyi volt a drága lőre, —
 Hej csak téged, aki adtad,
 Tarthatnálak jól belőle!

S az év végre megbolondúlt,
 Vénségére lett szerelmes :
 Hó s fagy kellett volna, s *a tél*
 Vala nyájas engedelmes.
 Az elkinzott földnek akkor
 Hozott nyíló szép virágot ; —
 Rámosolyghatsz az emberre,
 Ha előbb jól pofon vágod!

És a bölcsre rossz idő járt,
 Ott veszett a könyv a polcon,
 Ritkán jött egy jámbor lélek,
 Kinek egyet oda sózzon ;
 Folt hátán folt a kabátja,
 De ő azért élél holtig ;
 Hirrel gyujt be a kályhába,
 S dicsőséggel takarózik.

A bolondot a szerencse
 Elfogadta gyámfiának ;
 Szemérmesnek szeme koppant,
 A henyének szakja támadt.
 S hány szegénynek a fejét nem
 Törte bé a szent igazság!
 Megengedvén, hogy ha tetszik,
Tűröm-fűvel borogassák.

S mint a gyermek süvegével
 Üldöz és fog tarka lepkét :
 Sok embernél, a *reményre*
 Történt a vadászat ekkép, —

S a fogottat elbocsátá,
 Más után mohón szaladva . . .
 S annyi haszna van belőle,
 Hogy rongyos lett a kalapja.

No de semmi! itt az új év,
 Jobb lesz tán ez? Majd megválnak!
 Nincs mit válogatni bennök,
 Egyik olyan, mint a másik:
 Új nevével hoz fejünkre
 Régi küzdést, régi gondot;
 S kiknek mindig, minden jól van:
 Azok a bölcsek s bolondok!

SÁRGULTAN ÁLL . . .

Sárgultan áll az őszi föld,
 De felpiroslik itt-amott;
 Vér-e az, vagy színes haraszt,
 Melyet sziv, vagy fa hullatott?

Halovány hó, szakadj . . . szakadj . . .!
 Akár vér az, akár haraszt:
 — A te színed vigasztalóbb! —
 Fehér színnel temesd be azt!

HŰSÉG.

Gyerekségem, ifjuságom
 Kisérői kik valának:
 Lassanként elmaradoznak,
 Kedv, remények, fényes álmak;
 Még csak dél van, és ha már is
 Így oszolnak, hullnak szerte:
 Ki marad majd este felé?
 Ki marad majd naplementre?

A kedv, e vig gyermek-lányka,
 Volt legelső ösmerősöm :
 Együtt jártunk enyelegve
 Téli tájon, temetőkön ;
 De borongó, majd komor lett,
 Kihamvadt a szem csilláma,
 Keserű a hallgató ajk,
 Redők ültek homlokára.

Láttam fényes, dús világot,
 Szép reményben álmodozván :
 Boldogságról vertem a dalt
 Ábrándimnak zengő kobzán.
 Meredek szirt homlokára
 Mutatott fel vágyam újja.
 És magasra törni, jutni,
 Lelkem, arcom lángra gyúla.

Remény s ábránd oda van már,
 A merész vágy lejjebb szállott...!
 Szép, fényes láng, mely nyomán hagy
 Hideg hamvat, pusztaságot.
 Minden elmúlt! Maga is a
 Szerelemnek rózsabokra
 Mintha fogyna illatából,
 Mintha lassan hervadozna.

De a hűség, mint a harmat,
 Mely belé az égből cseppen :
 Szerelemnek rózsakelyhét
 Tartja hosszan, nyitja szebben,
 A lombatlan életfára
 Mint az inda, ráfonódik ;
 Kisérőim elmaradtak...
 Csak te hűség, kísérj holtig!

Mikor a föld gazdag, ifju,
 S a ligetben lombos ág van :
 Meg nem látunk a világtól,
 — Nem érzünk a boldogságban!

De ha minden veszve immár,
S lomb, virág lehu! a földre :
Ránk mosolygsz a téli fagyról,
Életünknek örök-zöldje!

Öröm-könnyes szemeinknél
Ott lebegsz, mint a szivárvány ;
Sebeinkre balzsamot véssz
Önnyugalmad s üdved árán ;
Bujdosó vagy oldalunknál,
S mosolyogva halsz meg értünk ;
Hidegülő orcáinkon
Forró, tiszta könnyben érzünk!

Nyájas álmak, szép remények
Elmaradtak lassan lassan,
Te vagy vélem, tiszta hűség!
Kezeidet csak foghassam :
Mosolyogva látom őket
Tünetezni, hullni szerte ;
Te légy vélem este felé,
Te maradj meg naplementre!

POHARAM.

Nem jól vagyunk mi, édes poharam!
Ritkaság, hogy belőled bort igyam ;
Ha iszom is, jó kedvet nem kapok :
Eszembe jutván a letűnt napok!

Eszembe jut te régi víg urad,
— Ki fájdalom, már a mennyben mulat! —
Ki egykor a bakatornak levét
Csordulatig tölté, tölté beléd!

Ülénk gazdád körül gyakran, sokan,
Hozzá növének, mint a sás bokrosan ;
S koccintván, a dal szebb lett veletek
Mint egy ezüst sip bele zengtetek!

Éjjél után, ha gát és fék szakadt,
S kedvünk félig bú volt, félig harag;
S már nem derű a hegynék homlokán,
Hanem vad tűz, mit keble nyögve hány:

Csendültetek...! mondván: elég... elég!
S a bús hangról rátok nem ösmerék;
De képzelém a zárda-csengetyűt,
Mely eszmélni hív s fekhelyünkre küld.

Igy folyt ez, így! Ki vígan él, az él!
Szivünk láng volt, idegzetünk acél;
Bú-baj tartós, teher nem volt nehéz,
De az öröm oly édes, mint a méz.

Adóztatván ekkép az életet;
Egyszer gazdánk lábáról leesett;
Hű női kéz kórágját nem veti...
(Család, rokon belőlünk telt neki.)

Homály, csend van körülte; halovány
Mécsvilág teng még fogyó olaján;
S halál-óra: éber pók ketteget...
Jelentgetvén a végső perceket.

Ejh mit? ne hagyd magad! reá esénk;
Feje alá nyult ő, nyögven felénk:
A pince-kulcs imhol... mulassatok!
Majd addig én itt... lassan... meghalok!

Nem vigadánk mi, — de ő maghala...
Még a torban szolgált ki pohara;
S mi, a bor és kedv edzett hősei:
Nem birtuk azt most kiüríteni.

Szíken hagyott, — nem hagyhatott sokat,
— Jó sziv mellett a halmaz meglohad,
S ugy rendelé; hogy árva és szegény
Osztózzanak, mivel birt, mindenén.

Tudván, minő kezekbe nem kerül :
 Mi vettünk meg mindent, becsin felül,
 Hogy udvarán megütték a dobot, —
 (Higyjétek el, hogy senki nem lopott.)

Ez vásárolt ekét és boronát,
 — Minek nekem? szerezze meg ki szánt!
 A könyveket, — hadd menjen! amit ad
 A bölcsesség, nagyon sovány kamat!

Hanem midőn reád került a sor,
 Ki boldoggá tevéd őt annyiszor,
 Hogy tán benned a jó kedv árja van :
 Megvettelek, szerelmes poharam!

De hasztalan! vidulnom nem lehet...
 Mindent elront ez az emlékezet ;
 A szép multat ha jól felgondolom :
 Vizzé válik miatta a borom!

EMLÉKLAPOK.

I.

A VÁNDOR KÖNYVÉBE.

Kit változó kép csalogat tovább,
 S nagy messze földek tájain ragad,
 Ki jársz hullámon, havas bérceken :
 Megáldja Isten! vándor, útadat!
 Eszedbe jusson, ha a vágy veled
 Egy helyről másra nyugtalan siet :
 Egész világé hogy mégsem lehetsz,
 Egész világ nem lehet a tied!
 S hogy lelked egykor lész fáradt madár,
 Előtte fény s zaj fárasztó, unott ;
 A zajgó körből nyugalomba vágy,
 Ohajtván csak egy bizalmas zugot.

Azért hatalmas, nagy népek között,
 El ne felejtsd hazád és nemzedet!
 Mig a világ azoknak birtoka :
 Ennek mindene az, ha szereted!
 Tekintsd meg a nagyok sírszobrait,
 De őseidnek hamvát ne feledd . . .
 Ne, a fényes, dús paloták miatt
 Az egyszerű kis szalmafedelet!

II.

JULIÁNAK.

A tavaszra gondolj télben,
 Öröm közt a bús napokra :
 Szirtes uton járj merészen,
 A rózsák közt óvakodva,

Jó a völgyben, szép az ormon :
 Szállj magasra, ah de ritkán!
 Vágyad inkább legyen otthon
 A szűk völgyben, mint a sziklán.

Búbaj közt is szép az élet!
 Virágért a tüskét tűrd el . . .
 Vedd, mint sorsod közli véled,
 Az édest a keserűvel!

Borong az ég, majd megkékül,
 Mosolygás a köny testvére ;
 Ne várj élvezet árnyék nélkül,
 Ne is búsulj nem remélve!

Igy alatt, fent, — fényben, árnyban :
 Állj mosolyogva, állj szilárdan!
 S meg ne sirass, meg ne bánj
 Semmit, semmit oh leány!

III.

F. ANDRÁSNAK.

Ülve az őstelken, hol rád fény és öröm árad :
 Véd, gyarapítsd, — s díszét még magasabbra emeld
 És kik az első fát olták s letevék az alapkőt :
 Őseid emlékét áldani el ne mulaszd!

IV.

CZIRILLÁNAK.

Jó s balsorsról minek szóltok!?
 Mennyit szenved? Milyen boldog?
 Magán áll az emberen ;
 Ég föld vidúl, — s *bús* a nárcis
 Mig a füge a sziklán is
 Édes gyümölcsöt terem.

BARÁTIM EMLÉKEZETE.

Átlépem még egyszer e háznak küszöbét,
 Hol annyi szép órát tölték el egykoron,
 Sötét, bús a szoba, a lelkem is sötét...
 S midőn az ösmerős kilincset megnyomom :
 Szemeim keserű könnyekkel nedvesek :
 Nem sietnek élém, akiket keresek!

Mért jöttem én ide? nehéz megmondani...
 Az emlékezetnek halvány mezejében
 Eltűnt örömeknek másod-virágai
 Ámitnak e helyre, hogy őket letépjem!
 Látogatni jöttem ; — de kik reám várnak :
 Meleg szivek helyett, sötét fagyos árnyak,

Melyet maga után hagy mindenik halott :
 A sír olyan gyászos, mégis szent örökség ;
 Tőletek, kiket a sors már elaltatott,
 Mi egy zöld sirhalmat, még azt sem öröklénk!
 Nem lel a bú, amely hozzátok vándorol,
 Fekvén ösmeretlen rögek közt valahol

Elmentetek messze, meghalni mentetek . . .
 Bár itt nyugodnátok, hol a völgy és halom,
 A lomb és a szellő, a futó csermelyek,
 Dicsőítve vannak zengő hárfátokon!
 Lelkem hallja a dalt s buvában úgy remeg . . .
 Ki éltem, borongtam, daloltam veletek!

Hajh, minő perc volt az, amidőn mi hárman
 Legelőször jöttünk össze váratlanul . . .
 Csak néztünk egymásra, boldog némaságban,
 Mig három ifjú szív híven egymásra hull . . .
 S mint a fenyő, melyet ér az ég villáma :
 Nagy érzéstől borult lelkünk fényes lángba!

Hajh! szép élet volt az . . . ! vigadtunk, szerettünk,
 Lelkünk a jövőbe szép reménnyel nézett ;
 Tündér sátor gyanánt borult el felettünk
 Örök himzetével ragyogó költészet.
 S mint egy három felé kibomlott aranyszál :
 Kisért, összetartott elválásainknál,

És most, hű tanúját e boldog időnek,
 Az *erdei lakot* elpusztulva lelem!
 Lakói kihaltak, őrfái kidőltek . . .
 Vad folyondár kúszik a rozszant fedelen!
 Ez tartja össze még, csak úgy áll fenn a fal,
 Mint költőit is az emlékezet s a dal.

Mert a három közül már csak magam vagyok,
 Kettő felett a nap örökre leszállott ;
 Buzogván lelkökben fényes gondolatok :
 Sirba vittek egy-egy gazdag szép világot.

Elmultak . . . eltűntek életök javában . . .
 Miért is nem haltunk már meg mind a hárman!?

Könnyebb ott fekünni a sírnak ölében,
 Mint fenn virasztani a sirhalom felett ;
 De ha ti alusztok, hadd legyen én ébren,
 Könyekkel öntözni fájó emléketek!
 Te gyászos szemfedél! halál vitorlája :
 Mennyi fényt, örömet borítasz homályba!

Nem lépem én többé e küszöböt által,
 Nem vonz a puszta lak, rom és bánat van ott :
 Visszatér e tájra a tavasz s madárdal,
 Csak egy nem tér vissza : a költő, a halott.
 Mig hamvaikat a szél hordja szerte-szét :
 Őrizzük a költők szent emlékezetét!

KIKIRCSEKBEN . . .

Kikircsekben, ibolyákban
 Üdvözlém a kikeletet ;
 Örvendeztem a bogárnak,
 Mely a napon föléledett,

Vártam még a gólya jöttét,
 — Fészke itt áll háztetőnön, —
 Hogy körültem minden nyájas,
 Tavaszias képet öltön.

Ide tart már évek óta,
 Szinte tag lett a családban :
 Fészkünk' jobban én se védném,
 Mint őt gyakran védni láttam.

Amikor jött, üdvözöltük,
 Amikor ment, jót kívántunk,
 Érkezése, távozása
 Napot jegyzett már minálunk.

Most is várom, — s mind hiában!
 Kimaradt a golya végkép!
 Mi nagy történt a madárral?
 Pusztulásnak hagyva fészkrét . . . !

Valahol a tengerparton
 Összeesve porlik csontja ;
 Fehér tollát messze földön
 Déli szellő fújja, hordja . . .

Mint kik egykor *messze mentek*,
 Fenn-repülvén nagy merészen ;
 S ott porladnak csontjaik most
 A tengerpart fövenyében.

S nevöket az emlékezet,
 — Mint a messze járó szél a
 Földre hullott madár tollát, —
 Meglebbenti néha . . . néha . . . !

NYÁRI ESTÉN.

Nyugszik a nap. — A lugasban
 Kettecskén beszélgetünk ;
 Lábaiknál, a homokban
 Játszadóz kis gyermekünk
 Borúl a táj, ködlik a tó
 S a part, melyet habja mos ;
 Csak a magas jegenyefák
 Sudara még aranyos.

A zöld halmot, szürke bércet
 Mély sötétség zárja már ;
 Szűkebb szűkebb udvarával
 Összefut a láthatár.
 E lugas a nagy világból
 Mindaz, amit láthatunk ;
 Egész világ ez minékünk :
 — Mind a hárman itt vagyunk !

Megenyhült a nap hősege,
 A lég könnyü, lágy-meleg :
 Hull a harmat, illat árad,
 Virágbimbók feslenek.
 Mint a csendes éji szellő
 A virágos bokrokat,
 Mely a lelket hajtogatja :
 Szelíd, szent a gondolat.

A nyugvó föld alkot, éltet,
 Keble rózsákkal tele,
 Mint anyának álma közt is
 Emlőin függ kisdede.
 Oda-fenn a csillagos menny, —
 Oh azok a csillagok...!
 Lelkünk e szép nyári estén
 Rajtok úgy elandalog!

Jer, jer! hajtsd le vállaimra,
 Hajtsd le híven a fejed :
 E tündér-szép nyári éjet
 Hadd virasszam át veled!
 Szerelmednek horgonyával
 — Mint hajót a tengeren,
 Lelkem' álma örvényének
 Bizton által-engedem!

Belefáradt játékába,
 S elaludt a kis gyerek ;
 Kacaj támad kisdéd ajkán...
 Most is játszik, enyeleg.
 Félve állnak őrt felette
 Szép reményünk, gondjaink :
 — Ah, egy kisdéd sír felett már
 Szomorú fűz lombja ing!

Ő, ki nyugszik anyja keblén
 És pihegve rá-simúl,
 Te, ki tartod karjaid közt,
 S átmelegszel álmitúl ;

Én, ki látlak, én ki birlak,
 És lelkem reng, mint a hab . . . ,
 Ki tudná, hogy hármunk közül
 Melyik már a boldogabb!?

Jártam a zajos világot.
 Ösmerem jól csábjaít ;
 S a természet lón barátom,
 Itt nyugodtam meg, csak itt . . . !
 Tarts sokáig, édes érzés!
 Jőjj el ismét, boldog est!
 S én a zajgó nagy világot
 Elfelejttem örömet!

SZERETTELEK . . .

Szerettelek, nem tagadom!
 S hogy eltört a lakadalom :
 Nem én vagyok, te vagy oka,
 Mért hajlongtál ide, oda?

Nyílt rózsa volt az ajakad,
 Hol nemcsak egy méhnek szabad,
 Égő tüzes nap a szemed,
 Mely sok szívet melengetett!

Seregestül voltunk rabod
 Megszédítél ötöt, hatot ;
 Szerettél, — s mi hivek valánk,
 Úgy mondta szád, úgy mondta szánk !

Két hű kebel vonzalmiban
 A boldogság hő vágya van :
 Szerelmedben nem volt e cél :
 Hiúságból szeretkezél!

S bár csábitón hajlál felénk :
 Mint a madár szétröppenénk!

Fészket rakánk az ott, ez itt...
Sorsunk nyájas vidékre vitt.

Még-is ha úgy elképzelem:
Minő bűbáj ült képeden!
Az a mosoly... haj... váll... szemek...
Rád épen nem neheztelek!

Ennyit kimondhatok...! s ha még
Tán többet is kimondanék:
A ház csendét ásnám alá...
— Feleségem meghallaná!

TAVASSZAL.

Vidul a föld ábrázatja,
A jó Isten megmutatja
Néked ember, hogy szeret,
Adván újra kenyeret!

Gazdagon rügyeztek a fák,
S majdan bimbaik' kinyitják;
S őszre, termett ágai
Földig fognak hajlani.

Télen által kik megéltek:
Járnak már a dolgoz méhek;
S nem soká a pusztá sejt
Méztől leszen drága telt.

Szemzik már a szőlő-tőke,
Örvend szívünk jó előre,
Mikor hordó, átalag
Musttal telve állanak.

A meleg hó lágy pelyhében
Megmaradt az *ősz* szépen;

És ha nem jó rá csapás :
Vidám lesz az aratás.

Eregesd ki a jószágot,
Készíts ekét, készíts jármot!
Szánts, vess, — törd az ugarat,
Aki nem vet, nem arat.

Munkásság az élet sója,
A romlástól mely megójjja ;
S csak az, aki nem hevert :
Várhat áldást és sükert.

Ne légy mégis vak reménnyel!
Okosan nézz őszre szélyel :
Az esztendő mit adott?
— S nyugtán dicsérd a napot!

A PUSZPÁNGHOZ.

Mi tart fenn, jó fa, olyan zölden?!
Egy fűszál sincs már a mezőben ;
Körülted lomb nélküli társak,
Zúztól megőszült bokrok állnak!
Nincsen dal, a patak nem eszmél,
Csak téged éltet a rideg tél!

Nyájas szellő nem jár a halmon,
Hogy tetszelgőn reád fuvaljon!
Fáradt madár szállása nem vagy!
Pillangóid' megölte a fagy,
Verőfény nincs, harmat nem áztat ...
Miért hát e diszes ruházat?!

Midőn pusztulás van körülted :
Arcod mosolyghat és örülhet?
Nem ver le a bús téli álom,
Mely ül nyomasztón a világon?

Mig más lomb sárgán földre omlott :
Nem bánt, hogy zöld csak a te lombod?

Ha a nyugvó élet kipezsdül,
S megújul a föld mindenestül :
Lombbal, virággal légy megáldott!
De most szeresd a pusztaságot . . .
Hol a bérc többi fája gyászol :
Ékességed legyen ködfátyol!

Egy fűszál sincs a tág mezőben, —
Lombvesztve más fa, csak te zölden!
Ha nem fáj a bérc gyásza néked :
A bércnek fájhat a te éked!
Azért, mely fagytól meg vagy óva :
Hányd el lombod'! vetkezz meg, óh fa!

NÁLAD NÉLKÜL.

Örömet nem nyújt az élet,
Csak tenálad, csak tevéled!
Mint bűborék széllyelpattan,
Ha osztályos nem vagy abban!
Az ég és föld bús, kietlen,
S ami rá van rakva ékül :
A boldogság gyötrő álom
Lenne nékem nálad nélkül!

Ha szememnek könyje csordul :
Elveszesz te bánatombul!
Megkönnyíted a keresztet,
Melyet a sors rám eresztett!
És lelkemre nyugalom száll,
Az élettél úgy kibékül,
De hánykódó, zivataros
Tenger lenne nálad nélkül!

Ne is hagyjuk el mi ketten
 Soha egymást az életben!
 S egymás hű karjába dőlve
 Menjünk el a temetőbe!
 Mert nem lelnék üdvöt ott fenn,
 S visszavágynék én az égből,
 A sírban sem lenne nyugtom
 Nálad nélkül, — nálad nélkül!

ÖREG BARÁTOMHOZ.

Kevés gondod
 A napokra,
 Gyorsan futnak, — az se bánt!
 Virradjanak
 Jóra, roszra :
 Készen állasz egyaránt.
 S bárha multad
 Búban gondban
 Keserítlen nem maradt :
 Szived, melyen
 Nyugalom van,
 Zsarátnak a hamv alatt!

Homlokod is
 Mint a márvány,
 Oly redőtlen, oly sima ;
 Fejed egy-két
 Fehér szálán
 Mért aggódnál annyira!?
 Nem években
 Áll a vénség,
 De midőn a tűz kihál ; —
 Ifju lélek!
 S az ember még
 Hatvan évvel fiatal!

Csillog a bor
 A kehelyben,
 Jer, közöttünk fogj helyet!
 Csatán, borban,
 Szerелеmben :
 Ugy sem érnénk még veled!
 És amig mély
 Tiszta hangod
 Dalainkba elvegyül :
 Van nyugalmas
 Vidám arcod
 Szilaj kedvünk enyheül!

Jer, taníts meg :
 Aggság nélkül
 Érne számos éveket!
 S hogy a csendes
 Este végül
 A napnál is szebb lehet!
 Jer, taníts meg :
 Hogy az élet
 Legyen mint a nagy folyam,
 Legerősebb
 Gyorsabb, mélyebb,
 Hol a tengerbe rohan!

ŐSZI KIKIRCS.

Elő-jövé! megint
 Muló évnek végső virága!
 Halotti disz a pusztá tájra ...
 S jöttöd meg-int :
 Hogy haldoklás borúl el a világon ...
 — Ah, minden csak tünet, minden csak álom!

Nem nőlsz te fényben és harmatban,
 Burokból nem fejlesz ki lassan ;

Nincs zöld lombod és nincsen ágad,
 Gyöngéd tested egy éjjel támad,
 S a máson gyorsan tűnik el, —
 — Nyomán uj sarjat nem növel.

A föld, mely néked létet ad,
 Ősznek halvány kikircse!
 Nem azért szül, hogy általad
 Magát felékesítse.
 Emlékezik csak szebb napokra,
 Midőn virult pázsitja, bokra;
 S előhoz a bús őszi tájon,
 Hogy aki lát,
 S elveszté rózsás tavaszát,
 Emlékezzék és lelke fájjon!

Késő időben hangzó ének!
 Késő virága pusztá térnek!
 A mult nevében hű testvérek...
 Mind a ketten arról beszéltek!
 Hallatszik a dal s nincsen dalnok...
 A föld alól jöven a hangok:
 Átrezgenek vén sírokon,
 Emlékgazdag téren, romon;
 S a csörgeteg halk morájában,
 Mint keltek, elmerülnek lágyan!

S nem zeng a késő dal, hogy újra
 A szíveket hő lángra gyujtsa...!
 Nem hoz reményt, szerelmet, vágyat,
 — Halotti ének hangja bágyadt, —
 Emlékezik csak szebb időkre:
 Midőn eget földet betölte.

Zendülsz, oh hang! a pusztá tájon,
 Hogy aki hall,
 S egykor meg nem hatá a dal:
 Emlékezzék és lelke fájjon!
 Szeresd a szép kikeletet,
 Szeresd, amíg szeretheted!

Hogy ösvényed rózsákkal hintse . . .
 Mert eljön a bús ősz kikircse,
 S im a tündérkép semmivé lőn . . .
 Szeresd a dalt, szeresd, szeresd!
 Mig meg nem zendül búsan, — későn!

NE HAGYJ MÉG ITT . . .

Ne hagyj még itt, ne menj még el!
 Ez a tiszta nyári éjjel,
 Érző lelked' búbájában
 Hajtsa hozzám, tartsa nálam!

Virág vagy te, szép virágszál!
 Nappal szellő, sugár rád száll;
 S amikor te úgy sugárszol:
 Mély homály fed engem távol!

Csendbe van föld s ég temetve . . .
 Hadd hulljak most kebeledbe!
 Reggel aztán meg is halhat
 A szép éjjel boldog harmat!

EMLÉKEZET.

Rég futok már, messzejártam,
 Hegy, völgy, tenger áll utánam . . .
 Minek vinnél oda-vissza
 Engem, oh emlékezet!?
 Mutogatván még szememnek:
 Amit látni nem szeret!

Nékem is nyílt az élet,
 Szívem bízott, hitt, remélett.
 Érzelemben áldozatban
 Gondolá a lét becsét;
 S visszavenné mostan, amit
 Bálványára elfecsélt.

Sorsom volt-e zord, kietlen?
 Vagy bú-kórság lakta keblemm?
 De a multban a való sem
 Birta boldogítani!
 Hát most, annak elmosódott
 Távol lengő árnyai?!

Ha a napnak vége... vége...:
 Vesszen ég, föld vak sötétbe!
 Mért lássunk a multba, melyet
 Elvesztett már életünk?
 S tőled, oh lassan fogyó hold,
 Nem lehet felejtenünk!!

De fussunk a pályatéren!
Igy, vagy úgy majd vége lesz...
 És a sirtól visszanezvéni,
 Azt mondjuk mindannyian:
 Egész élet hasztalanság!
 Feküdjünk le, — este van!

MÁRIÁHOZ

:(midőn zárdába készült).:

Nézz szélyel még e szép világon,
 Ugy is végkép idehagyod!
 Csak sejteni s nem látni enged
 Azontúl rácsos ablakod!
 S barátodtól fogadd el e dalt...
 Bár benne más hang zengene!
 S ne volna, mint most, búcsu-ének,
 Holtat kísérő gyász zene!

De míg mennél: járd be a halmot,
 A koronás, bükkes tetőt;
 Nézd: a rónán felcsillogó tó
 Vidéke tarka képet ölt!

Szellő s illat mig váltva csap meg :
 A völgybe szállj le egyedül ;
 Hol csermely fut, madár dalolgat,
 S a lombok közt le s felmerül.

A harmatos, hűvös korányon,
 Menj el kerted virághihoz ;
 Merengj az esti fényen, amint
 Bércet, felhőt bearanyoz.
 Virassz fenn csendes tiszta éjben ...
 Várd meg, midőn fölkel a hold,
 És újabb bájt a bájos éjhez
 Távol szóló furulya told.

Olvasd meg a költőknek álmát,
 Előttök tárd fel kebledet!
 Hallgasd a boldog ifjúságot,
 Midőn vigad, midőn szeret.
 Hajolj le a játszó gyerekekhez,
 Nézd kisededével az anyát ;
 Szived kérdezd ki mindezekről,
 S figyelj reá : mily hangot ád!?

Ha mindez már lelkedre nem hat,
 S nincs érdeke, nincsen szava
 Az életnek s a szép világnak,
 Mely kötne, mely marasztana ;
 Ha könybe már nem lábad a szem,
 E földet úzó tiszta menny ...
 Melyet javall az ég sugalma :
 Menj a pályán, leányka, menj!

Mondod : hogy ott is kék az égbolt,
 Madár ül a fán, zengve dalt,
 Fut a csermely, nyílnak virágok ...
 — Oh hölgy, magad' ne csald, ne csald!
 Csudáival a nagy természet
 Ugy hat reánk, úgy szép nekünk,
 Ha keblünkben színt' oly világ van
 S vágyunk, remélünk, szeretünk.

S majd amidőn a szent küszöbre
 Teended oh hölgy! lábadat :
 Sajgó érzésed' a világra
 Hagyd künn, hol a világ marad!
 Ha titkos bút viszen be lelked :
 Bevitte a vészes magot,
 Melyből midőn koránse vélnéd,
 A megbánás fölsarjadott.

Ha megzendül a néma boltiv
 — Halk mélán szól az orgona, —
 S oltár elé szent társaiddal,
 Áhitatos lélek vona ;
 Vagy celládban, szűk mécsvilágnál
 Az éj bús hangulatba ejt,
 S martirok képe néz a falról,
 Kik itták a méreg-kehelyt :

Óvd lelked' a kísértetektől!
 Mely minket itt nyugtat, vezet :
 Gonosz bűnös játékot üzne
 Emlékezet, remény veled!
 Szalasszon egy sohajt ki ajkad,
 Könyűd titkon perdüljön el
 Sorsod miatt, vagy földi tárgyért :
 Hogy vétkes légy — a perc közel!

Ifju vagy még, maradj közöttünk!
 Az életnél mi édesebb?
 Szép lelked azzal is kibékül,
 Mi rajta folt, mi rajta seb ;
 A szélvész port szór önmagára,
 Tisztán megy a lágy fuvalom ;
 Élj és békülj ki tenmagaddal...
 A földön sok gyönyör vagyon!

ELEIMNEK.

Eleimnek kisdéd háza,
 Békességgel fölruházva!
 Hol bölcsőm is ringott egykor,
 S fürge lábam futosott:
 Csak növeld agg napjaimra
 Kertedben a gyámbotot!

Amint vágyban és reményben
 Küszöbödét által-léptem,
 Hogy kikisért és megáldott,
 Aki legjobban szeret:
 A világban nem találok
 Nyugodalmat, örömet!

A kép, mely úgy csábit távol,
 A remény, mit szívünk ápol:
 Fellegjáték, mely eltorzúl,
 Kőd, mit a szél elvere;
 Valót adtam a reményért,
 De búsít is a csere!

Csendes hajlék, téged látlak
 Lombja közt az ákácfaéknak;
 Kéményednek kéklő füstje
 Az ég felé kanyarog...
 Otthon vannak az enyéme!k!
 Mért, hogy én is nem vagyok?!

Ott az udvar, ott a kis kert,
 Benne minden fűszál ismert;
 Gyermek-képek, ifju álmak
 Szép emléke mindenütt...
 Ah, mig köztem és közöttök
 Idő és tér nem feküdt!

Öreg apám szánt, vet, munkál,
 — Többet ér még mindnyájunknál —
 Édes anyám imádkozva
 Viraszt fel sok éjjelen,
 S fohász, munka mind azért, hogy
 Az én dolgom jó legyen.

Világ gyult már őszi estén,
 Mintha látnám, mintha lesném :
 Mit csinálnak...? olvasgatják
 Kedves fiok levelét...
 S meg soká, a sötétben is
 Csak rólam foly a beszéd.

Akik vélem be nem teltek :
 Várjatok csak, áldott lelkek!
 Mint a tengerek hajósa,
 Ki a földet meghajózza :
 Haza felé közeledem,
 Mentül messzebb haladok ;
 A szívem visz, — nem sokáig
 Lesztek immár magatok.!

A KÖLTŐ FIÁHOZ.

Kinek szemén könnycseppek állnak
 Az egyszerű sirhant felett,
 Hol a végzet költő-apádnak
 Olyan korán ágyat vetett :
 Ifjú, töröld le a könnyűket!
 Olvasd meg a felíratot :
 S szived fennen vervén, örülhet
 Apádnak őt hogy vallhatod!

S ha mása vagy lángszellemének :
 Lantját ragad fel és jövel!

Légy, mint ő volt, meggyúlt szövétnek,
 Mely kinban ég, de fényt lövel!
 Ne hidd, hogy a költői ösvény
 Szirt közt vezet, tüskét terem;
 Kínt és sebet virággal földvén,
 Begyógyít a láng képzelem.

Mi nem vágyunk fel, küzdve polcért;
 Irigykedésre nincs okunk;
 De milliók közt, milliókért
 Fenn érezünk, fenn gondolunk!
 Nem olyanok vagyunk a földön,
 Mint annak sok más férgei;
 A nyárfa, bár mocsárba' nőjön,
 Fejével a felhőt veri.

Megsért, ki ránk sajnálva útál,
 S a részvétnek bemutatgat;
 Bennünk a *nép* jár koszorúval,
 Vagy hord condrát és foltokat.
 És jaj, ha a bénult lovagnak
 Láttatni kell tört csontjait,
 S a bölcsnek és a dalnokoknak
 Nyomor koldul mindennapit!

Nem kell nekünk terített asztal,
 Kimért kegy és magas mosoly;
 Jobban esik s feljebb magasztal
 Az a köny, mely dalunkra foly.
 Rokonszenv az az egy ajándok,
 Mit a költő fogad, szeret,
 Lopvást, mint a menny a virágok
 Kelyhébe lop hús cseppeket.

Ragadt-e por a költő térdén?
 Feleljetek, kevély nagyok!
 Kegyelmetek' hajlongva kérvén:
 Jelent-e egy meg nálatok?

Igen! — nehéz bút orvosolni,
 Ölébe venni csüggedőt ;
 Vagy nevetek' fénnel bevonni,
 Mint a nap a kopár tetőt.

Sok önmagát árulja drágán,
 Más lenni tud, mint aki volt ;
 Cserél hite s szerelme árán
 Kényelmet és sok földi jót :
 Mi nem szoktuk magunk' eladni!
 S a lángzó szív után megyünk . . .
 Mint a madár, választjuk, aki
 Szeret, szűköl, dalol velünk!

Járván kelvén az élet útján :
 Szabadság visz, szeretjük azt ;
 Vándorbotunk a szirtre sujtván :
 Számunkra hűs forrást fakaszt.
 S leszúrva, hév zord pusztaságon :
 Kihajt, sátort borít fölénk,
 Hogy árnyában szép fényes álom
 Tündér karján szendergenénk!

Felépül a rom s vár előttünk,
 Mély sirjából a mult kilép ;
 Fölkél a holt, s meghallja tőlünk
Biráitól, ítéletét.

S kik látunk a távol jövőbe :
 Mig gondatlan köszönti fel
 Kelyhét a nép, mámorba dőlve :
 Nekünk korán könyezni kell.

Beszél a szent, dicső természet,
 De mi vagyunk tolmácsai ;
 A szív amit titokban érzett :
 Tőlünk hallja kimondani ;
 Ülünk villám- s tengerhabokra, —
 Értjük virág s szellő szavát ;
 Mi az Ur égő csipkebokra,
 Jelentve általunk magát.

Ifjú! ha hív az égi szózat :
Zengő koboz maradva rád,
Haladj nyomán a szunnyadónak,
Folytasd éltét, folytasd dalát!
Ahogy zengett, zengj hangosabban!
Harsány szavát harsogd felül...
Ha ő felhők közt járt magasan :
Te a fényes napig repülj!!

TARTALOM.

Dalok. Ódák.

	Lap		Lap
Bónis-Pogány Karolina		Temetői hangok	44
szellemének	3	I. Márvány-szobor	44
Meleg forrás	5	II. Fejfa	48
Halott felett	6	III. Vas-émlék	49
Vallomás	7	IV. Ákác-fejfa	50
Megnyugvás	8	V. Fenyő-kereszt ..	52
Éji kép	9	VI. Gránit-szobor ...	53
A patakhoz	10	Csalánok I—IV.	54
A költő	12	Koszorú	56
Népdalok I—XVII. .	13	Énekek I—II.	56
Az első ibolyához ...	21	Nyílt levél egy hölgy-	
Napraforgók I—V. ...	21	höz	58
Barátom halálán	23	Levél Petőfihez	60
Karácsonkor	24	Két madár	63
A fecskéhez	25	A hangyákhoz	64
Kertészleány	26	Életem	65
Hárfám	28	Az erdei lak	66
Szemere Miklóshoz ..	29	Hűség	68
Szerelem	31	Nefekjcs	69
Elmélkedés a kancsó		Elmondhatnám	69
felett	32	Harangszó I—XII. ...	70
Oh ... !	33	Levél Pogány Karoli-	
Küzdés	34	nához	75
Postadal	35	Éjféltér	78
Beteltem	36	Őszi képek I—VII. .	78
Siremlék	38	Májusban	83
Szívemhez	38	Ősszel születtem ...	84
A költő végálma	40	Árverésen	85
Pusztán	41	A lány szeretőnek való	86
Új évkor	43	Nánihoz I—V.	87

	Lap		Lap
Divatos költő	89	Zivatar	148
A dalnok	92	Tavaszi pimpók I-VIII	150
Emléklapok egy asz- szonyhoz	93	Pusztán	152
Hernyó voltál.....	95	Elmélkedés egy levél felett.....	155
Emlékezet	96	Első szerelmem	158
A szellő	96	Kuvik	159
Éji violák	97	Pipacsok I—IV	161
Egy magyar poétához	100	Teréz emlékezete I-III.	163
Őszszel	102	Ne nézzenek rám ...	165
Falusi órák	103	Farsangban	166
Egy ifjú párhoz.....	105	Jöszte kedves	167
Græfenbergben	106	Pünköst reggelén ...	168
Messziről	107	Hófelhőkkel.....	170
Jégvirágok	108	Mit kérek	171
Panaszkodjam talán .	112	Levél egy kibujdosott barátom után	174
Boldogság	113	Búcsú az ó évtől....	177
Hozzá	115	Sárgultan áll	179
Madárfészek	116	Hűség	179
Tornácomon	117	Poharam	181
Tavaszkor	118	Emléklapok I—IV. .	183
Harminc éven túl...	120	Barátim emlékezete .	185
Halmon állok	122	Kikircsekben	187
Oh hölgyem I—III. .	124	Nyári estén	188
Alföldi képek I—IV. .	125	Szerettelek	190
Távolból	129	Tavaszzsal	191
Itthon vagyok	130	A puszpánghoz.....	192
Őszi tájnak	131	Nálad nélkül.....	193
Emléksorok egy szép hölgyhöz	132	Öreg barátomhoz ...	194
Az én lakásom	135	Őszi kikircs	195
Pacsirtadal	137	Ne hagyj még itt....	197
Fiam születésekor I-V.	139	Emlékezet	197
Szőlőhegyen.....	143	Máriához	198
A széki pusztán	144	Eleimnek	201
Búcsú	146	A költő fiához	202
Egy hölgyhöz	147		

PH
3132
K5
köt.25

Kisfaludy-Társaság
Elő könyvek

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY
